

Hvordan unge leser nyheter

Et sosiokulturelt perspektiv på nyhetsartikler og unges oppfatning

Hannah Synnestvedt Gallagher

Mastergrad ved Utdanningsvitenskapelig fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

1. desember 2015

De store avisene som VG, Aftenposten og Dagbladet skal i utgangspunktet nå ut med informasjon til en så stor del av befolkningen som mulig. De ønsker også å påvirke folks meninger, holdninger, kunnskap og følelser rundt aktuelle hendelser (Gynnild, 1990). I et multikulturelt samfunn som vi har i Norge i dag, vil det nok være vanskelig å kunne få fram et budskap som gir samme mening til alle. I tillegg er det naturlig å anta at de ulike mediekanalene benytter seg av ulike former for retorikk for å tiltrekke seg leseren. Pressen er avhengig av penger og markedsandeler (Gynnild, 1990), noe som tilsier at de trenger å «selge» sakene sine. Så hvordan leser unge nyhetene? Og hvor kritisk er de til det de leser?

For å lære mer om dette ville jeg gjennom å benytte meg av en kvalitativ metodikk, finne ut om unges medievaner, hvordan de leser nyheter også hvor kritiske de er til det de leser. Videre ønsket jeg å se på funnene gjennom teori om literacy sett i et sosiokulturelt perspektiv. Ved å benytte meg av denne typen teori ville jeg finne hvordan tekster fra ulike kjente nyhetsformidlere som NRK, VG og Dagbladet ble lest og tolket basert på sosiokulturell literacy.

© Hannah Synnestvedt Gallagher

2015

Hvordan unge leser nyheter: Et sosiokulturelt perspektiv på nyhetsartikler og unges oppfatning

Hannah Synnestvedt Gallagher

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Copycat, Oslo sentrum

IV

Sammendrag

Bakgrunnen for denne oppgaven var å finne ut hvordan ungdom leser og stiller seg kritiske til nyhetsartikler.

Pressen representerer en stor makt i samfunnet (Gynnild, 1990), og i følge St.meld. nr. 17 setter pressen dagsordenen ved å velge ut hvilke saker som skal belyses og trekkes fram for allmennheten. I tillegg er det også avisene som redigerer historiene og bestemmer hvordan disse skal fremstilles (Statsministerens kontor, 2004-2005). Oppgaven tar for seg hva internett har å si for utviklingen i pressen, karakteristikk ved utenriksnyheter, og til slutt å redegjøre for om pressen faktisk har et formål om å påvirke oss lesere. Det kommer fram at utviklingen som følge av internett stiller større krav til leserens kritiske vurderinger. Det er også pressens formål å bringe fram et budskap, og på den måten vil det være et ønske fra deres side å påvirke leseren.

Literacy er et vidt begrep som omhandler det å lese og skrive tekster, samt på mange nivåer forstå, lære av og tolke et bredt aspekt av tekster. I denne oppgaven fokuseres det på lesingen, og ikke på skriving av tekster. Jeg går nærmere inn på hva det sosiokulturelle perspektivet innebærer, og belyser mye av prinsippene i en sosiokulturell kontekst, dvs. i form av hvordan forståelse og tolkning blir gjort når man blir presentert for en tekst som man skal lese. Det er i følge sosiokulturell literacy slik at alle vil lese tekster forskjellig ut i fra sine kulturelle og sosiale grupper (Gee, 2007). Siden sosiokulturell literacy er et vidt begrep blir andre sosiale og kulturelle teorier trukket inn for å kunne bedre fastslå hvordan man oppnår, hva som er egenskapene og også hva det vil si å besitte sosiokulturell literacy. Siden literacy er et så bredt begrep, kan man ikke snakke om literacy generelt, men må vurdere literacy i forhold til oppgaven som blir presentert, da man tilsynelatende kan besitte en lavere grad av sosiokulturell literacy i en oppgave, mens i en annen oppgave kan en vise seg å ha høyere grad av literacy.

Siden den type tekst som er brukt i undersøkelsen i denne oppgaven er en presstekst, hvor det foreligger et ønske om å påvirke, ville jeg også se på hva sosiokulturell literacy hadde å si for evnen av kritiske vurderinger. Sosiokulturell literacy innebærer også at man har en slags anvendbar kunnskap som betyr at man kan utvikle kunnskapen slik at den passer inn samtiden

man lever i. Det å stille seg kritisk til ny informasjon er da viktig, slik at man kan få nyttig og god kunnskap.

Data til studien som ble gjort, ble innhentet ved hjelp av kvalitativ intervju metode som er en metode godt egnet for å få dybdeinformasjon rundt et emne. I intervjuene ble noen ungdommer delt i to grupper hvor de fikk en nyhetsartikkel å lese. Artikkelen handlet alle om Krim-krisen, men den ene gruppen fikk en Russland-vennlig artikkel, mens den andre gruppen fikk en Vesten-vennlig artikkel. Data ble analysert i forhold til deres medievaner, hvordan unge leser nyhetstekster samt deres evne til å være kritisk til nyhetstekster.

Hovedfunnene i oppgaven er at unge ser ut til å lese artiklene ut i fra de assosiasjonene, eller det kulturelle synet de har fra før av. Det var ikke slik at alle de som leste den Russland-vennlige artikkelen leste den som Russland-vennlig, og det samme gjaldt for de Vesten-vennlige artiklene. Det kom derfor fram at det tilsynelatende stemmer at sosiokulturell literacy vil si noe om hvordan noen leser en tekst. Ved å se på de sosiale og kulturelle gruppene kunne man skjønne til dels også hvordan de hadde tolket artikkelen.

Når det kom til hvor kritisk ungdommen stilte seg til artiklene, viste det seg at et par av ungdommenes medievaner tilsynelatende virket negativt på deres evne til å stille seg kritisk til teksten. Disse medievanene besto av og kun å lese overskriftene i avisene, og også i et tilfelle der en kun leste nyheter gjennom sosiale medier. De fleste stilte seg kritisk til pressens troverdighet, men kunne likevel drøfte innholdet i teksten. De som drøftet godt og veide fram og tilbake på argumentene ble ansett som å besitte en god sosiokulturell literacy. Det var en av ungdommene som drøftet svært ensidig, og på denne måten ikke belyste forskjellige sider ved saken på samme måte som de andre. Dette ble tolket som at han besittet en lavere grad av sosiokulturell literacy. Det at de stilte seg kritisk til hvorvidt de stolte på pressen, kan vise seg å være problematisk i forhold til at en av pressens oppgaver er å opprettholde demokratiet og opplyse folket. Evnen til å trekke konklusjoner var ikke nødvendigvis basert på hvor mye og godt de drøftet, eller om de hadde forkunnskaper på emnet, men heller om troen en har til at man er kompetent nok for å ta avgjørelser.

Sosiokulturell literacy viste seg tilsynelatende å være en teori som på en god måte kunne belyse hvordan unge leser nyheter, og om de stiller seg kritisk til de. Dette kom fram gjennom analyse og drøfting av den kvalitative forskningen.

Forord

Dette er en masteroppgave i pedagogikk ved Det utdanningsvitenskaplige fakultet. Arbeidet med oppgaven har gått over 1 ½ år. Å skrive masteroppgave har vært en lang prosess, preget av oppturer og nedturer og jeg har i den forbindelse lyst til å takke alle de som har støttet og hjulpet meg i denne tiden.

I hele perioden har jeg hatt en veileder som har vært interessert i det jeg har holdt på med. Under både planleggingen av undersøkelsen som skulle danne basis for oppgaven og også skriveprosessen har han bidratt med litteraturanvisninger, korreksjoner og verdifulle innspill. Jeg ønsker derfor å rette en stor takk til min veileder Hans Christian Arnseth.

Oppgaven hadde ikke latt seg gjennomføre uten læreren ved den videregående skolen som velvillig åpnet for at elevene kunne være med i undersøkelsen min. Takk til både læreren og elevene som lot seg intervjuet.

Jeg vil også takke mine studievenner, og da spesielt Marie Frøiland og Andreas Lien, for gode innspill og forslag til forbedringer.

Til slutt en spesiell takk til mine foreldre og Pål for oppmuntring og støtte. En ekstra takk til min mor for all hjelp og konstruktive kommentarer i innspurten.

Denne oppgaven er sluttet på. Arbeidet har vært slitsomt men utrolig lærerikt, og jeg håper resultatet kan være til inspirasjon for andre som kanskje vil utdype problematikken videre.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
2	Teori	3
2.1	Pressen	3
2.1.1	Pressen som nyhetsformidler på nett	3
2.1.2	Utenriksnyheter	4
2.1.3	Nyheters påvirkningskraft	5
2.2	Literacy	7
2.2.1	Literacy som et sosiokulturelt fenomen	8
2.2.2	Literacy i sosial kontekst	8
2.2.3	Kultur	10
2.2.4	Individet i gruppen	12
2.3	Pressen sett i kontekst av literacy	12
2.3.1	Retorikk og språkbruk	12
2.3.2	Breddekunnskap og dybdekunnskap	15
2.4	Evnen til å være kritisk til tekst	16
2.4.1	Det sosiokulturelle kunnskapssyn	16
2.4.2	Mestringstro	18
2.4.3	Retorikk	19
2.4.4	Forskning på kildekritikk	19
2.5	Sammendrag	21
3	Metode	22
3.1	Etisk vurderingsevne	22
3.2	Etikk i praksis	23
3.3	Rammebetingelser for intervjuene	24
3.4	Maktforhold	25
3.5	Avisartiklene	26
3.6	Representativitet	27
3.7	Det kvalitative forskningsintervjuet	28
3.8	Epistemologi	28
3.9	Spørsmålene	29
3.10	Naivitet og åpenhet versus forhåndskunnskap	32

3.11	Relasjonen mellom intervjuer og intervjuobjektene.....	32
3.12	Transkribering.....	33
3.13	Analyse	34
3.14	Reabilitet.....	37
3.15	Validitet	38
3.16	Objektivitet	39
4	Analyse.....	41
4.1	Kartlegging av ungdommers medievaner.....	41
4.2	Medievaner.....	41
4.2.1	Valg av nyheter som leses.....	42
4.3	Hvordan unge leser nyhetstekster.....	43
4.3.1	Reaksjoner etter lesing av den Russland-vennlige artikkelen.....	43
4.3.2	Reaksjoner etter lesing av den Vesten-vennlige artikkelen	46
4.3.3	Oppsummering	49
4.4	Å være kritisk til nyhetstekster.....	49
4.4.1	Oppsummering	54
5	Drøfting.....	56
5.1	Hvordan leser de nyheter?.....	56
5.1.1	Den Russland-vennlige artikkelen	56
5.1.2	Den Vesten-vennlige artikkelen.....	58
5.1.3	Vurdering av lesing uavhengig av artikkel	60
5.2	Kritisk syn på nyheter.....	60
5.2.1	Kritisk vurdering, medievaner og drøfting	61
5.3	Stoler de unge på nyhetene?.....	64
5.3.1	Danning av standpunkt.....	66
6	Konklusjon.....	68
	Litteraturliste.....	72
	Vedlegg.....	75
	Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet	
	Vedlegg 2: Intervjuguide	
	Vedlegg 3: Vesten-vennlig artikkel brukt i forskningsintervjuene (a)	
	Vedlegg 4: Vesten-vennlig artikkel brukt i forskningsintervjuene (b)	
	Vedlegg 5: Russisk-vennlig artikkel brukt i forskningsintervjuene (c)	

1 Innledning

”Krim-krisen endrer Europa”. Fire små ord, men som sammen former et sterkt budskap. Dette er en overskrift fra Dagbladets nettavis, og en kan nok anta at de fleste av oss er vant til å se store overskrifter som denne, mer eller mindre hver dag. Hvordan leser vi disse nyhetene? Og hva krever det av oss i form av evnen til å være kritiske?

Den teknologiske revolusjonen har gitt media nye kommunikasjonsplattformer, og i følge Media Norge var 2013 det første året hvor nettaviser var mere lest enn tradisjonelle papiraviser (Bjørnstad & Tornes, 2014). En nettavis er en informasjonskanal hvor folk med tilgang til internett raskt kan hente inn aktuell informasjon. Nettavisene brukes også av mennesker i alle aldre. I denne oppgaven har jeg derfor valgt og kun å ta hensyn til nettaviser. Hvordan teknologien og spesielt internett har blitt en så stor del av våres liv og hvordan det har forandret livene våre, er noe jeg finner veldig interessant. Det er noe som opptar både meg, og min vennekrets.

Innenriksnyheter er ofte mer familiære, og kan omhandle noe som har skjedd i ens nærmiljø. Med nærmiljø omfattes ikke her bare lokalmiljøet, men hele Norge. Jeg har derfor valgt å fokusere på utenriksnyheter, da media her ofte blir den eneste kilden til informasjon om hendelser. Når det gjelder medias skildring av utenriksnyheter er en relevant spørsmålstilling om disse nyhetene påvirker leseren i større grad enn innenriksnyheter, nettopp fordi at utenriksnyheter ikke omhandler hendelser som direkte påvirker nærmiljøet man lever i. Personlig finner jeg utenriksnyheter spennende. Spesielt med tanke på det jeg oppfatter som en økt uro når det kommer til endring av landegrenser og økt spenningsforhold mellom nasjoner. Jeg tenker da spesielt på Krim-krisen og krigføringen mot ISIL. Jeg opplever også saker som omhandler dette til tider skremmende, samtidig som at det føles veldig virkelighetsfjernt sammenlignet med min trygge hverdag. I oppgaven er det fokusert mest på leseren og ikke hvordan avisen i seg selv påvirker, men det er likevel delvis elaborert i forhold til hva slags type tekst leseren leser.

Ungdom har jeg i denne oppgaven definert som 17-18 åringer. Ungdomsårene er allment kjent for å være til dels formende for oss mennesker. Det har for eksempel i det siste vært mye i media om hvordan unge blir radikalisert, spesielt i forhold til IS. Det er derfor interessant å se på hvordan nettopp denne gruppen leser utenriksnyheter og den type retorikk

avisene bruker. I tillegg til dette er kildekritikk et område som blir belyst. Hvordan stiller de seg kritisk til det de leser? Hvilket inntrykk har de av nyheter som kilde?

For å få et bedre innblikk i dette har jeg foretatt en undersøkelse hvor jeg har valgt ut tre artikler fra nettaviser, og gjennom intervjuer prøvd å finne ut hvordan de leser og påvirkes av denne formen for tekst. Det har da ikke vært fokusert på ordforråd, men heller deres «literacy» i form av deres sosiale og kulturelle grupper, samt hva de allerede innehar av kunnskap eller meninger om temaet før de leser.

Første del av oppgaven vil omhandle grunnleggende teori om avisers formål og funksjon. Det blir videre redegjort for literacy, og hva det har å si for hvordan man leser en tekst og hvor kritisk en er til denne teksten. Literacy er i oppgaven tolket i et sosiokulturelt perspektiv. Det vil også bli belyst andre teorier som har forankring i det sosiale og kulturelle, for å skape et helhetlig bilde av hvordan unge leser nyheter.

Andre del av oppgaven omfatter metode og hvor leseren vil få innblikk i hvordan min forskning ble utført. På denne måten kan leseren forstå bedre hvordan jeg har kommet fram til resultatet. Jeg redegjør for metoden som er brukt gjennom forskningen, sammen med hvordan prosessen har foregått, samt styrker og svakheter.

I tredje del blir resultatene fra forskningen framlagt og analysert.

I det påfølgende kapittelet blir analyseresultatene drøftet og funnene forklart i lys av anerkjente teorier, før jeg avslutter oppgaven med konklusjon.

2 Teori

2.1 Pressen

Pressen blir ofte omtalt som den fjerde statsmakt (Blakar, 2006). Om dette er reelt er lite sannsynlig, da pressen er altfor avhengig av penger og markedsandeler. At pressen representerer en enorm makt i samfunnet kan likevel fastsettes som et faktum (Gynnild, 1990). St.meld. nr. 57 beskriver det overordnede mediepolitiske målet som å sikre ytringsfriheten, noe som anses som en forutsetning for et levende folkestyre, eller et demokrati (Det Kongelige kultur- og kirke departementet, 2000-2001). I følge St.meld. nr. 17 setter pressen også dagsordenen ved å velge ut hvilke saker som skal belyses og trekkes fram for allmennheten. I tillegg er det også avisene som redigerer historiene og bestemmer hvordan disse skal fremstilles (Statsministerens kontor, 2004-2005). I kapittelet som foreligger vil det først bli redegjort for hva internett har å si for utviklingen pressen har. Videre skal vi se på karakteristikker ved utenriksnyheter, og til slutt redegjøre for om pressen har et formål om å påvirke oss lesere.

2.1.1 Pressen som nyhetsformidler på nett

Papiravisene er mange kjent med, men undersøkelser viser at det er nettavisene som er mest økende i popularitet (Det Kongelige kultur- og kirke departementet, 2000- 2001).

Medieforsker Sigurd Høst (2014) mener at en stor forskjell mellom papir- og nettaviser er at de fleste mediehusene trykker flere saker i papiravisene enn de publiserer i nettavisene. Dette gjelder særlig lokale aviser. Han forteller at han blir fristet til å omtale nettavisene som «forminsket virkelighet», da utvalget av saker er smalere. I Stortingsmelding nr. 17 (Statsministerens kontor, 2004-2005) påpekes også dette fokuset på enkeltsaker i pressen på nettet, sammen med at det også foreligger en tabloidisering av disse sakene.

Økt konkurranse og teknologisk utvikling skaper i dag også flere nye utfordringer for pressen. Dette bidrar til at informasjonsformidlingen fra avisene blir drevet til å skje i et raskere tempo enn før (Statsministerens kontor, 2004-2005). Høst (2014) påpeker at det er her nettavisens styrke ligger, med muliggjøringen av rask og kontinuerlig dekningen av saker. Han trekker fram VG som et eksempel på en avis som er sentrale og sterke på løpende oppdatering av dramatiske hendelser (Høst, 2014). Det er et velkjent fenomen at de som har lastet ned

såkalte «app'er» fra VG og Dagbladet til sine smarttelefoner og nettbrett stadig får varsler om nyheter. Av egen erfaring så virker det som om avisene konkurrerer om å være først ute med varsel om samme nyhet.

Det er internett som gir denne muligheten for en nærmest umiddelbar publisering. Dette kan gi utfordringer i forhold til kildekritikk, personvern og andre ting, nettopp på grunn av at dette raske tempoet vil øke konkurransen om å være først ute med nyheten. Spesielt oversikter og ingress i nyhetsartiklene er viktig. Det er her avisene har muligheten til å fange oppmerksomheten til leseren og få denne til å lese hele saken (Gynnild, 1990).

På de TV-sendte nyhetene reklamerer det nå ofte med overskrifter, hvor man så må gå inn på nettavisen for å finne ut hva det egentlig handler om. For eksempel avsluttes TV2-nyhetene hver dag med en trigger, samt anmodning om å lese mer om en sak på deres hjemmesider. Enda et eksempel på dette er at det blir mer vanlig at nettavisene har en del av avisen som er gratis, mens det er noen artikler man må betale for å lese. Artiklene man må betale for presenteres ofte med en overskrift, og kanskje også et utsnitt av saken, før man må kjøpe tilgang til eller være abonnent for å kunne lese resten. VG kaller betalingsdelen for VG pluss, og Dagbladet bruker også samme notasjon. Å fange folks interesse kan på denne måten ses som nødvendig for at folk skal enten gå inn på nett eller betale for å lese om saken.

I henhold til St.meld nr. 57 har utviklingen av internett gjort at informasjonstilbudet har utvidet seg dramatisk. Det er ikke bare journalistene som har tilgang til originalkilder, men nærmest hvem som helst kan hente og søke informasjon selv. Den stadige økende tilgangen på informasjon resulterer i et økt behov for institusjoner som kan sortere, velge ut og presentere et utvalg av den enorme mengden av informasjon. Nisjekanaler gjør det etterhvert mulig å kunne skreddersy informasjon man får til egne preferanser. Dette kan utvikle seg til et demokratisk problem hvor informasjonen blir så spesialisert at det erstatter den brede og generelle samfunnsinformasjonen pressen bidrar med i dag (Det Kongelige kultur- og kirke departementet, 2000-2001). Som et eksempel på en slik nisjekanal kan nevnes Facebook.

2.1.2 Utenriksnyheter

Blant annet Bandura (2002) omtaler mennesker som vanedyr. De fleste utfører mer eller mindre de samme rutinene hver dag, og dette fører til at det blir tilført lite ny kunnskap som skal reflekteres over. Det ligger i navnet selv at nyheter skal bringe oss informasjon om

aktuelle hendelser. Desto større del av folks virkelighetsbilde som avhenger av medias skildring, desto større sosial påvirkning har media. Siden mennesker får lite nye inntrykk i sin hverdag, fordi den ofte består av repetisjon, vil medias påvirkning være mer utpregende siden det er ny informasjon som deles (Bandura, 2002). Bandura (2002) påpeker også at media når ut til store masser om gangen, og derfor vil påvirke mange på en gang.

Innenriksnyheter er ofte mer familiære, og kan omhandle noe som har skjedd i nærmiljøet. Nærmiljøet strekker seg her til å omfatte hele Norge. Jeg har derfor valgt å fokusere på utenriksnyheter, da media her ofte blir den eneste kilden til informasjon om hendelser som oppstår utenfor Norges grenser. Når det kommer til medias skildring av utenriksnyheter, kan den skildringen de bruker tilsynelatende være formende på virkelighetsoppfatningen til folk (Bandura, 2002). Det er fordi at dette ikke er hendelser som direkte påvirker nærmiljøet man lever i, og at media som regel blir den største kilden til hva som skjer ellers i verden (Blakar, 2006). Som i Platons velkjente hulelignelse, hvor mennesket ser kun skyggene av virkeligheten, er det avisenes skildringer som skaper skyggene som vi tolker når vi leser utenriksnyheter.

2.1.3 Nyheters påvirkningskraft

Et kjent ideologisk utsagn sier at pressen bør være objektiv og nøytral (Blakar, 2006). Er dette da oppnåelig? Norsk presse har pålagt seg selv noen etiske regler de har kalt Vær varsom plakaten (Pressens Faglige Utvalg, 2015). Reglene omhandler pressens samfunnsrolle, integritet og troverdighet, journalistisk adferd og forholdet til kildene, samt publiseringsregler. Reglene gjelder fra innsamling til presentasjon av det journalistiske materialet. Pressens faglige utvalg (PFU) behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål (Pressens Faglige Utvalg, 2015). Det kan derfor sies at i det i all fall i Norge er gjort grep for å forsøke ivareta disse forholdene.

Avsenderen av et budskap kan velge forskjellige måter å uttrykke seg på uten og nødvendigvis bryte etiske regler. Hva avsenderen velger av uttrykk vil påvirke hvordan mottakeren avkoder budskapet. Mottakeren kan velge mellom flere meningsinnhold den ønsker å avkode, og det kan oppstå feilaktig koding både fra avsender og mottaker. Dette gjelder spesielt avsenderen, da det er den personen som velger ordsammensetninger og uttrykk for å formidle, som har muligheten til å påvirke leseren. Hvis to journalister skal rapportere fra Vietnam vil det mest sannsynlig bli gitt to forskjellige uttrykk. Sett at referatet fra

journalist A skriver om «det amerikanske engasjementet i Vietnam» og journalist B skriver om «den amerikanske aggresjonen i Vietnam». Det er da veldig sannsynlig at leserne vil danne seg forskjellige oppfatninger av hva som faktisk skjer i Vietnam, avhengig av hvilken avisartikkel de leser (Blakar, 2006). I en dansk undersøkelse om medier og demokrati kom det fram at en stor del av journalistene som ble spurt mente at de som profesjonell faggruppe hadde for stor påvirkning på beslutninger. Hele 42 prosent av journalistene mente dette, og de ble støttet i sitt syn av 51 prosent av befolkningen (Statsministerens kontor, 2004-2005). Tilsynelatende er derfor journalistene klar over sin makt og samfunnsrolle. Samtidig har PFU utformet en rekke regler pressen og journalister må forholde seg til. Disse reglene finner man som nevnt over under det som blir kalt «vær varsom-plakaten». I punkt 1.2 framkommer det at pressen har et ansvar for at forskjellige syn kommer fram (Pressens Faglige Utvalg, 2015). Det er altså ikke slik at pressen og journalistene kan utfolde seg akkurat slik de vil, men de må følge retningslinjene fra denne plakaten. På hjemmesidene til PFU kan også mer eller mindre hvem som helst legge inn klage dersom de mener at det har vært brudd på vær varsom-plakaten. På denne måten vil PFU vurdere klagen og eventuelt gi sanksjoner til det presseorganet som er de har mottatt klage på.

Selv om journalisten velger sin ordlegging med omhu, er det ikke nødvendigvis så at han påvirker bevisst med vilje eller viten. Mye språklig adferd foregår automatisk og ureflektert (Blakar, 2006) Aristoteles argumenterte for at retorikkens mål, persuasio, ikke kun handler om å overtale mennesker til å endre en mening eller et syn på noe (Fafner, 1977). En bruker retorikk rett og slett når man skal forklare noe. Man velger den formen for å forklare som man finner mest hensiktsmessig og antatt forståelig for mottakeren, i forhold til hva man skal forklare og til hvem (Fafner, 1977). For eksempel formulerer man seg på en måte når man skal forklare et barn hvorfor man skal takke for maten, mens man velger en annen når man skal forklare tenåringen hvordan en bil skal startes og kjøres. Hvorvidt påvirkningen fra journalister er intensjonelt eller ikke er ikke noe jeg skal gå nærmere inn på her, men det kan anses som rimelig å anta at journalister i større grad tenker bevisst på deres ordlegging, da de skal berette om hendelser på best mulig måte og også nå ut til flest mulig. Burke skrev i a rhetoric of motives, "You persuade a man only insofar as you can talk his language by speech, gesture, tonality, order, image, attitude, idea, identifying your ways with it" (Fafner, 1977). Det er altså visse redskaper man må bruke for å kunne påvirke. Det vil tilsynelatende være påvirkning uansett, og hvorfor ikke? Uten en målsetting om å påvirke ville avisdriften vært meningsløs. Avisene ønsker å formidle budskap som utvider lesernes kunnskaper, influere

meninger, holdninger og følelser Gynnild, 1990). Så hvilke egenskaper og ferdigheter kreves av leseren, når teksten de leser er ute etter å influere?

2.2 Literacy

Det har vært forsket på literacy innenfor mange forskjellige fagområder, blant annet innenfor psykologi, sosiologi, retorikk og historie. Ifølge Organisation for Economic Co-operation and Developments (OECD) program for den internasjonale vurdering av voksnes kompetanse (PIAAC), defineres literacy slik:

«Literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute, using printed and written materials associated with varying contexts. Literacy involves a continuum of learning in enabling individuals to achieve their goals, to develop their knowledge and potential, and to participate fully in their community and wider society.» (OECD, 2012)

Ut ifra denne definisjonen kan man forstå at literacy er et stort begrep som omhandler å lese og skrive tekster, samt på mange nivåer forstå, lære av og tolke et bredt aspekt av tekster. Det er likevel mange forskjellige fokus, og jeg vil prøve å gå mer i dybden av hva literacy har å si for hvordan vi leser en tekst. Det nærmeste ordet jeg kan finne i det norske språk er lese- og skrivekyndighet, men jeg mener dette ikke er dekkende nok og velger derfor å bruke det engelske uttrykket. I denne oppgaven vil jeg hovedsakelig fokusere på lesingen, og ikke på skapningen av tekster. Det vil bli brukt sosiale og kulturelle teorier for å forstå bedre hva som inngår i sosiokulturell literacy.

I første del av dette kapitlet vil jeg gå nærmere inn på hva det sosiokulturelle innebærer. Jeg vil videre belyse mye av prinsippene i OECD sin definisjon i en sosiokulturell kontekst. Dette i form av hvordan identifisering, forståelse og tolkning blir gjort i et sosiokulturelt perspektiv. Det vil også bli belyst hvordan pressens ønske om å påvirke vil fungere i forhold til sosiokulturell literacy, siden det er denne type tekst som er aktuell i forhold til denne oppgaven. Samt det å være kritisk til tekster kan ses som viktig for demokratiet og det og kunne delta velfungerende i et samfunn, som da er den siste delen av OECD's definisjon.

2.2.1 Literacy som et sosiokulturelt fenomen

I definisjonen ble det presentert en oversiktlig og lett forståelig forklaring på hva literacy er, men med alle de forskjellige fagfeltene som har forsket på literacy så må det vel være en del flere tolkninger av dette begrepet?

Innenfor psykologien har literacy blitt sett på som et kognitivt fenomen. Det handler om at menneskets evner til å lese og skrive er noe som foregår inni enkeltmenneskers hoder (Gee, 2009). Konseptet om at mennesker lagrer og systematiserer informasjon i skjemaer og kategorier ble dominerende i slutten av 1980, og er fremdeles i dag en anerkjent teori (Augoustinos, Walker & Donaghue, 2014b). Et skjema er en kognitiv struktur som inneholder generell forventning og kunnskap om verden. Det kan sammenlignes med en datamaskin som lagrer informasjon i filer, slik at det også kan hentes opp igjen (Augoustinos et al., 2014b).

I følge New Literacy Studies (NSL) er ikke literacy hovedsakelig et kognitivt fenomen, men heller et sosiokulturelt fenomen (Gee, 2009). Sosiokulturalisme er i følge pedagogisk ordbok det som gjelder en befolkningsgruppe eller et samfunns sosiale og kulturelle aspekter (Bø & Helle, 2008).

2.2.2 Literacy i sosial kontekst

I følge pedagogisk ordbok er sosialiseringprosessen der hvor en tilegner seg eller internaliserer fellesskapets koder, kulturelle koder, væremåter samt verdi- og livsmønster. Dette er en prosess som skjer livet ut (Bø & Helle, 2008). I følge Gee (2009) lærer alle en gitt måte å skrive og lese på, gjennom å delta i distinktive sosiale og kulturelle grupper i samfunnet. I følge § 2-1. «Rett og plikt til grunnskoleopplæring», skal alle barn gjennomgå grunnskoleopplæring i Norge (Opplæringslova, 1998). Det betyr at gjennom 10 år grunnskole blir lese- og skriveferdigheter lært bort til elevene. Det kan ses som rimelig å anta at ikke alle elever i Norge oppnår samme nivå av lese- og skriveferdigheter, men at det er likevel en viss grad av kompetanse på dette området som vil bli oppnådd ved fullført 10-åring skolegang.

Det er dog ikke bare å lære og lese og skrive som gjør at man kan snakke om at en person besitter literacy (Østerud, 2004). Innenfor de forskjellige sosiale og kulturelle grupper en lærer å skrive og lese, vil det være en egen form for interaksjoner og verdier (Gee, 2009).

Sylvia Scribner og Michael Coles har gjort undersøkelser for å se nærmere på forskjeller i hvordan måtene man lærer å lese og skrive har å si for literacy (Østerud, 2004). De registrerte at vai-folket i Liberia hadde et nasjonalt skriftspråk som 20% av befolkningen behersket. Dette skriftspråket ble ikke brukt for å løse oppgaver på skolen, men ble lært bort av venner eller slektninger gjennom dagligdagse aktiviteter. Gjennom psykologiske undersøkelser sammenlignet de de kognitive presentasjonene til en gruppe av vai-folket, med grupper som hadde fått formell undervisning. Gruppene med formell undervisning var foregikk på arabisk i koranskoler, som er basert på en memorerende pedagogikk. I den vestlige skolen ble det undervist på engelsk. Det viste seg at gruppene hadde utviklet forskjellig kompetanse basert på opplæringen, og utmerket seg i forskjellige typer oppgaver. Gruppen med vai-folk var flinkest i oppgaver hvor de skulle sette sammen stavelser til ord. Gruppen med elever fra koranskoler var flinkest til å huske lange lister med ord. Til slutt var gruppen fra vestlige skoler best på klassifikasjonsoppgaver og logiske resonnementer. Det forskerne da konkluderte med, var at det var ikke språket alene som avgjorde hvordan man tenker og resonnerer, men også situasjonen språket anvendes i (Østerud, 2004). I følge Østerud (2004) vil elevene gjennom skolen lære seg den alfabetiske skriften, hvor de så senere vil kunne ta denne kunnskapen i bruk ved å analysere og drøfte innholdet av tekster de blir gitt. Gjennom drøfting og analyser av innholdet, lærer elevene seg å resonnerer både abstrakt og analytisk. Man må altså i tillegg til å lære seg å skrive og lese, kunne bruke denne kunnskapen for å nå spesifikke mål i spesifikke kontekster. På denne måten er literacy ikke bare lese- og skriveferdigheter, men må også ses i sosial kontekst (Østerud, 2004). Det tas her ikke i noen særlig grad hensyn til kompetansen en allerede innehar om emnet det leses om.

Ivar Bråten (2007) presenterer leseforståelse som å forstå hvordan vi samhandler med tekst. Leseforståelse har ofte hatt to tilnærminger; et «bottom-up» perspektiv og et «bottom-down» perspektiv. I «bottom-up» perspektivet ser man leseforståelsens grunnleggende prosess som avkodingen av enkeltord. I «bottom-down» perspektivet handler det om at forkunnskapene til leseren er det viktigste slik at leseren skal kunne trekke slutninger som gjør at leseren i det hele tatt forstår hovedideene i teksten den leser (Bråten, 2007). Situated Cognition Studies støtter opp under dette ved at det påstås at mennesker lærer best når de kan bruke tidligere opplevelser som en guide (Gee, 2009). En vil ut i fra denne guiden se etter mønster som stemmer med det man tidligere har opplevd (Gee, 2009). Det vil altså ikke bare være å anvende leseferdigheter i seg selv som Østerud (2004) fokuserer på, men også forkunnskapen om emnet og tidligere opplevelser.

Østerud (2004) presiserer at det er kun i spesifikke lærings situasjoner det i det hele tatt gir mening å snakke om hvorvidt en person har begrenset eller ufullstendig literacy. En kan altså ikke si at en person har en høy grad av literacy i seg selv. Det vil være en forskjellig form for literacy en bruker for å skrive en tekstmelding, lese en avisartikkel eller sette sammen et IKEA møbel (Østerud, 2004). På denne måten vil selv en fireåring være i besittelse av literacy ved at han bruker symboler som tegninger. I denne oppgaven fokuseres det på hvordan ungdom leser utenriksnyheter, og som er den sosiale konteksten. Det vil altså i følge Østerud (2004) være gunstig å se på konteksten og oppgaven som foreligger i det sosiokulturelle perspektivet, hvor det er evner som er tilegnet over tid gjennom det sosiokulturelle rommet en befinner seg i. Bråten (2007) legger til grunn erfaring for gode leseferdigheter. Sett i lys av sosiokulturell literacy vil da denne erfaringen være nettopp disse erfaringene som er så viktig. I tillegg skriver Bråten (2007) at det er viktig med forkunnskaper. Disse forkunnskapene tolkes her som mer faktabasert kunnskap om et emne. Dette er noe som ikke blir belyst av Østerud i den sosiokulturelle modellen, men det er i følge Bråten grunnleggende for hvordan unge leser. Det vil altså være gunstig å se på hvordan ungdom leser nyheter i forhold til at nyheter er konteksten, og at tekstformen sier noe om hvilke oppgaver eller utfordringer den representerer. Videre må man se på forkunnskapene deres, hvordan de drøfter og analyserer innholdet, samt hvordan de trekker slutninger på grunnlag av nyhetsartikkelens innhold.

2.2.3 Kultur

Som vi har sett i definisjonen av sosialisering er kultur en sentral del. I følge William T. Fagan (1996) er kultur generelt definert som noe som binder et samfunn og mennesker sammen. De kulturelle gruppene man er den del av kan være nære relasjoner som familie og nære venner, men også være en større gruppe som religion, skole, rase eller nasjonalitet. Den kulturelle gruppen sier noe om hvordan vi tolker verden rundt oss, andres adferd og også hvordan vi deltar i den. På samme måte som vi tolker og forstår ved hjelp av kultur, vil den også gi oss grenser i forhold til vår forståelse (Fagan, 1996). Dette kan tolkes som en del av en persons sosiokulturelle literacy. William T. Fagan (1996) beskriver tre funksjoner som et individ må oppfylle for å være et fungerende individ i dens egne kulturelle kontekst:

1. Utvikling av lojalitet mot sin primære kultur, og å vite forventningene kulturen har til individet.

2. Ha evnen til å kunne bevege seg forbi sin primære kulturelle kontekst, og lære å samhandle med en rekke andre individer ved bruk av bla. skriftlig språk.
3. Formulere egne spesifikke mål og planer, og gjennom dette å aktualisere seg selv som individ.

Det vil altså være en primær kultur som først og fremst blir dannet i individet. Videre vil individet møte andre kulturer og lære seg å samhandle med disse. Ut ifra disse møtene med kultur vil individet gjøre en selvrealisering. Funksjon nummer to innebærer at individet kan strekke seg over mange kulturer, og i noen tilfeller kan individet på denne måten bli mer og mer løsrevet fra sin primære kultur (Fagan, 1996). I følge Østerud (2004) er det svært viktig at en utvikler evnen til å oppfatte forskjellige kulturelle koder, fordi man vil gjennom denne evnen kunne forstå hvilke koder som gjelder i forskjellige kontekster. Denne forståelsen gjør at en vil kunne gå inn og ut av disse kontekstene (Østerud, 2004).

James Tansey og Tim O'Riordan (1999) presenterer en grid-group teori. Denne teorien er originalt en teori som ble laget av Mary Douglas, og forklarer dynamikken innenfor forskjellige grupper og hva det har å si for hvordan et individ deltar i et samfunn. Group referer til hvorvidt individet er innarbeidet i en gruppe. Altså hvor sterkt menneskene i en gruppe er bundet sammen. Desto høyere group, jo mer vil individuelle valg være et subjekt av gruppens bestemmelse. På samme måte vil en lav grad av group innebære at individuelle valg er mindre avhengig av gruppens bestemmelser. Et eksempel på høy group kan være sterkt religiøse grupper. Grid refererer til om det er en egalitær eller hierarkisk dynamikk i gruppen (Tansey & O'Riordan, 1999). Sett i lys av Fagans (1996) funksjon nummer to, vil individets grad av utfoldelse til andre kulturer være betinget av ens primære kultur og om hvorvidt det har høy eller lav grad av group eller grid.

Som nevnt er kultur en viktig del av det sosiale. Denne forklaring på kultur kan derfor ses som noe som vil påvirke den sosiokulturelle egenskapen hos et menneske og på denne måten også være en del av den sosiokulturelle literacy som en besitter. Ungdommens literacy i denne oppgaven vil dermed også bli sett på som at en kan forstå og kan løsrive seg fra sin primære kultur og på denne måten forstå andre koder og foreta en selvrealisering basert på dette. Hvorvidt de løsriver seg, vil også være betinget av egenskapene til gruppen de kommer fra.

2.2.4 Individet i gruppen

Mennesker deltar i forskjellige sosiale og kulturelle grupper i samfunnet på forskjellige måter. På denne måten vil de også tolke f.eks. tekster ut i fra dette (Gee, 2009). Ulike grupper kan da altså gi samme tekst en forskjellig mening. Man kan for eksempel lese Bibelen som teologi, historie, litteratur eller som en selvhjelpsguide (Gee, 2009). En kan forstå dette som at flere forskjellige sosiale og kulturelle grupper leser samme tekst, men at de tolker dem forskjellig.

For å skjønne hvilken mening en tekst gis, må man i følge noen av retningene innenfor literacy først se på den sosiale og kulturelle gruppen, for så å se på hvordan literacy blir tatt opp og brukt innenfor denne gruppen. Det er tilsynelatende her det blir tydelig at et sosiokulturelt perspektiv til dels kan ta for lite høyde for literacy på individnivå (Gee, 2009). Som presisert tidligere vil individer gå gjennom en selvrealisering og på denne måten inkorporere forskjellige gruppers kultur (Fagan, 1996). Sett i lys av dette vil det være gunstig å se hvordan ungdommer leser utenriksnyheter individuelt. Norge er i dag også et multikulturelt samfunn, noe som tilsynelatende vil tilsi at ungdom i dag vil besitte forskjellig sosiokulturell literacy.

2.3 Pressen sett i kontekst av literacy

Det har tidligere i oppgaven blitt konkludert med at det ikke er nok å se på literacy i forhold til kunnskapen personen besitter, men at man også må se på konteksten av hva slags tekst det dreier seg om (Østerud, 2004). Pressen bruker retorikk for å formidle sitt budskap med mest mulig virkning. Vi skal derfor se nærmere på hvordan retorikk og pressen fungerer i det sosiokulturelle perspektivet. Vi skal også se nærmere på breddekunnskap og dybdekunnskap i forhold til hvilken av disse typene kunnskap pressen bruker, og hva det har å si for en persons literacy.

2.3.1 Retorikk og språkbruk

Et begrep for å forklare retorikkens mål er persuasio (Fafner, 1977). Aristoteles bygde på et bredt begrep som omfatter ikke bare tale og tekst, men at ikke-språklige påvirkninger også er en del av retorikken (Fafner, 1977). Selv voldelige handlinger som et slag i ansiktet kan virke retorisk på oss (Fafner, 1977). Aristoteles argumenterte for at persuasio ikke kun handler om å overtale mennesker til å endre en mening eller et syn på noe (Fafner, 1977). En bruker det når

en rett og slett skal forklare noe, fordi en velger en form for å forklare og dermed velger den formen som en finner mest hensiktsmessig og forståelig (Fafner, 1977). Det er altså i følge Aristoteles mer eller mindre umulig å kunne forklare noe uten å bruke en form for retorikk. Dette betyr dog ikke at det nødvendigvis er en god retorikk som brukes, eller at det er så enkelt som å bare fortelle i seg selv. Det finnes retningslinjer som gjør den retoriske virkningen sterkere.

En av de retoriske byggeklossene kalles *intellectio* (Kristiansen, 2012). *Intellectio* handler om å fundere og å tenke gjennom hva en skal si, før en skal si det. En må tenke over hvem som er mottaker av budskapet og hvordan mottakerne ser på deg (Kristiansen, 2012). Er det eksperter eller ungdom du skal prate til? Hvordan oppfatter folk pressen? Det ble kapittel **Error! Reference source not found.** fastsatt at pressen har en klar maktposisjon i samfunnet. Likevel kan det være problematisk i forhold til den sosiokulturelle literacy teorien for de største presseaktørene å skulle kunne prate til hele det norske folket. I et multikulturelt samfunn er det rimelig å anta at det finnes mange forskjellige mottakere. Ikke bare i forhold til individer, men også grupper. Det er allment kjent at vi i Norge i dag har både ulike religiøse grupper, etniske grupper og sosiale grupper for å nevne noen. Med tanke på den tidligere konklusjonen om at pressen har som formål å påvirke, vil en kunne også anta at de ønsker å treffe et så bredt publikum som overhodet mulig.

Språk anses som å være kulturelt betinget. Alle har nok opplevd å bli såret eller gledet av andres valg av ord. Språk er på mange måter et følelsesmessig ladet verktøy, som kan brukes på godt og vondt (Hogg & Vaughan, 2011). Uten den meningen vi ilegger ord ville de ikke vært annet enn utbrudd av lyder (Hogg & Vaughan, 2011). Innenfor forskjellige kulturelle og sosiale grupper vil både muntlig og skriftlig språk være forskjellig (Gee, 2009). På samme måte som man i den muntlige språkbruken kan høre forskjell på en ungdomsgruppe fra Oslo prate sammen og to gamle fiskere fra Nord-Norge prate sammen, kan en også se forskjell på hvordan juridiske og religiøse tekster er skrevet (Gee, 2009).

Nyhetene er til for å informere folket. I følge retoriske prinsipper skal man argumentere og tilpasse argumentene til den man ønsker å videreføre budskapet til (Fafner, 1977). Hvis språkbruk er forskjellig innenfor forskjellige grupper vil dette tilsynelatende være en tilnærmet umulig oppgave. Det finnes likevel en fellesnevner ved at språket som brukes til syvende og sist er norsk. Jeg vil anta det som rimelig å tolke dette til at de som har en gjennomsnittlig leseevne når det kommer til det norske språket, også skal kunne forstå det

som tekstene i artiklene formidler i form av budskap, men at de da i følge literacy fremdeles vil kunne tolke dette budskapet forskjellig. Så hvilke andre retoriske verktøy kan pressen bruke?

Retorikkens inventio handler om argumentasjonen. Det går ut på at man må stille seg spørsmål for å kunne lette arbeidet med å finne gode argumenter. På denne måten vil man bli bedre kjent med området en skal prate om (Kristiansen, 2012). Det er syv spørsmål som en kan stille; Hva? Hvem? Hvorfor? Når? Hvor? Hvordan? Med hjelp av hva? Innen for denne delen av retorikken presiseres også viktigheten av ulike typer bevis for å kunne gi argumentene tyngde. Dette kan være, eksempler, sammenligninger, sitater, fakta og statistikk (Kristiansen, 2012). Et godt eksempel på dette kan vi finne fra skurepulveret Ata Mild, hvor de påstod at skurepulveret dreper opptil 99% av bakteriene. Det at de bruker «opptil» i formuleringen gjør at denne påstanden mest sannsynlig er sann. Siden det står opp til betyr det i utgangspunktet at skurepulveret dreper mellom 0% og 99% av bakteriene. En kan se dette som en svært smart språkbruk som holder seg innenfor sannheten, men det vil også kreve at mottakerne er kritiske til bruk av fakta og bruk av prosent (Blakar, 2006).

Emosjonell persuasio, eller pathos, går ut på en følelse eller affekt taleren skal vekke hos tilhørerne (Fafner, 1977) Motivasjonsteorier, som Deci og Ryans selvbestemmelses teori, legger interesse og å gi mening til en adferd som viktig for motivasjon (Edward L. Deci & Richard M. Ryan, 2000). Altså det å vekke følelser og interesse vil en da kunne fange folks oppmerksomhet, og på den måten kanskje motivere dem til å lese en tekst.

En studie utført på Univeristetet i Toronto gikk ut på å finne sammenheng mellom emosjoner og hukommelse (Nauert, 2012). Man husker ofte tidligere opplevelser som sitt første kyss, bursdagsfeiringer og flau episoder bedre enn hva man spiste til middag for to dager siden. Forsøket gikk ut på å presentere bilder som typisk vil fremme positive og negative følelser. Resultatet de fant var en korrelasjon mellom forsterkning av emosjoner og hukommelse (Nauert, 2012). Det kan derfor tilsynelatende være en følelsesmessig appell som er pressens beste måte å få fram sitt budskap. En kan også se til den angstlidelsen posttraumatisk stresslidelse, hvor krig, langvarig mobbing, en som er nær en plutselig dør eller lignende, gjør at man er redd eller engstelig over lengre perioder etter hendelsen (Helsebiblioteket, 2015). Det er med dette klare tegn som viser til at negative følelser som frykt eller engstelighet kan gi sterke inntrykk på mennesker generelt, og dermed uavhengig av sosiokulturelle grupper. I forhold til pressen har man for eksempel moralsk panikk som et anerkjent fenomen. Moralsk

panikk er en episode, ofte trigget av nyheter og media, som gir en overdrevent og feilplassert bekymring hos leserne. Moralsk panikk er som oftest drevet av frykt, nervøsitet eller sinne over en da antatt trussel mot samfunnet (Krinsky, 2013). Moralsk panikk er kanskje ikke daglig kost i norsk presse, men kanskje heller tendenser i forhold til dramatiske overskrifter?

Det er tilsynelatende gode argumenter som gir en sterk følelsesmessig appell som vil være den beste måten å påvirke et stort publikum på. Altså blir pressens bruk av inventio og pathos viktig i forhold til å kunne få virkning på kryss av sosiokulturelle grupper.

2.3.2 Breddekunnskap og dybdekunnskap

I følge Ivar Bråten (2007) kan leseforståelse forstås som at en utvinner og skaper mening ved at man gjennom søker og samhandler med teksten man leser. En leser vil ikke bare danne seg eller ta en mening fra en tekst når den leses, men også gi den mening ut i fra eget ståsted. Det handler om at leser henter ut meningsinnhold i teksten, som en form for faktainnsamling. Dette er det første som skjer. Først når leseren skaper mening ut i fra det den har lest får leseren en dypere forståelse. Leserens oppnår dette ved å bruke dens allerede eksisterende kunnskaper sammen med tekstens innhold til å konstruere en ny forståelse som er tro til både tekstens innhold og egen kunnskap. Leserens tilføyer dermed teksten noe nytt, samtidig som at den holder seg tro til budskapet (Bråten, 2007).

I dagens samfunn er det en voksende strøm av kunnskap gjennom mediene (Østerud, 2004). Kunnskap er i følge Østerud (2004) blitt et samlebegrep for alle former for viten kulturen en befinner seg i frambringer. En kan både ha bredde- og dybdekunnskap om et område (Bråten, 2007). Eksempelvis kan man vite generelt mye om sport, og man kan vite veldig mye om Premier League. Disse to avhenger ikke av hverandre, men de er viktige og avgjørende i forhold til hvordan en forstår eller lærer fra en tekst om fotball. Jo mer forkunnskap en besitter, jo lettere vil en kunne enten kompensere for mangelfull informasjon i teksten eller man kan slutte årsakssammenhenger som ikke er direkte uttrykt i teksten (Bråten, 2007).

Mediene bidrar i beskjeden grad til å skape mening i det mylderet av informasjon som finnes. Det er derfor en forutsetning at en har evnen til å kunne se sammenhenger og på denne måten kunne skape enn helhetlig forståelse av informasjonen (Østerud, 2004). Når man leser utenriksnyheter om f.eks. krig eller kald krig kan en se det som rimelig å anta at forkunnskaper nyttig, da det ofte er mange år med historie og hendelser som ligger bak den

aktuelle hendelsen som blir dekket av avisen. De som ofte leser nettaviser har nok også opplevd at artikler blir oppdatert fortløpende, kanskje også før man har lest artikkelen ferdig vil en revidert versjon blitt lagt ut. I følge regjeringens Stortingsmelding nr.57 er medias funksjon først og fremst å være en kilde til generelle nyheter (Det Kongelige kultur- og kirke departementet, 2001). Med dette menes det at media skal gi en bred og allmenn oversikt av nyhetsbildet. Det er altså ikke dybdekunnskap som skrives i avisene, men heller breddekunnskap om et emne. Dette gjelder da spesielt nettavisene som nevnt tidligere i oppgaven. Det kan altså tilsynelatende være viktig å at en innehar kunnskap om emnet som avisene skriver om. Østerud (2004) presiserer at anvendelig og meningsfull kunnskap kan bare oppnås i den grad at en er i stand til å omdanne den informasjonen vi får gjennom medier til nettopp helhetlig forståelse av situasjonen.

2.4 Evnen til å være kritisk til tekst

Media literacy er et felt innenfor literacy som har vært i bevegelse en stund. Media literacy omhandler hvordan mennesker gir mening til og får mening fra media, som for eksempel nyhetsartikler (Gee, 2009). Media literacy ønsker også å studere hvordan mennesker kan bli mer kritiske eller reflekterende over de meningene de gir til og får av media (Gee, 2009). Dette skaper også spørsmål om hvorvidt mennesker er lette å overbevise eller ikke, men de fleste anerkjente teorier i dag ser på mennesket som både en aktør som påvirker og som blir påvirket av sine sosiale omgivelser (Gee, 2009). Sett i kontekst vil det store informasjonmylderet, sammen med at nyhetsartikler er en type tekst som ønsker å påvirke, sette krav til ikke bare hva vi har av forkunnskaper, men også hvordan vi stiller oss kritisk til disse tekstene.

I dette kapitlet vil jeg se på sosiokulturell kunnskap som en forutsetning for å være kritisk til nyhetene. Videre vil jeg se nærmere hvordan bruk av retorikk kan gjøre oss mer kritiske og mestringstro. Avslutningsvis blir det presentert to forskjellige undersøkelser som bidrar til å gi innsikt i hvordan vi stiller oss kritiske.

2.4.1 Det sosiokulturelle kunnskapssyn

Kunnskap kan deles inn i to forskjellige kunnskapssyn; vitenskapelig kunnskap og sosiokulturell kunnskap. Det vitenskapelige kunnskapssynet består av en ensidig reproduksjon

av kunnskap som blir videreført fra generasjon til generasjon. Et typisk eksempel på denne type kunnskap er i lærerplanen hvor det ligger et gitt kunnskapssyn som fungerer som et byggverk. På denne måten vil det være en dominerende kultur som blir fremmet. Dette kan vise seg å bli problematisk da det resulterer i undertrykking av mangfoldet, elevenes kreativitet og tilpasningsevne. Siden samfunnet er i konstant og rask utvikling, er det det sosiokulturelle kunnskapssynet som passer best inn i vår tid. Dette fordi denne type kunnskapssyn ser på kunnskapen som en performativ ressurs. Det vil si at kunnskapen står og faller på hvor anvendbar den er. Om det ikke er en anvendelig og meningsfull kunnskap, vil den således ikke bidra til å utvikle kunnskapssamfunnet. På denne måten vil denne kunnskapen legge til rette for sosialiseringprosessen som utvikler nettopp den performative ressursen hos elevene. Dette kunnskapssynet fremmer kritisk drøfting og bearbeiding av innholdet i f.eks. en tekst, slik at det passer inn i situasjonens kontekst (Østerud, 2004).

Sett i forhold til det vitenskapelige kunnskapssynet en ser i lærerplanen kan en stille seg spørsmålet om det i det hele tatt vil være mulig at skolen ikke har monopol på en type dominerende kultur (Østerud, 2004). En kan se likheter mellom lærerplanen og pressen på dette punktet. Pressen sitt formål er å fremme et budskap, og dette budskapet vil da være preget ofte av en politisk retning, samt journalistens egne syn på hva som er riktig. Østerud (2004) poengterer da at det viktigste er at elevene stiller seg kritiske til hvem som har skaffet faktaene, hvordan disse har kommet fram til den og hvorfor nettopp denne faktaen er viktig og for hvem i samfunnet. Sett i lys av en nyhetsartikkel vil en stille seg kritisk til pressen, journalisten og avisen, hva deres kilder er og vurdere hvilke sosiokulturelle grupper den appellerer til. Literacy vil dermed bli sett på som en kreativ skeptisisme, hvor en stiller seg kritisk til alle disse elementene Østerud (2004).

Den sosiokulturelle kunnskapen kan ligne på Fagans tre faktorer som må oppfylles for å fungere som et individ i kulturen personen befinner seg i. På samme måte som at den anvendbare kunnskapen kan bevege seg sammen med samfunnet, vil også Fagans funksjoner tilsi at man utvider sin kultur i møte med andre kulturer, og på denne måten lærer for å kunne tilpasse seg og fungere i samfunnet. Ved å bruke lærdommen fra andre kulturer, vil en kunne se dette som et tilfelle at man tilegner seg og skaper kunnskap som man kan anvende.

2.4.2 Mestringstro

Hvor eller hvem informasjonen kommer fra, er vist gjennom ulik forskning at er viktig. Det er tidligere blitt påpekt i denne oppgaven at aviser ikke er verdinøytrale og at de har en viss maktfaktor i samfunnet. Nygård (2007) refererer til Herbert M. Lefcourt som antyder at en internalt preget personlighet vil fungere som et forsvar mot autoriteter. Dette fordi en internt styrt person vil oppfatte det som skjer dem som et resultat av egne handlinger, og som noe personen selv har kontroll over (Nygård, 2007). Pressen anses som en maktfaktor i samfunnet (Blakar, 2006), og kan derfor anses som å være en autoritet. Flere studier viser til at internt styrte mennesker ofte viser større motstand når de blir forsøkt styrt eller manipulert, og at de takler press bedre (Nygård, 2007). Eksternt styrte mennesker har vist seg, i motsetning til internt styrte, mer føyelige og dermed lettere å manipulere (Nygård, 2007).

I følge Bandura (2002) er mestringstro et viktig element i menneskers liv. Den sier noe om troen en har på muligheten for egen mestring. Mestringstroen bygger på tidligere positive mestringsopplevelser, som sammen styrker mestringstroen. I følge Bandura (2002) er det blant selvrefererende tanker, ingen tanke som er mer overbevisende eller sentral enn menneskets tro på egen mestring til å ta kontroll over seg selv og også over hendelser som påvirker livet deres. I forhold til dette kan en tolke at en person som har tro på at de kan lese en nyhetsartikkel og stille seg kritisk til den, da vil være mer kritiske enn de som ikke har troen på seg selv.

I prinsippene for opplæringen i skolen, er elevmedvirkning et eget punkt (Utdanningsdirektoratet, 2012). Elever skal kunne delta i og lære om demokratiske prosesser, og på den måten få være med på å forme sitt eget læringsmiljø (Utdanningsdirektoratet, 2012). Målet med elevmedvirkningen er at de skal lære om valgalternativ, konsekvenser og styrke evnen til å gjøre egne valg (Utdanningsdirektoratet, 2012). Som følge av dette skal alle gjennom skolen tilegne seg en grad av mestringsfølelse. Mestringsfølelse og forventning er dessuten også viktig for om mennesker eller elever føler at de har tilstrekkelig lesekompetanse. Med andre ord, om de tror de har muligheten til å løse leseoppgaver og forstå innholdet i en tekst (Bråten, 2007). En kan tolke det slik at hvis en har en grad av sosiokulturell kunnskap, og videre utvikler denne slik at den kan anvendes, vil denne opplevelsen av å lykkes med å anvende kunnskapen føre til at man får større tro på at man er kompetent.

2.4.3 Retorikk

I dag er vårt forhold til pathos og språkets forførende egenskaper endt opp med et negativt syn (Fafner, 1977). En overdreven bruk av pathos vil dermed kunne gjøre at folk blir negative og dermed kanskje også mer kritiske. Som vi har sett kan pressen ha tendenser til å dramatisere hendelser. Rasjonalistisk prøver vi å redusere en tekst ned til rene fakta, en del av Aristoteles logos (Fafner, 1977). Det kan ofte bli kjedelig å høre på ensidige data, eller logos, men også ren pathos vil kunne gjøre en presentasjon for svulstig (Kristiansen, 2012). Det er altså en gylden middelvei som vil være det beste for at man enten ikke skal gjøre leseren over-kritisk og negativ eller at leseren rett og slett kjeder seg. Den overdrevne bruken av pathos kan likevel ikke bli sett isolert som noe som gjør en mer kritisk. Som allerede redegjort for, vil en persons sosiokulturelle literacy og kompetanse først og fremst ligge til grunn for hvor kritisk personen stiller seg til de dramatiske skildringene. Bruk av pathos kan likevel tilsynelatende ha en viss effekt på leserens kritiske vurderingsevne.

2.4.4 Forskning på kildekritikk

Forskerne E. Ritchie og E. Jerri Phares, gjennomførte en studie i USA som ga godt innblikk i personlighetstyper og hvordan de påvirkes (Nygård, 2007). Deltakere ble spurt om å fylle ut et spørreskjema som handlet om utgiftsposter i nasjonalbudsjettet i USA. De ble så presentert et sett med kontroversielle argumenter rundt budsjettet, for så igjen å fylle ut det samme spørreskjemaet. Deltakerne ble delt inn i tre grupper. Alle gruppene besto av både eksternt og internt styrte personlighetstyper. Den ene gruppen fikk argumentene presentert av en nasjonal finansautoritet, den andre av en ukjent 20 år gammel student som er en person med antatt lav prestisje. Den siste gruppen fungerte som en kontrollgruppe og fikk ikke høre noen argumenter. Det viste seg at de to gruppene som fikk presentert de kontroversielle argumentene gjennomgikk en holdningsendring i større grad enn kontrollgruppen. Holdningsendringen var størst hos gruppen med eksternt styrte og fikk argumentene servert av finansautoriteten. Svakest var endringen hos de som var eksternt styrte som hørte på den 20-årige studenten. Deltakerne som var internt styrte ble også påvirket, men det var ingen forskjell på hvem som hadde ytret argumentene og endringen (Nygård, 2007). Tilsynelatende virker det som at kilden til informasjonen er viktigere for eksternt styrte, i forhold til om de

velger å prosessere informasjonen eller ikke (Nygård, 2007). De internt styrte virket ikke for opptatt av informasjonskildens status, men hørte heller på argumentene og vurderte dem uavhengig av kilden (Nygård, 2007).

Den kvalitative forskningen som er gjort i denne oppgaven undersøker ikke hvor vidt deltakerne er internt eller eksternt styrte. Det er likevel relevant å påpeke at den maktposisjonen avisene har i samfunnet ikke nødvendigvis betyr at alle vil bli påvirket i like stor grad, og at de som stiller seg kritisk og vurderer innholdet i teksten uavhengig av kilden, vil vise tegn til å være mer internt styrte eller at de har troen på at de er kompetente nok til å gjøre det.

En annen undersøkelse som omhandler kildekritikk ble publisert av M.T. McCrudden, T. Stenseth, I. Bråten, H. I. Strømsø i 2015. Denne undersøkelsen bestod av både kvantitative og kvalitative data, en såkalt mixed methods studie, hvor de så på effekten av et emnes familiaritet, forfatterens ekspertise, og innholdets relevans. Elever fikk i oppgave å skulle lage en framføring av to emner; klimaforandringer og kjernekraft (nuclear). Klimaforandringer er et mer allment kjent tema, mens viten om kjernekraft er et mer spesialisert område. Elevene ble presentert med flere kort hvor de kunne velge ut de kortene de mente var relevante for sin framføring. Kortene hadde relevant informasjon både av forskere og av forfattere med mindre ekspertise, som journalister. Det viste seg at når det kom til å velge kort for klimaforandringer valgte elevene flere kort som ikke var skrevet av eksperter, enn det de gjorde for temaet som omhandlet kjernekraft. Videre, i den kvalitative delen av forskningen ble intervjuer benyttet for å finne årsaken bak disse valgene. Det viste seg da at jo mer kjent temaet var for dem, jo viktigere var det med innholdets relevans framfor forfatterens ekspertise. Sett i lys av sosiokulturell literacy, vil dette si at jo mer forhånds- eller bakgrunnskunnskap leseren har om emnet, desto mer egnet føler en person til å vurdere informasjonen selv. Studien gjenspeilet dette ved at det var viktigere med forfattere med høy ekspertise (forskere) der elevene ikke visste nok om emnet fra før (McCrudden et.al, 2015).

Det finnes også forskning som har kommet fram til at en persons opplevelse av forfatter eller kilden som uavhengig og ikke påvirket, gjør informasjonen mer troverdig. For eksempel kan forskning som er støttet av bedrifter som har sterke syn på emnet oppfattes mindre troverdig en uavhengig forskning (McCrudden et.al, 2015). På denne måten kan tilsynelatende en persons oppfatning av pressen som uavhengig og nøytral være avgjørende for hvor mye de stoler på det som står, eller hvor kritiske en er til innholdet.

2.5 Sammendrag

I dette sammendraget vil jeg trekke fram de begrepene jeg tar med meg videre fra teorikapittelet, ved å presentere kort hva de har å si for sosiokulturell literacy.

Sosiokulturell literacy er et bredt begrep og omfatter mye. Innenfor dette er det flere begreper som kan belyse dette store og komplekse feltet.

Ved å se på forkunnskaper, samt de sosiale og kulturelle gruppene vil vi kunne få innsikt i hvordan ungdom leser. En kan også finne antydning til sosiokulturell literacy, ved å se på hvordan noen løser en oppgave ved å se på drøfting av innhold og analyseringen. En kan ikke snakke om god eller begrenset sosiokulturell literacy generelt. Hver oppgave og tekst vil presentere en kontekst, hvor man må se på hvilke evner personen har og hvilken grad av sosiokulturell literacy personen besitter i den spesifikke oppgaven eller teksten. Det vil derfor videre bli sett på retorikk i forhold til hvordan tekst avisene presenterer.

Alle har en primærkultur som en tolker og møter andre nye kulturer med. De nye kulturene kan man ta deler av og også bli en del av hvordan man tolker verden rundt seg. Kulturens group og grid kan si noe om hvor mye en blir påvirket av andre kulturer man møter, og på denne måten si noe om den sosiokulturelle literacy en person er i besittelse av.

Med en sosiokulturell kunnskap, vil man kunne tilpasse kunnskapen slik at den passer inn med opplevelser og samfunn og på den måten er anvendbar. Det viktigste er at elevene stiller seg kritiske til hvem som har skaffet faktaene, hvordan noen har kommet fram til den og hvorfor nettopp disse faktaene er viktig og for hvem i samfunnet de er for. For at man kan dra slike konklusjoner kan det tilsynelatende være en fordel om personen besitter en viss grad av mestringstro. Det vil altså være viktig at personen gjennom erfaring har tro på at han eller hun er kompetent nok til å kunne trekke slutninger og stille seg kritisk.

3 Metode

For å prøve å finne svar på min problemstilling var det nødvendig å innhente informasjon om hvordan unge leser nyheter og hvor kritiske de er til det de leser. Jeg valgte å hente inn informasjonen gjennom å bruke kvalitativt forskningsintervju. Kvalitativt forskningsintervjuer som metode er godt egnet for få dybdeinformasjon rundt et emne.

Dette kapitlet innledes med noen etiske problemstillinger rundt forskning. Videre blir prosessen med forberedelser, gjennomføring av selve intervjuet og transkribering beskrevet i dette kapitlet. Til slutt skriver jeg om hvordan jeg har gjort analysen av funnene, før jeg avslutter med vurderinger av reabilitet og validitet.

3.1 Etisk vurderingsevne

Etikk og moral kan skilles ved at etikk er mer formelt, mens moral er noe vi heller tenker på som noe alle bruker og er mer dagligdags (Kvale & Brinkmann, 2012). Definisjonen av disse begrepene blir her brukt i bred forstand med henvisning til den menneskelige eksistens. Den menneskelige eksistens vil si at en er innforstått med at menneskelivet innebærer moralske regler og normer, som spilles ut som krav i mennesker handlinger, tanker og følelser og væremåter (Kvale & Brinkmann, 2012). Kvale og Brinkmann kaller dette praktisk klokskap. Dette er altså noe alle mennesker har en grad av, inkludert meg selv. Det finnes flere filosofiske og teoretiske tilnærminger til hvilke etiske posisjoner en skal innta. I tillegg til det finner man også etikkutvalg som har i oppgave og konstant evaluere etiske regler (Kvale & Brinkmann, 2012).

I følge Kvale og Brinkmann (2012) burde evnen til praktisk klokskap hos forskeren kultiveres, og på den måten gjøre forskeren etisk kompetent. Evnen til å vurdere og oppfatte ved å bruke denne praktiske klokskapen, burde stå foran mekanisk bruk av universelle regler. Dette betyr ikke at man skal oppgi alle regler og prinsipper helt. Moralske og etiske regler og prinsipper kan hovedsakelig fungere som tommelfingerregler i den kontekstualiserte moralske tenkningen forskeren gjør, og på denne måten ikke være strengt bindende regler (Kvale & Brinkmann, 2012).

For å forberede meg på mastergraden har jeg tatt flere metodefag, og på grunnlag av dette kan en se det rimelig å anta at en viss grad av kultivering av den praktiske klokskapen er oppnådd.

Disse studiene har introdusert flere etiske prinsipper og regler man skal forholde seg til. For eksempel asymmetriske maktforhold, følsomme emner eller intervju av barn. Det må legges til at intervjueren (jeg) er uerfaren og ikke har utført forskningsintervjuer tidligere.

3.2 Etikk i praksis

Etiske problemer oppstår i forskningsintervju, spesielt i forhold til at en skal utforske privatlivet til mennesker, og så legge beskrivelsene ut i det offentlige rom ved hjelp av publikasjoner (Kvale & Brinkmann, 2012). For å sikre at disse etiske forholdene ble ivaretatt var det første steget å sende søknad til Norsk Samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD) for godkjenning av forskningen for denne oppgaven. Søknaden besto blant annet av intervjuguide, beskrivelse av hvordan informasjonen skulle lagres og hvordan intervjuobjektens anonymitet skulle ivaretas. I NSD sin gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, fant de at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33. Likevel er det mange etiske problemstillinger gjennom hele intervjuundersøkelsen som man som forsker må forholde seg til (Kvale & Brinkmann, 2012).

Tematisering er å finne emnet man skal forske på. Her er det to grunnleggende formål som gjelder. Det ene er at forskningsformålet vil skape vitenskapelig verdi i forhold til kunnskapen som utvinnes. Det andre er at en må ta hensyn til at denne kunnskapen skal være med på og både forbedre og være til nytte for mennesker og samfunn (Kvale & Brinkmann, 2012). Som tidligere nevnt i oppgaven har flere stortingsmeldinger og andre teoretikere stadfestet medias makt og påvirkningsevne. På grunnlag av dette kan en anta at kunnskap på dette området er viktig. Det å finne ut av hvor innenfor området fokuset skulle plasseres var en lang refleksjonsprosess som besto av lesing av forskjellige relaterte emner og utarbeidelse av tankekart. Prosessen var krevende og tok lang tid, spesielt for å gjøre temaet konkret og smalt nok.

Planleggingen er også en stor og viktig del av en etisk sterk undersøkelse (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette innebærer at man skal innhente samtykke for deltagelse i studien fra intervjuobjektene, sikre konfidensialitet og vurdere hvilke konsekvenser studien og den informasjonen som innhentes kan ha for intervjuobjektet (Kvale & Brinkmann, 2012). Alle deltakerne i intervjuet måtte undertegne på et skriv hvor de dermed ga sitt samtykke til

deltakelse og at det de sa kunne brukes videre. På dette skrivet var det informasjon om hvem som skulle få se intervjuene, og hva som skulle skje med informasjonen som ble innhentet gjennom intervjuene. Dataen ble lagret på en personlig bærbar datamaskin som krever passord for å kunne få adgang. De ble også informert om at informasjonen skulle brukes i en masteroppgave.

Intervjueren må ta hensyn til hvorvidt intervjusituasjonen kan få konsekvenser for deltakerne. Dette kan for eksempel gjelde mulige stressende situasjoner eller at de kan få endret sitt selvbilde. Det er derfor viktig at det kartlegges en god form for konfidensialitet (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette kravet ble forsøkt opprettholdt på best mulig måte ved å begrense hvem som skulle få se råmaterialet fra intervjuene, men også ved å endre navnene til deltakerne. Hvilken skole deltakerne hører til er heller ikke nevnt. Dette for at det skal være umulig å kunne spore tilbake til hvem intervjudeltakerne er og sikre deres anonymitet, som de også ble lovet før intervjuet.

3.3 Rammebetingelser for intervjuene

Jeg valgte å sitte på grupperom på skolen de gikk på. Fra egen erfaring er grupperom brukt til mer avslappede skoleoppgaver hvor man jobber mer fritt enn i et klasserom. I grupperommet satt vi ovenfor hverandre på samme type stoler. Dette var et bevisst valg for derfor å gjøre det asymmetriske forholdet mindre synlig enn om jeg hadde sittet på en kontorstol og eleven på en mindre stol. Antrekket var ganske uformelt og språket jeg brukte var også bevisst mindre formelt for å tilpasse meg ungdommen, slik at de skulle føle seg avslappet.

Det var tilsammen seks intervjuobjekter; tre gutter og tre jenter. Jeg valgte å dele deltakerne opp i to grupper hvor de ble presentert for ulike avisartikler. Avisartiklene omhandlet samme sak, men var fra ulike kilder. Jeg valgte å presentere de to gruppene ulike artikler for derfor å kunne se om det ville være noen forskjell i resultatet i forhold til hvilken artikkel de ble presentert for.

Før intervjuene startet ble intervjudeltakerne informert om at deltagelsen var helt frivillig. Elevene ble fortalt om det som skulle skje og som tidligere nevnt, også forelagt et skriv som måtte undertegnes hvor det var informasjon om forskningen i seg selv, samt hva som ville skje med kunnskapen som ble produsert. De ble også informert om at alt ble tatt opp på bånd. Jeg valgte også å starte intervjuet med noen klassiske kvantitative spørsmål rundt medievaner.

Ved hjelp av intervjuguiden ble de så spurt om tanker og meninger både før og etter at de hadde lest artikkelen.

3.4 Maktforhold

Det foreligger et asymmetrisk maktforhold når intervjueren og intervjuobjektet ikke er likestilte partnere (Kvale & Brinkmann, 2012). Selv om forskningsintervjuet har likhetstrekk med dagligdagse samtaler, er det ikke en åpen samtale hvor samtalepartnerne er likestilte. Intervjueren har en vitenskapelig kompetanse og bestemmer tema, stiller spørsmålene, bestemmer hvilke svar som skal følges opp, og også avslutningen på samtalen. Det er altså en enveisdialog, hvor én har rollen som utspørter og den andre skal svare. Intervjueren kan også ha en skjult dagsorden og da manipulere dialogen (Kvale & Brinkmann, 2012). En skjult dagsorden forekom til en viss grad i mitt intervju. Intervjuobjektene ble informert om at formålet med intervjuet og at det som var interessant, var meningene deres. De ble ikke fortalt om relevans i forhold til literacy eller at også hvordan de leste nyhetsartikkelen var interessant. Intervjuobjektene bevissthet rundt dette, ville kunne gjøre dem mer observante enn det de vanligvis ville vært. Det var et ønske om å få en mer spontan reaksjon og svar før de leste artikkelen, for at man på denne måten ikke skulle få svar som var vektlagt politisk korrekte besvarelser fra intervjuobjektene side.

Selv om det er intervjuers rolle å spørre, velge tema, sette dagsorden og sitte med kompetansen, så kan det oppstå en motkontroll fra intervjuobjektets side. Motkontroll er når intervjuobjektet reagerer på intervjuerens dominans ved å holde informasjon tilbake, snakke utenom temaet eller stille spørsmål. Dette er en reaksjon for å protestere på intervjuers fortolkninger og spørsmål, og kan i sjeldne tilfeller føre til at intervjuobjektet trekker seg (Kvale & Brinkmann, 2012). Det var ingen som trakk seg i mitt forskningsintervju, men det var noen av dem som stilte spørsmål. Årsaken til disse spørsmålene var relatert til at de ikke forsto spørsmålene helt, og ikke om spørsmålet i seg selv. Det var også tilfeller hvor det var kortere og mindre utfyllende svar, men om dette er en konsekvens av at intervjuobjektene ikke hadde noen formening om saken eller om det var en form for motkontroll, er vanskelig å si.

Etter at intervjuobjektene hadde lest artikkelen ble de spurt om hva de tenkte om spesifikke utdrag fra artiklene, og det var her de fleste hadde få tanker om det som sto. Som intervjuer

ble dette oppfattet mer som at intervjuobjektene ikke hadde store formeninger om det de hadde lest, framfor at det var en form for protest. Spesielt hvis man legger vekt på at de ved spørsmålene rundt temaet for artiklene i seg selv, svarte mer utfyllende.

Det asymmetriske forholdet kommer også sterkt fram ved at forskeren har monopol på å fortolke intervjuobjektets utsagn. Fortolkningen består av at forskeren rapporterer hva intervjuobjektene virkelig mente. Dette er relevant spesielt i forhold til menings spørsmål, hvor man må lese mellom linjene i forhold til besvarelser (Kvale & Brinkmann, 2012). Det foreligger menings spørsmål i min forskning. Dette blir diskutert i kapittel 3.9. Asymmetriske forhold i forskningsintervjuer må anerkjennes, men dette reiser også etiske spørsmål som er knyttet til hvordan dette forholdet skal bli behandlet ansvarlig (Kvale & Brinkmann, 2012). Disse etiske spørsmålene ble diskutert i kapittel 3.2.

3.5 Avisartiklene

En sentral del av intervjuene var bruken av tre artikler fra tre forskjellige nyhetsmedier. Alle artiklene handlet om Krim-krisen. Det er nettopp tankene og meningene deres om forholdet både mellom og til Vesten og Russland jeg var interessert i, både før og etter de hadde lest artikkelen. Jeg ønsket å bruke disse for å gjennom analyse få innblikk i deres sosiokulturelle literacy på området.

Jeg valgte nettopp Krim-krisen fordi elevene lærer blant annet om den kalde krigen, som tar for seg spenningsforholdet mellom Vesten og Russland. Kompetansemålene for hva elever skal ha av kunnskap i faget historie tilsier også at elevene skal ha forkunnskaper de kan bruke for å besvare spørsmålene i intervjuet. Disse målene er delt inn i to hovedområder; «historieforståelse og metoder» og «Samfunn og mennesker i tid». I «historieforståelse og metoder» inngår det i hovedområdet blant annet: «bruk av historie i dagens samfunn og hvordan media påvirker oppfatninger av fortid og nåtid» (Utdanningsdirektoratet, 2009). Altså er det ønskelig at eleven skal kunne bruke det de har av forkunnskaper og også være kritiske til hvordan media fremstiller forskjellige saker. «Samfunn og mennesker i tid» omfatter å trekke linjer mellom fortid, nåtid og framtid ved å bruke blant annet perspektiver som maktforhold og politikk. På bakgrunn av dette valgte jeg Krim-krisen som emne i artiklene.

Den første artikkelen var fra Dagbladet og handler om eskaleringen av Krim-krisen. Informasjonen i denne artikkelen er hovedsakelig basert på vestlige medier og det er stort fokus på uttalelser fra viktige politiske profiler som er mot Russlands inngripen på Krim. Det er kun et kort sitat fra Putin, som også er det eneste pro Russiske argumentet i artikkelen. På grunnlag av dette kategoriserte jeg denne som en pro Vesten-artikkel. Den var ganske kort, så jeg valgte en artikkel til som også hovedsakelig legger vekt på pro Vesten uttalelser. Denne er fra VG og handler om sanksjonene fra Vesten samt gyldigheten av folkeavstemningen på Krim. Denne er også basert på profilerte vestlige politikeres uttalelser som er i mot Russlands inngripen, samt uttalelser fra EU og NATO. Denne har jeg også evaluert som en pro Vesten artikkel. Artikkelen som er pro Russland er fra NRK og er basert på Putin sin tale til den russiske nasjonalforsamlingen. I denne artikkelen ligger det en historisk rettferdiggjørelse av Russlands inngripen og blant annet blir det framlagt at det lå en frykt for at etniske russere på Krim var i fare på grunn av en ny og ustabil regjering i Ukraina. Siden denne artikkelen hovedsaklig tar sitater fra Putin sin tale, valgte jeg denne som pro Russland-artikkel. Denne artikkelen var mye lengre enn de to første, og derfor er det kun en artikkel fra den pro Russiske siden.

3.6 Representativitet

Som et ledd i å velge en tilfeldig videregående skole, valgte jeg å spørre venner gjennom sosiale medier om skoler og norsk lærere de kjente til. Dette gjorde jeg fordi jeg ellers mest sannsynlig ville tatt kontakt med en videregående skole jeg allerede var kjent med. Skolen jeg endte opp med var en skole jeg ikke hadde kjennskap til fra før. Den er en større multikulturell videregående skole i Akershus kommune. Alle elevene var fra samme klasse. For å få et mest mulig tilfeldig utvalg av disse, skulle norsklæreren velge ut de som skulle være med. Dette ble gjort ved at hun skulle trekke nummer og velge ut elever fra klasselisten på denne måten. Slik ville jeg også få minst mulig å gjøre med utvelgelsen. Det ble kontrollert at det ble 3 jenter og 3 gutter.

Deltakerne var 17 og 18 år, men alle var i året de fyller 18 år. Året man fyller 18 er det året man gis stemmerett, og det kan derfor antas at modenhet og refleksjon rundt politiske spørsmål er lagt til grunn. I 2011 ble det lagt fram en rapport som tok for seg problemstillingen om alderen for stemmerett skulle senkes fra 18 til 16 år. I denne rapporten framkommer det at 18 åringer både har høyere kompetanse om politikk, og også at de er mer

interessert i dette enn 16-åring (Institutt for samfunnsforskning, 2014). Det er da rimelig å anta at mine intervjuobjekter har kompetanse nok til å kunne svare og reflektere rundt spørsmålene som ble stilt. Dessuten, som nevnt tidligere, skal de som går i 3. klasse ha forkunnskaper fra historiefag som de kan eller bør benytte. Derfor valgte jeg tredjeklassinger ved videregående skole som målgruppe der mitt utvalg ble trukket ut fra.

Elevene ble stilt spørsmål rundt deres medievaner for å kartlegge bruken av dette. Dette gjorde jeg for å kunne sammenligne resultatet mitt med en større kvantitativ undersøkelse. Jeg kunne på denne måten se om resultatet fra mitt smale utvalg var i overensstemmelse med resultatet på den større kvantitative undersøkelsen. Generelt er ikke hensikten med intervjuundersøkelsen, eller kvalitativ forskning generelt, å kunne kvantifisere resultatene (Kvale & Brinkmann, 2012). Jeg var interessert i hvordan enkelt individer leser nyhetene ut i fra den literacyen de innehar. Derfor er representativitet ikke nødvendigvis en avgjørende faktor for forskningsintervjuene utført for denne oppgaven. Det er et lite utvalg for at resultatene kan generaliseres.

3.7 Det kvalitative forskningsintervjuet

En kvantitativ metode kan svært forenklet forklares «hva», mens kvalitativ som «hvorfor». Det vil si at kvantitativ konstanterer hva som skjer, mens kvalitativ går dypere inn i emnet og forsøker å finne ut hvorfor noe skjer. Formålet med kvalitativt forskningsintervju er å forstå intervjuobjektets perspektiv. Denne typen intervju er veldig likt en samtale som forekommer i dagliglivet, men forskningsintervjuet skiller seg ut ved at det har et formål. Hovedoppgaven til intervjueren er å spørre hvorfor intervjuobjektene opplever og handler som de gjør. Det er altså et deskriptivt innblikk i den intervjuedes livsverden en ønsker (Kvale & Brinkmann, 2012). Bruk av det kvalitative forskningsintervjuet som metode, er tilsynelatende hensiktsmessig i forhold til det jeg ønsker å få vite mer om, altså hvordan de unge leser nyhetsartikler og hvor kritiske de er til tekstene i dem.

3.8 Epistemologi

Det oppstår forskjellige epistemologiske spørsmål i forbindelse med denne intervjumetoden. Epistemologi er en teori om hva kunnskap er og hvordan den kan oppnås (Kvale & Brinkmann, 2012). Intervju er en form for samtalepraksis som har utviklet seg fra dagliglivet

over flere hundre år, og har derfor ikke forankring i noen epistemologisk paradigme. Man kan likevel velge blant forskjellige epistemologiske ståsteder for å kunne begreps-gjøre den kunnskapen som oppnås i intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2012).

Kvale og Brinkmann (2012) trekker frem to metaforer som illustrerer intervjukunnskap som gitt eller konstruert kunnskap. Disse er gruvearbeideren og den reisende. Gruvearbeideren kan forstås som en som prøver å grave ut metallet, som da er kunnskapen, fra en hule, som da er intervjuobjektet. Det er intervjuobjektets indre kunnskap som skal hentes ut, uten at denne kunnskapen skal bli påvirket av intervjuer. Gruvearbeiderens ståsted blir i stort grad sett som en positivistisk og empirisk tilnærming til kunnskap, hvor det er en sannhet som søkes og som kan finnes. Den reisende er mer en som utforsker ukjent territorium og som søker samtaler og vil ha mye å fortelle når han kommer hjem. Det vil oppstå mulighet til refleksjon og ettertanke. I motsetning til gruvearbeideren som søker å hente ut ubesudlet kunnskap, vil den reisende oppdage kunnskap i samspillet med det han utforsker. Den reisendes ståsted er som oftest i en postmoderne og konstruktiv forståelse (Kvale & Brinkmann, 2012).

Konstruktivistisk tilnærming vil si at man prøver å forstå hvordan et annet menneskes tenkning foregår og hvordan verden er konstruert i et menneskes perspektiv (Augoustinos, 2014a).

Metaforen om den reisende er det grunnleggende kunnskapssynet i denne undersøkelsen, hvor det er gjennom samspillet mellom intervjuer, artiklene og intervjuobjektet at meninger og tanker utfolder og utvikler seg.

3.9 Spørsmålene

Jeg er en uerfaren intervjuer. Derfor testet jeg intervjuguiden min noen som var yngre enn de aktuelle aldersgruppen for forskningsintervjuene. Dette gjorde jeg både for å få trening, og for å kunne re-evaluere spørsmålene. Re-evalueringen ble basert på om spørsmål ble oppfattet riktig eller ikke, og om de hadde nok forhåndskunnskap til å kunne svare.

Intervjuet jeg brukte var et semistrukturert intervju. Dette betyr at det ikke er en helt åpen samtale, men heller ikke at det er en lukket spørreskjemasamtale. Det er en intervjuguide med forslag til spørsmål og som har forhåndsbestemte overordnede temaer (Kvale & Brinkmann, 2012).

Forskeren kan også variere rekkefølge på spørsmål om intervjusituasjonen tilsier at det er nødvendig (Kvale & Brinkmann, 2012). Rekkefølgen på spørsmålene ble da også delvis byttet på under intervjuene fordi jeg tolket situasjonen på en slik måte at jeg anså det som hensiktsmessig. Slike situasjoner oppsto spesielt etter intervjuobjektene hadde lest artikkelen og at spørsmålene da var av en natur som ga rom for samtale. Hvordan samtalen utviklet seg ble da avgjørende for om jeg endret spørsmålsrekkefølgen eller ikke. Hovedsakelig ble strukturen på intervjuguiden fulgt, og dermed også rekkefølgen på spørsmålene.

I denne delen av forskningen ble det også flere ganger brukt oppfølgingsspørsmål.

Oppfølgingsspørsmål kan brukes der man ønsket et mer elaborert svar fra intervjuobjektet, eller for å klargjøre spørsmål for de som trengte det (Kvale & Brinkmann, 2012). For eksempel var det flere som ikke kjente igjen hva «Krim-krisen» var, men når det ble lagt til et alternativt ordvalg, som å nevne «Russland og Ukraina», var det stort sett mye informasjon å hente hos alle intervjuobjektene. Det forekom også et problem i forhold til at et av intervjuobjektene ikke skjønnte spørsmålene når han ble spurt om assosiasjoner og følelser rundt Vesten og Russland. Han ble da forelagt et eksempel slik at han forsto, og tidligere spørsmål ble spurt på nytt. Det kommer likevel fram etter transkribering, samt ved å lytte på opptakene som ble tatt av intervjuene, at det kunne vært flere inngående spørsmål for å få mer utdypende svar. Som intervjuer kunne jeg også vært flinkere til å gjenta og formulere budskapene tilbake til intervjuobjektene. Det ble bare gjort noen få ganger, men de fikk alltid positive bekreftelser i form av f.eks. «mm» for at de skulle føle trygghet i situasjonen og ikke bli redde for å si noe «feil».

Taushet kan være et viktig virkemiddel slik at intervjuobjektet ikke føler at de sitter i et forhør (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette var en faktor som ble tatt mye hensyn til slik at elevene ikke skulle bli påvirket av intervjuers innspill, men kunne få utfolde seg og forklare selv. Dette anser jeg som rimelig vellykket i form av at det tider var stillhet under intervjuene hvor de fikk tenkte, og at alle spørsmålene fikk tid til å bli avrundet på en ordentlig måte.

Både faktaspørsmål og meningsspørsmål bør inngå i denne type forskning (Kvale & Brinkmann, 2012). I forskningsintervjuene som foreligger i denne oppgaven ble begge typer presentert. Et eksempel på faktaspørsmål er at elevene ble spurt om medievaner som «hvor mange ganger leser du en avis i løpet av en uke». Som meningsspørsmål kan nevnes at de ble spurt både om både hva de visste om et emne og hva de mente eller følte rundt det samme emnet.

Meningsspørsmål vil være det vanskeligste i en intervjusituasjon, hvor intervjueren må lytte til de eksplisitte beskrivelsene og meningene, men også til det implisitte (Kvale & Brinkmann, 2012). De implisitte beskrivelsene i min studie kan ses i forhold til tolkningen av om assosiasjonene til intervjuobjektene er positive eller negative. Det blir her lagt vekt på ord jeg mener heller den ene eller andre veien. Disse tolkningene ble også sammenlignet med veileder og andre sine tolkninger, for å bekrefte eller avkrefte mine tolkninger. Dette, altså det som sies mellom linjene, kan intervjueren prøve å få bekreftet ved å formulere dette implisitte budskapet og sende det tilbake til intervjuobjektet, og på denne måten få en umiddelbar bekreftelse eller avkreftelse på tolkningen (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette ble en utfordring. Spesielt etter at elevene hadde lest artikkelen og jeg spurte om deres assosiasjoner til Russland og Vesten hadde endret seg, svarte de fleste kontant «nei» først. Det var et av intervjuobjektene som først svarte «nei», men som samtidig fortalte at de trodde Russland hadde vært mer voldelig i konflikten. Etter å ha lest artikkelen var oppfatningen heller at det virket det som at det heller var et overtramp og ikke så dramatisk som de først trodde. Ved disse tilfellene ble det ikke sendt en formulering for å bekrefte, da jeg la vekt på det de fortalte og ikke nødvendigvis den spontane reaksjonen hvor de svarer j eller nei. Når intervjuobjektet svarte mer ambivalent, som på spørsmålet om hvorvidt de selv mener de har endret syn på Krim-krisen, ble det formulert tilbake spørsmål. På nettopp dette spørsmålet var det f.eks. en som svarte med hva han trodde før han hadde lest artikkelen og at han nå visste mer. Jeg spurte da om han følte at han var mer sikker i sin sak hvor han bekreftet dette.

Flertydighet er noe som ofte kan komme til syne i kvalitativt forskningsintervju. Dette kan være et resultat av kommunikasjonsvansker, men det er ikke nødvendigvis alltid tilfellet. Slik flertydighet kan også komme gjennom motsigelser, inkonsekvenser og ambivalens i den intervjuedes livssituasjon (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette kan man se et tilfelle av i det forrige eksemplet hvor han først svarte nei, og utdypelsen av svaret tilsa noe annet. Den intervjuede kan også oppdage nye aspekter ved temaet de beskriver og forteller om i intervjuet. Spørsmålene fra intervjuer kan gi anledning til refleksjonsprosesser hos den intervjuede, noe som igjen kan føre til at intervjuet blir en læreprosess både for intervjuer og intervjuobjektet (Kvale & Brinkmann, 2012). Siden intervjuobjektene i denne undersøkelsen ble presentert en artikkel de skulle lese under intervjuet, sammen med spørsmål rundt emnet artikkelen omhandlet, kan det være at dette startet en form for refleksjonsprosess. Dette kan igjen føre til at intervjuobjektet delvis endrer mening om emnet.

3.10 Naivitet og åpenhet versus forhåndskunnskap

Intervjueren må ha en bevisst naivitet og vise åpenhet for uventede ytringer eller svar. Intervjueren skal være nysgjerrig og også lytte, og heller ikke være forutinntatt i allerede bestemte kategorier og fortolkningsskjemaer. Likevel forutsettes det også at intervjuer har kunnskap om området det ønskes å forske på (Kvale & Brinkmann, 2012). For eksempel vil det være vanskelig å kunne forstå et intervjuobjekts beskrivelser av musikk på en nyansert måte, hvis en selv ikke har mye kunnskap om musikk. En vil rett og slett ikke forstå informasjonen en får på en tilstrekkelig måte. Kravet om forhåndskunnskap står i kontrast til kravet om intervjuers naivitet. Det er derfor viktig å opprettholde et visst spenningsforhold mellom disse kravene (Kvale & Brinkmann, 2012).

I forskningsintervjuene som ble utført i forbindelse med denne oppgaven lå det en viss forhåndskunnskap hos intervjuer. Hvorvidt forhåndskunnskapen om emnet var omfattende nok er vanskelig å si noe om, men det ble lagt ned mye grunnarbeid i form av research og lesing om temaet for å oppnå en antatt tilstrekkelig kompetanse. Siden intervjuobjektene hadde lavere alder og også antatt ikke eksperter innen noen fagområder var det tilsynelatende en form for asymmetrisk forhold i kunnskap om den aktuelle politiske situasjon mellom intervjuer og intervjuobjektene. Til tross for denne skjevheten, ble det kanskje i større grad fokusert på naivitet i dette forskningsintervjuet. Ved å tilkjenne en bevisst åpenhet under intervjuet håpet jeg at både dette og nysgjerrigheten ville hjelpe til, slik at det ikke skulle være for mye forutinntatte meninger som ville virke inn på kunnskapen som ble produsert i intervjuene. Spenningsforholdet mellom krav til bevisst naivitet og forhåndskunnskaper kan således sammen forme kravet om kvalifisert naivitet fra intervjuerens side (Kvale & Brinkmann, 2012).

3.11 Relasjonen mellom intervjuer og intervjuobjektene

En intervjuer skal være flink på menneskelig interaksjon (Kvale & Brinkmann, 2012). Den sosiale relasjonen mellom intervjuer og intervjuobjekt er viktig og avhenger av intervjuers evne til å skape et trygt rom for intervjuobjektet slik at han eller hun føler at en kan snakke fritt og åpent. Det kan være et vanskelig spenningsforhold mellom det å være for upersonlig og for personlig for intervjueren. Det skal foreligge en sosial avstand, men ikke så stor

avstand at intervjuobjektet føler at de er under mikroskop (Kvale & Brinkmann, 2012). Det kan være vanskelig å vite om man har oppnådd en god relasjon eller ikke. Tilbakemeldingene læreren til elevene som ble intervjuet ga, var at de hadde hatt en svært positiv opplevelse hvor de synes de lærte noe og at de likte intervjueren. Disse tilbakemeldingene tilsier at det er rimelig å evaluere det slik at dette kriteriet ble tilfredsstillende oppnådd.

Ved en positiv opplevelse vil ofte intervjuet fungere berikende og som en fin opplevelse av intervjuobjektet. Det kan da ofte være vanskelig å avslutte intervjuet, hvor intervjuobjektet fortsetter å prate og ønsker å fortsette samtalen og opplevelsen (Kvale & Brinkmann, 2012). Flere slike situasjoner oppsto under intervjuene. Da det siste spørsmålet var stilt, var det noen av intervjuobjektene som fortsatte å prate om egne opplevelser i forhold til deres relasjon til nyheter.

3.12 Transkribering

Det er intervjueren som til slutt transkriberer og tolker utsagnene som kommer fram i et forskningsintervju. Monopolet intervjueren har på tolkning tilsier at de tolker ut fra sin forståelse av hva intervjuobjektet virkelig mente. Det er derfor viktig å opprettholde konfidensialitet. Dette spesielt i henhold til hvordan transkriberingen lagres og hvor følsomt innholdet er i forhold til den intervjuedes identitet (Kvale & Brinkmann, 2012).

I den foreliggende forskningen ble navnet på den videregående skolen slettet og navnene til intervjuobjektene byttet ut med andre relevante navn. I navnevalgene ble det tatt hensyn til det opprinnelige navnets etnisk opprinnelse. Dataene ble lagret samme sted som opptaksmaterialet, som da vil si at de var lagret på en data beskyttet med passord.

Når intervjuer transkriberes fra muntlig til skriftlig form kan en bedre få overblikk, både i form av forskerens arbeid, og i forhold til kunnskapen som har kommet fram i intervjuet. Transkriberingsprosessen tar gjerne mye tid og ressurser (Kvale & Brinkmann, 2012), noe som kom klart fram når arbeidet med å transkribere ble utført.

Transkriberingen besto av å høre på opptak flere ganger i både kortere og lengre segmenter, for å forsikre at muntlige data ble så korrekt overført til skriftlig som overhodet mulig. Det er her mye av problemet med transkribering ligger (Kvale & Brinkmann, 2012). Det muntlige intervjuet er mulitmodalt, hvor det er flere effekter som spiller inn, som for eksempel kan

være pauser, tonefall, kremting osv. Alle disse effektene vil være vanskelige å få med når man skal overføre dette til skriftspråk. I følge Kvale og Brinkmann (2012) finnes det ingen objektiv måte på å overføre muntlig tale til skriftlig form. Likevel har det vært et mål at overføringen av den muntlige framstillingen skulle bli så tro som overhodet mulig. Det var tilfeller der det var vanskelig å tyde hva personen sa, både på grunn av at opptageren kunne vært av bedre kvalitet og at intervjuobjektet ikke snakket tydelig nok. Ved nøye og repeterende gjennomgang av det muntlige materialet ble alt fra klare setninger til de små uttalelser som «eh» og «mm» transkribert. Selv det som var vanskelig å tyde, ble etter hvert klarere og derfor mulig å tyde.

Det er ikke noen klare måte å utføre transkribering på (Kvale & Brinkmann, 2012). Det viktigste med transkriberingen er at relevante data som trengs til forskningen blir skrevet ned, og at den er sann mot den muntlige natur (Braun & Clarke, 2006). At transkriberingen var så sann som mulig mot de muntlige dataene, var svært viktig for meg under hele denne prosessen. Det ble da også som nevnt over en tidkrevende og møysommelig prosess.

3.13 Analyse

Materialet ble analysert ved bruk av tematisk analyse. En tematisk analyse er en form for analyse hvor forskeren ser etter meningsmønstre i dataene (Braun & Clarke, 2006). Meningsmønstrene er potensielle interesseområder som også kalles temaer. Forskerens søking etter mønstre foregår både under og etter datainnsamlingen. Analysen innebærer at man konstant beveger seg fram og tilbake i forskningsmaterialet. Nettopp det å gå gjennom forskjellige deler av materialet flere ganger fører til mye refleksjon rundt temaene. I denne formen for analyse skal skriveprosessen starte tidlig (Braun & Clarke, 2006). Dette ble gjort, og notering av idéer som oppsto blant annet under transkriberingen av intervjuene ble en del av prosessen.

Når intervjuene skal analyseres bør intervjuer være oppmerksom på hvor dypt og hvor kritisk hvert intervju skal analyseres. Dette er et etisk vanskelig dilemma (Kvale & Brinkmann, 2012). Siden alle intervjuobjektene svarte forskjellig må man se på deres besvarelser som individuelle, men fremdeles satt i perspektiv med de overordnede temaene. Dette var også unngåelig i forhold til å skulle trekke fram de forskjellige literacy intervjuobjektene innehar og hvordan de leste artiklene. Det er til dels en latent analyse da det er lest mellom linjene

noen steder, men hovedsakelig har jeg holdt meg til en logisk sammenhengende og presis tolkning av hva de sier.

Hvorvidt man skal begynne å lese på relevant teori er noe man må vurdere fortløpende. For tidlig oppstart av slik lesing kan påvirke forskerens analyse og syn på forskningmaterialet (Braun & Clark, 2006). Selv om det ble lest teori rundt media og andre overordnede temaer for oppgaven, ble lesing av spesifikk teori som hang sammen med funnene satt på vent inntil analysen mer eller mindre var ferdig. Teori har derfor ikke i større grad hatt påvirkning under analyseprosessen eller på resultatet.

Braun og Clark (2006) deler opp en tematisk analyse i følgende seks steg:

1. familiarisering
2. generering av initielle koder
3. søking etter temaer
4. revurdering av temaer
5. definering og navngiving av temaene
6. rapportering

Første del, familiarisering, går ut på å bli kjent med dataene. Dette betyr at man leser gjennom materialet flere ganger. Det er en form for aktiv lesing hvor man ser etter mening og mønstre i materialet. Om man har samlet inn materialet selv, vil man ha et utgangspunkt hvor man mest sannsynlig har en dypere interesse eller kunnskap om materialet (Braun & Clarke, 2006).

Braun og Clark (2006) hevder at denne delen av analysen er tids- og resurskrevende, noe som også jeg erfarte. En del av prosessen innebar for meg også og tidvis å legge bort analysen, for så å kunne gå tilbake med et «friskt blikk».

Når man har familiarisert seg med dataene gjennom refleksjon, notering og transkribering kan fasen med å finne og generere de overordnende kodene begynne (Braun & Clarke, 2006). Slike koder er interessante egenskaper ved dataene som også går igjen flere ganger gjennom hele datasettet. Disse kodene anses da som interessante funn. Under hver kode ble relevant informasjon organisert. Denne kodingsprosessen kan variere i forhold til om man har en mer

teoridrevet eller datadrevet tilnærming. Datadrevet vil si at temaene vil avhenge av dataene man har funnet, mens teoridrevet vil si at man går inn i dataene med spesifikke spørsmål man vil kode rundt (Braun & Clark, 2006). Mine intervjuer ble utført ved hjelp av en intervjuguide som var basert på et tema det var ønsket å finne ut mer om. Denne ble videre brukt med formål om å finne mer informasjon rundt et spesifikt tema, og altså med spørsmål data kunne knyttes til. Derfor vil det tilsynelatende være en mer teoridrevet analyse som har blitt utført for datasettet i dette tilfellet. Alle koder fikk lik oppmerksomhet, uavhengig av om de var knyttet til de spesifikke spørsmålene eller ikke, noe som Braun og Clark (2006) påpeker at er viktig. Jeg merket meg flere koder som for eksempel historiske forkunnskaper, politiske meninger, positive assosiasjoner, negative assosiasjoner, troverdige kilder og kunnskap om prosessen rundt hvordan en avisartikkel blir til. Det ble så samlet informasjon fra alle intervjuene relevante for hver av kodene. I denne prosessen oppsto det flere problemer, da intervjuobjektene svarte svært forskjellig på spørsmålene, og jeg fant det således vanskelig å finne felles koder på tvers av intervjuene. Dette er også første gang en analyse har blitt utført av meg, og derfor kan uerfarenhet spille inn her.

Å finne temaer er skilt fra kodingen, ved at temaene er større og mer overordnede (Braun & Clark, 2006). Kodene som ble funnet ble integrert under større overordnede temaer. Dette resulterte i mange subkategorier og overkategorier. Dette ble gjort ved hjelp av en form for tankekart. Det er viktig å ikke kaste bort noen form for koder og temaer i denne prosessen, men det er likevel her en gradvis forståelse av de overordnede temaene kommer til syne (Braun & Clarke, 2006).

Under revurderingen skal man se tilbake og se om temaene reflekterer det man finner i hele datasettet. Gir temaene et kausalt mønster? Hvis ikke redefiner må temaene redefineres, eller man kan velge å kaste bort noen temaer (Braun & Clarke, 2006). Jeg måtte på denne måten redefinere noen av temaene slik at de ble omfattende nok i forhold til at de skulle ta for seg det som var funnet i materialet. Kultivering av temaene er en iterativ prosess, og kan på denne måten miste hensikt. Det er derfor viktig at man må på et punkt si stopp (Braun & Clarke, 2006). I tillegg til å måtte redefinere noen temaer, ble også noen kastet bort da de ikke ble ansett som hensiktsmessig for studien. I følge Braun og Clarke (2006) er også dette en egnet måte å revurdere temaene på. Et eksempel på tema som ble kastet bort er likhet/ulikhet mellom artiklene de har lest om Krim-krisen før og den de ble presentert med. Dette fordi den sosiokulturelle literacyen i seg selv vil antyde at måten de leser artiklene på ikke vil stamme

fra noe så enkelt som en tidligere lest sak på området, men som tidligere nevnt i oppgaven en sosial eller kulturell gruppe de har fått sin literacy fra.

Videre føler navngivingen av de endelige temaene. Det er i følge Braun og Clarke (2006) viktig at navnene til disse temaene er konkrete og gir leseren en innsikt i hva de handler om. Det er dette defineringen og navngivingen av temaene handler om (Braun & Clarke, 2006). Det resulterte til slutt i tre overordnede temaer som ble medievaner, hvordan unge leser nyhetstekster og å være kritisk til nyhetstekster. Disse tre temaene er brede begreper som tar for seg den viktigste og største delen av forskningsmaterialet.

I rapporteringen er målet å fortelle historien til temaet på en overbevisende måte som validerer analysen. Framstillingen skal være logisk, argumentere og presentere eksempler (Braun & Clarke, 2006). Resultatet av dette blir presentert i neste hovedkapittel.

3.14 Reabilitet

Forskningsresultatenes konsistens og troverdighet har med reabilitet å gjøre. Det handler om forskningens mulighet til å reproduseres. Altså foreligger det et spørsmål om man ville fått samme resultat om en annen forsker hadde utført forskningen.

Effekter som kan svekke reabilitet kan for eksempel være ledende spørsmål og ordvalg (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette kan til dels ha oppstått i de aktuelle intervjuene. Det at intervjuet startet med spørsmål om hvor ofte de leser aviser på nett, og at spørsmålene inneholdt begreper som Vesten og Russland kan ha ført til at svarene har blitt mer politisk korrekte. Selv om dette kun er spekulasjoner uten at forskningen blir reprodusert, vil disse spørsmålene muligens kunne ha noe påvirkning på resultatet. Selve artiklene som er valgt er også om en politisk sak, noe som også utenriksnyheter ofte handler om. På grunnlag av det kan det ses som rimelig å anta at disse spørsmålene var relevante i forhold til hva intervjuet omhandlet, og de var svært åpne spørsmål. Et eksempel på dette er «Hvilke assosiasjoner og tanker har du til Russland?» Det var veldig mange som svare ja når jeg spurte om de noen gang sjekker samme sak i forskjellige aviser. Dette kan ha fungert som et ledende spørsmål, i form av at det virker som en «riktig» ting å gjøre. Dette spørsmålet har derfor ikke blitt vektlagt i stor grad i analysen.

En annen problemstilling er om resultatene ville blitt de samme om intervjuene hadde blitt utført på andre videregående elever (Kvale & Brinkmann, 2012). Som poengtert tidligere i oppgaven er det visse mål i lærerplanen som skal oppnås gjennom skolegangen. På grunnlag av dette er det rimelig å anta at alle videregående elever vil ha et visst grunnlag til å kunne svare på spørsmålene. Formålet med intervjuene var likevel å finne ut hvordan elevene leser nyheter ut i fra deres individuelle literacy basert på deres sosiokulturelle bakgrunn. På denne måten er det ikke nødvendigvis slik at man vil kunne reprodusere det samme resultatet ved en annen videregående skole, hvor de sosiokulturelle betingelsene er annerledes. Det er dog også delvis poenget med forskningen.

Transkripsjonen kan også ha rehabiliteringsproblemer. Dette kan løses ved at to forskere transkriberer fra samme opptak, for så å sammenligne resultatene for å se i hvilken grad de har transkribert likt (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette har jeg ikke hatt tid eller ressurser til, og vil da være et element som da svekker reabiliteten til den aktuelle forskningen.

Selv om det er ønskelig med høy reabilitet på den måten at en ikke ønsker vilkårlig subjektivitet, kan det også sette stopper for variasjon og kreativ tenkning (Kvale & Brinkmann, 2012). Det foreligger uansett en svekket reabilitet i den foreliggende forskningen i form av forskeren uerfarenhet, samt mangel på ressurser og tid.

3.15 Validitet

Validitet i kvalitativ forskning handler først og fremst om at observasjonene som er gjort reflekterer og har sammenheng med de variablene en ønsker å forske på (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette har tilsynelatende den foreliggende forskningen gjort, gjennom at sammenhengen mellom funnene og temaer er klare. Validiteten skal etableres gjennom hele forskningsprosessen, og skal evalueres gjennom tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analyse og rapportering (Kvale & Brinkmann, 2012). På grunnlag av utfordringer som er beskrevet under de respektive metodekapitlene over, har det forekommet validitetsproblemer. Evalueringen baseres ofte også på forskerens kredibilitet fra tidligere forskning på området, samt metodene som er benyttet og forskerens praktiske klokskap (Kvale & Brinkman, 2012). Siden den foreliggende forskningen er den aller første for meg, vil disse elementene tilsa at validiteten er svekket. Likevel kan en gjennomgang av validering også overdrives. Et for kritisk blikk vil gjøre at intervjuet ikke får stå som den rene

kunnskapen det er. Man kan altså bli for kritisk. Dette antageligvis ikke problem i denne forskningen, selv om det kan være et argument for og ikke gå for dypt inn i valideringen.

Verifisering går ut på at forskeren har et ansvar om å rapportere så sikker og verifisert kunnskap som overhodet mulig. Det betyr at man må ha en viss strenghet for å kontrollere at ens synspunkt blir konstant bekreftet i tekstens detaljer. Det kan også styrke validiteten å kunne konsultere med intervjuobjektene i ettertid og på den måten få bekreftet sin tolkning av deres utsagn (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette har jeg ikke hatt mulighet til i dette tilfellet, men tolkningene er diskutert med veileder Hans Christian Arnseth, noe som er med på å styrke validiteten.

Det kan være en mulighet for at intervjuobjektene kan kjenne seg igjen i noen av uttalelsene når de leser rapporten. Dette er kanskje mer en etisk problemstilling enn relatert til validitet. I forhold til validitet kan det være et kritikkverdige i forhold om intervjuobjektene kan finne sine uttalelser og være uenig med tolkningen og teorien som framkommer av disse, selv om jeg som forsker har basert det på uttalelser som de har kommet med.

Hele prosessen med forskningsintervjuer og påfølgende analyse er detaljert beskrevet. I analysen viser jeg tydelig hva jeg har tolket og hvorfor jeg har tolket det slik. Disse to faktorene er også med på å styrke validiteten.

3.16 Objektivitet

Kan egentlig kunnskap som produseres fra et intervju, være objektiv kunnskap? Eller vil den alltid være subjektiv? Objektivitet kan deles inn i forskjellige betydninger. Objektivitet har både en hverdagslig side og en epistemologisk side. I den hverdagslige formuleringen blir det ofte sett på som fordoms- og holdningsfri kunnskap, samt at kunnskapen er pålitelig, etterprøvd og kontrollert. Dette blir hovedsakelig et etisk spørsmål og ikke et metodologisk spørsmål. I en diskusjon kan sikkert mange kjenne seg igjen i at noen kan påpeke at «du er ikke objektiv i denne saken» (Kvale & Brinkmann, 2012).

Refleksiv objektivitet går ut på at forskeren forsøker å reflektere over sitt eget bidrag til produksjonen av kunnskap. Forskeren bør gå inn i seg selv og være klar over sine egne fordommer, og på den måten vise forsiktighet i forhold til sin egen subjektivitet (Kvale & Brinkmann, 2012). Før jeg utførte mine intervjuer var dette noe jeg var bevisst på. Jeg ønsket

å påvirke og kontrollere så lite som mulig, for at jeg skulle få et innblikk i intervjuobjektets verden. I andre situasjoner har jeg opplevd å bli overrasket med å få bevissthet om fordommer jeg ikke var klar over at jeg hadde. Det kan derfor hende at jeg har hatt fordommer jeg ikke har vært klar over under intervjuene og analysen.

Det er i følge Kvale og Brinkmann (2012) positivt om det som kommer fram i forskningen, frustrerer forskerens forutinntatte meninger. Da resultatene fra mine intervjuer overrasket meg og heller ikke stemte overens med det jeg trodde skulle komme fram, vurderer jeg dette som en positiv ting. I følge Hermeneutiske tradisjoner er det nettopp disse fordommene som gjør at vi er i stand til å forstå noe og beslutte oss for å innta en mening (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette var nok det vanskeligste under intervjuene, da jeg fikk svar jeg ikke forventet å skulle få. Likevel forholdt jeg meg til intervjuguiden jeg hadde fått, og intervjuobjektene ble på den måten forhåpentligvis ikke påvirket i særlig grad. I forhold til transkriberingen av intervjuene ble dette lettere, da man kan gå over det man har skrevet flere ganger, samt at man får innspill fra veileder.

I oppfatningen av objektivitet som intersubjektiv kunnskap, deles den intersubjektive objektiviteten i to. Dialogisk intersubjektivitet viser til enighet gjennom rasjonell diskurs og gjensidig kritikk, gjennom å validere kunnskapen en har fått gjennom forskningen med andre forskere og intervjuobjekter (Kvale & Brinkmann, 2012). Jeg har gjort denne forskningen alene, og har gjennom søknaden for å utføre disse intervjuene en taushetsplikt. Jeg har altså ikke lov til å snakke med andre enn de jeg har oppgitt at vil ha innsyn til intervjuene mine. Denne personen er da veilederen min, Hans Christian Arnseth. Jeg har ikke snakket med intervjuobjektene mine etter intervjuene, da intervjuene i seg selv var ment for å fange opp den mer spontane reaksjonen etter at de har lest en avisartikkel.

I intervjuer får deltakeren likevel mulighet til å protestere og være aktive, noe som de ikke har mulighet til i for eksempel en spørreundersøkelse (Kvale & Brinkmann, 2012). Altså har mine intervjuobjekter mulighet til å protestere under intervjuet, men ikke under transkriberingen og tolkningen. Dette kan da svekke validiteten i form av at de ikke har kunnet protestere eller være enig i forhold til transkribering og tolkningen av deres intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2012). Aritmetisk intersubjektivitet er hvorvidt reliabiliteten kan måles statistisk i form av hvilken grad det ligger en enighet mellom uavhengige observatører eller kodere (Kvale & Brinkmann, 2012). Dette er et punkt jeg verken har hatt ressurser eller mulighet til å oppfylle i større grad, utenom hjelpen jeg har fått fra veileder.

4 Analyse

4.1 Kartlegging av ungdommers medievaner

Intervjuene ble innledet med spørsmål for å kartlegge hyppigheten av ungdommenes bruk av nettaviser, og for å se hvordan det stemmer overens med statistiske tall andre har kommet fram til. Hvor ofte de forskjellige ungdommene oppgir at de er innom nettaviser i løpet av en uke er, i forhold til mine resultater, varierer.

4.2 Medievaner

Kine opplyser at hun er innom en nettavis flere ganger daglig. Noen ganger leser hun bare overskriftene, men klikker seg ofte inn på sakene også. Hun sier at dette er avhengig av hvor god tid hun har når hun leser avisen.

Thea er innom en nettavis to-tre ganger i løpet av en uke, og trykker seg inn på selve avisartikkelen bare hvis det er noe hun selv finner interessant.

Waheed opplyser at han sjeldent oppsøker nettaviser på eget initiativ. Han velger heller å lese artikler venner på sosiale medier har «delt». Han opplyser at disse sakene klikker han seg som regel inn på og leser selve artikkelen.

Lars Kristian forteller at han leser Aftenposten på bussen på vei til skolen hver morgen. Han forteller at han leser for det meste overskriftene, men klikker seg inn og leser saker som interesserer ham.

Einar forteller at han er inne på nettaviser en gang om dagen. Han ser det som viktig å holdet seg oppdatert om Norge, verden og også mer lokale nyheter. Likevel forteller han at han bare leser overskriftene.

Celine er innom nettaviser to ganger om dagen. Hun klikker seg inn på artikkelen hvis det er noe som interesserer henne, og også hvis det er noe hun har litt forhåndskunnskaper rundt og da vil vite mer om emnet.

Alle respondentene syntes det var litt vanskelig å svare på hvor ofte de besøkte nettaviser. Dette kan være fordi det er veldig tilfeldig hvor ofte de er på nett, eller at det er en vane og at

de derfor ikke alltid tenker over at de er på en nettavis. Hadde jeg spurt noen om hvor mange ganger de snakker i telefonen i løpet av en uke, ville nok de fleste syntes det hadde vært vanskelig å svare på det med et eksakt tall.

Statistisk sentralbyrå har gjennomført mediebruksundersøkelser om nordmenns lesing av (papir)aviser helt siden 1991, og i 2001 ble også nettaviser inkludert. Resultatet for 2014 under emne «lesing av nettavis en gjennomsnittlig dag», viser det seg at aldersgruppen 16-24 år er den aldersgruppen som leser mest nettaviser. 70 % opplyste at de leste nettavis en gjennomsnittlig dag (medienorge, 2015). Jentene jeg intervjuet er alle innom nettaviser i løpet av en uke. To av dem oppgir at de er innom flere ganger i løpet av en uke, mens den siste jenta opplyser at hun leser to til tre ganger i uken. To av guttene jeg intervjuet er også innom nettaviser en gang om dagen, men den siste gutten oppsøker sjeldent nettaviser i det hele tatt. Mine funn kan tilsynelatende stemme med Statistisk sentralbyrå sine resultater, hvor flertallet av deltakerne leser nettaviser hver dag. Det er dog ikke tilsynelatende store forskjeller mellom gutter og jenter i forhold til hvem som leser mest nettaviser. Det er en gutt som ikke oppsøker nettaviser direkte, men han kan være en tilfeldighet.

4.2.1 Valg av nyheter som leses

Gutten (Waheed) som opplyste at han sjeldent oppsøker nettaviser, fortalte at han hovedsakelig fikk artikler fra sosiale medier hvor han leste det vennene hans delte på disse sosiale plattformene. I følge statistisk sentralbyrå er det Facebook som er det mest brukte sosiale mediet. Det er også samme aldersgruppe som er mest aktive på nettaviser, 16-24 år, som er mest aktive på Facebook (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Ut ifra dette syntes jeg det er rimelig å anta at han ikke er alene om å lese artiklene han får eksponert via sosiale medier, men også at de andre intervjuobjektene gjør det samme.

Avisene velger hva som skal stå på dagsagendaen, og bestemmer dermed på den måten hva leserne får vite om omverden. Når man deler artikler på sosiale medier, velger man akkurat de man selv ønsker å fremme. Ved kun å få nyheter gjennom venner på sosiale medier, vil utvelgingsfasen for dagsagendaen gå igjennom ytterligere ett ledd. Vil dette føre til at sosiale medier vil snevre inn nyhetsbildet og også mangfoldet av kunnskapen nettet generelt kan by på? Dette vil da spesielt gjelde dem som hovedsakelig kun bruker sosiale medier som nyhetsplattform, og ikke dem som leser nettavis i tillegg. Er det å lese nyheter gjennom sosiale medier en ny trend? I følge statistisk sentralbyrå har det vært en økning siden 2001 i

16-24 åringer sin aktivitet på nettaviser, så det er ikke noe som viser til at sosiale medier som nyhetsplattform alene nødvendigvis er en voksende trend. Jeg stiller meg likevel kritisk til måten sosiale medier kan bidra til å innsnevre mangfoldet av nyheter.

Såkalt «surfing» kan ofte bestå av at man bare leser overskrifter. En ting er å få et overblikk ved å lese overskrifter, mens det og faktisk lese hele artikkelen for å få mer enn bare bruddstykker av historien er viktig. Av de seks jeg intervjuet, var det fem som fortalte at de noen ganger klikket seg inn på selve saken. Tre av disse fortalte at det var interesse som avgjorde om de valgte å trykke seg inn på artikkelen eller ikke, den fjerde så tid som den avgjørende faktoren, og den femte valgte å lese det vennene delte på sosiale medier. Det var kun én gutt som ikke trykket seg inn på artikler. Faktisk hvor ofte de leser hele artikler er vanskelig å estimere, både for meg og kanskje også for dem. Besvarelsene antyder likevel at intervjuobjektene leser til tider hele sakene.

4.3 Hvordan unge leser nyhetstekster

I denne delen blir svarene før og etter lest artikkel analysert. Elevene jeg intervjuet ble spurt om sine assosiasjoner og tanker rundt Russland, Vesten og Krim-krisen. Det var her ønskelig å fange deres første tanker rundt emnene. Dette for å kunne få innsikt i hva slags forkunnskaper de hadde på emnet, og på den måten kunne få innblikk hvordan de tolket testen ut ifra dette. Etter dette fikk de en avisartikkel som omhandlet Krim-krisen. Halvparten fikk en avisartikkel som var mer Russland-vennlig, og den andre halvparten en avisartikkel som var mer Vesten-vennlig. Etter dette ble de blant annet igjen spurt om sine tanker og assosiasjoner rundt Russland og Vesten. Ved å bruke to forskjellige artikler var formålet å kunne se hvordan både den Russland-vennlige og de to Vesten-vennlige artiklene ble tolket, og om det ville utgjøre noen forskjell.

4.3.1 Reaksjoner etter lesing av den Russland-vennlige artikkelen

Kine

Om sine assosiasjoner til Russland forteller hun at hun ser det som et stort land, at det er et anspent forhold mellom Russland og Norge for tiden og at fiskehandelen er blokkert. Hun forteller også at Russland går mot Ukraina i forhold til Krim-halvøya. Det kan virke som at

hun har delvis negative assosiasjoner til Russland, men hun mener samtidig også at folk og stat bør skilles. Staten Russland bryter blant annet menneskerettighetene sier hun, mens hun mener at selve folket i Russland jobber for å skape noe positivt. Hun baserer assosiasjonene sine på kunnskap hun allerede har om Russland, og det er hovedsakelig mindre hendelser og eksempler hun nevner. Hun veier fram og tilbake mellom positive og negative sider, og virker på den måten drøftende og reflektert, og er på den måten ikke så bestemt.

I forhold til Vesten er den første assosiasjonen materialisme. Hun følger raskt opp med at Vesten prøver å sette ytringsfrihet som en viktig del, sammen med menneskerettigheter. Velstand, men også økonomiskkrise i noen land. Disse assosiasjonene kommer som perler på en snor. Hun mener videre at Vesten er passiv i forhold til islamistiske grupper, men ser også at det er en problematisering der ved å si at det ikke er så lett. Vesten omtaler hun som «vi», i motsetning til Russland som hun som nevnt tidligere, kaller «de». Det synes derfor som om at det er Vesten hun identifiserer seg med. Hun trekker frem både positive og negative assosiasjoner, og mener selv at hun er mer ambivalent når det kommer til om det er hovedsakelig positive eller negative assosiasjoner til Vesten. Likevel tolker jeg henne som litt mer positiv til Vesten da hun også omtaler Russland som et land som jobber mot menneskerettigheter, og Vesten som et sted som fremmer det. Jeg vil likevel ikke tolke henne som utpreget positiv eller negativ for noen av assosiasjonene.

Etter å ha lest artikkelen mener hun at hun har fått ny informasjon som støtter Russland i, og påpeker spesielt det historiske perspektivet. Det er mer eller mindre ganske tydelig at det historiske perspektivet Putin byr på i sin tale har påvirket henne. Hun har ikke merket seg noe spesielt ved at det står at det er Russland-vennlige medier som står som kilder i deler av artikkelen. Det kan virke som om hun ser på informasjonen og vurderer den i seg selv. Selv om hun resonnerer mer positivt rundt Russland nå, har det ikke gått på bekostning av synet hun har på Vesten. Det skal nok mere til før hun vil starte en refleksjon rundt Vesten, da hun både har følelsesmessige bånd og mere informasjon om Vesten. Det kan da tenkes at det derfor vil være vanskeligere å sette i gang en prosess hvor hun re-evaluerer dette synet, da det mest sannsynlig er sterkere forankret.

Thea

Theas assosiasjoner rundt Russland går først til hvordan hun opplever at det er mye negativt rundt Russland i media. Nesten litt sånn at det er propaganda, sier hun, og da spesielt nå med problematikken rundt grensen i nord. Hun sier at vi i Europa tenker på Russland som en trussel. Det er hovedsakelig negative assosiasjoner rundt Russland, som igjen er basert på politiske problemer i landet. Hun er også i mot russernes inngripen på Krim, men hun forteller også at hun skjønner at Russland føler at det er rettmessig deres når det er en så stor andel av russere som bor der.

«Velstand, rikdom, forurensing, NATO» kommer det kjapt når jeg spør om assosiasjoner til Vesten. Jeg oppfatter henne som både positiv og negativ til Vesten på bakgrunn av disse ordene. Dette fordi ordene i seg selv kan variere i forhold til hvilken grad de er negativt eller positivt ladet. For eksempel kan ordene velstand og rikdom oppfattes både positivt og negativt avhengig av måten de blir uttrykt på. Likevel tolker jeg hennes assosiasjoner til Vesten som mer positive enn negative, sett opp mot de assosiasjonene hun har til Russland.

Thea setter fokus på at hun ikke har hørt det historiske perspektivet før. Det at Putin forteller at Krim har strategisk viktig betydning, tolker hun som aggressivt mot Vesten. Hun mener at hun føler enda mer enn tidligere at Russland er aggressive mot Vesten. Hun nevner folkeavstemmingen som et positivt eksempel, hvor resultatet endte med at et flertall på Krim ønsket å bli en del av Russland. Likevel setter hun spørsmål ved reabiliteten i prosessen, og lurer på om folk der egentlig hadde noe valg i det hele tatt. På den andre siden føler hun at Vesten er usikre på hva de skal gjøre, og føler de ikke har opptrådt samlet og sterkt mot Russland. Hennes tanker rundt at Vesten er for passive, og ikke slår hardt nok tilbake til Russland, gjør at hun fremdeles sitter med en litt ambivalent følelse rundt Vesten.

Einar

Det første Einar tenker på når han hører «Russland» er Sovjetunionen. Han følger raskt opp saken om Krim-halvøya, Ukraina og unntakstilstanden der. Han tenker at det er mye problemer i landet, og han nevner også Cuba-krisen. Han har flere politiske og historiske assosiasjoner, og mener at Russland blir den dag i dag tvunget til å samarbeide med Vesten pga økonomi. Han er også i mot Russlands inngripen på Krim og virker mest negativ enn positiv mot Russland.

Han tenker på Vesten som et liberalt samfunn, oftest demokratisk. Han forteller om at Norge har vært sosialistisk og at folk har ytringsfrihet. Disse politiske assosiasjonene er mange av byggesteinene i mye av den vestlige ideologien, og jeg ser på disse som positive ord. Ut ifra dette antar jeg at han er mer positiv til Vesten.

Einar mener at Putin ikke legger skjul på sitt hat mot Vesten, og at Putin har stor makt eller skremmende nok effekt og innflytelse for å få trampeklapp fra nasjonalforsamlingen. Han mener at Putins argument om å verne om den store russiske populasjonen på øya egentlig er en metode han bruker for å skjerme for vestlig innflytelse. Han trodde det hele handlet om Russlands nag mot Ukraina, men syntes nå det heller var mindre voldsomt og heller et overtramp fra den russiske nasjonalforsamlingen. Han har altså nå fått inntrykk om at hele situasjonen er mye mindre voldsom enn det han trodde før. Han forteller at faren hans er veldig Russland-vennlig. Dette kan ha ført til en større bevissthet rundt landet. Han opplyste tidligere at han kun leser overskrifter, så forkunnskap kan han ha fått fra foreldrene sine og skolen. Han mener han har endret syn på krisen, fordi han trodde den var mye mer voldsom. Kan dette inntrykket også henge sammen med at han kun leser overskriftene? Likevel så går det han forteller hovedsakelig i mot Russland, og assosiasjonene til Vesten virker stabilt positive. Han prater om feiltrinnene til Russland, uten å kritisere Vestens rolle i det hele tatt.

4.3.2 Reaksjoner etter lesing av den Vesten-vennlige artikkelen

Waheed

Waheed hadde ingen assosiasjoner med Russland. Han har problemer med å skjønne spørsmålet også, men det virker som at han skjønner det når han får en forklaring. Han har imidlertid fremdeles ingen assosiasjoner eller tanker rundt Russland som land etter forklaringen. Når det kommer til Vesten, så er hans eneste assosiasjon kristendom. Det er vanskelig å skulle si om en religiøs assosiasjon er positiv eller negativ, og han sier også at han ikke vet selv hvorfor det er kristendom han tenker på. Jeg spurte han igjen om han hadde noen assosiasjoner til Russland, men det hadde han ikke. Han er den eneste som oppgir religion som assosiasjon, og den eneste som ikke har assosiasjoner linket til politiske grunnprinsipper og historiske emner om Russland eller Vesten.

Etter å ha lest den Vesten vennlige artikkelen, forteller han at han mener at Russland er voldelig. Han er veldig opptatt av at det står at folkeavstemningen viste et flertall for at Krim

skulle bli Russisk, men legger ikke noe vekt på at det står at blant annet NATO avviser avstemningen og sier at den er i strid med blant annet ukrainske lover. Selv om han mener at Russland er voldelig, setter folkeavstemningen høyere uten å vise noe form for kritikk om selve avstemningen. I tillegg til kristendom, syntes han nå at EU og Europa blander seg for mye inn i ting de ikke har noe med, som Russland i dette tilfellet. Dette nevner han to ganger. Han sier igjen at han ikke skjønner hvorfor de blander seg inn «så fært». Det er her jeg opplever assosiasjonene til Vesten som mer negative.

Waheed er den som oppgir at han mer eller mindre aldri går inn på en nettavis annet enn når venner deler artikler på sosiale medier. Samtidig forteller han at han har svært lite troverdighet til vestlige medier. Det kan tilsynelatende virke som at artikkelen styrket et inntrykk av Vesten som veier mer mot det negative. Han la vekt på folkevalget og mente at det gjorde at Krim burde være en del av Russland. Det sto at de fleste vestlige ledere og organisasjoner sier at den er illegitim var ikke noe han nevnte eller drøftet høyløst. Selv om han ikke har store assosiasjoner til Russland, annet enn at det er voldelig etter at han har lest artikkelen, kan det virke som at han sammenligner og kategoriserer Russland med sitt etniske hjemland. Dette med tanke på at han forteller at Vesten blander seg inn for mye i ting de ikke har noe med, som for eksempel Russland og Ukraina i dette tilfelle. Han forteller også om hvordan Vesten bruker situasjoner som propaganda. På denne måten kan det virke som at han identifiserer seg med Russland, gjennom hans oppfattelse av hvordan ting skjer i hans etniske hjemland.

Lars Kristian

Russland er i konflikt med flere andre land. Hovedsakelig er han negativ mot Putin, men ikke veldig generelt mot Russland. Han sitter med inntrykk av at Russland går inn med militærmakt i Ukraina. Dette er et omdiskutert tema, og Russland vil mest sannsynlig nekte for at dette er tilfellet. På denne måten anser jeg ham som mer negativ enn positiv mot Russland. Selv om han sier at han ikke har noe i mot Russland, men mere Putin, har han ingen assosiasjoner rundt annet enn om de politiske konfliktene Russland står i. Derfor lurer jeg på om det er mer en universell tanke om mennesker, eller om det har noe med Russlands innbyggere, som gjør at han ser positivt på dem. Eller gir han Putin skylda for alt Russland gjør?

Vesten er, i følge Lars Kristian, hjemme, men Europa mer enn USA. Hjemmefølelsen er en følelsesmessig tilknytting til et sted, som blir regnet som positivt. Han er en av de få som hovedsakelig har følelsesmessige assosiasjoner, og ikke politiske når han hører «Vesten».

Lars Kristian forteller at han vet at det har vært opptøyer i Russland tidligere pga. en illegal folkeavstemning for å få Putin som president, og setter derfor spørsmål om avstemningen på Krim er legitim. Men tenker også at hele krisen ikke kan dømmes ut fra enkelthendelser, og at det hovedsakelig er eliten i Russland og ikke alle folk i Russland som oppfører seg dårlig. Jeg lurte da igjen på om de positive assosiasjonene er til mennesker generelt eller kun til det russiske folk. NATO legger han stor tiltro til, og viser til deres uttalelser i artikkelen. Han stoler på NATOs syn om at Russisk inngripen er ulovlig. Den store tilliten han legger tilnærmet blindt i NATO sine hender, ser jeg som et tegn på at han er mer positiv mot Vesten. NATOs syn på Russlands oppførsel er noe han mer eller mindre svelger helt, og ser da på det som fakta. Det er tydelig at de positive assosiasjonene henger sammen med NATO. Det kan virke som at hans positive syn for Vesten har blitt styrket, mens hans syn på Russland er ganske stabilt før og etter han har lest artikkelen

Celine

Om Russland tenker hun på Putin og at hun syntes at han er skummel. Situasjonen i landet mener hun har blitt forverret, og landet har blitt mer innesluttet og strengere i henhold til nye lover. Hun mener at Putin får makt og gjør som han vil, og hører ikke på noen andre. Hun føler også at Putin skader mange mennesker i forhold til Krim-krisen. Det er åpenbart negative assosiasjoner som ligger til grunn for henne.

Om Vesten tenker hun at det var vi som ble rike fortest, og at vi får mye makt. Selv om dette ikke er to utelukkende positive ord, har hun brukt «vi» om Vesten, noe som kan tyde på at hun ser på seg selv som en del av Vesten og som noe familiært.

Celine mener at Russland er et isolert land. Hun mener også at Russland blir enda mer isolert med de sanksjonene Vesten pålegger dem. Hun syntes det er ille at Russland bruker millitærmakt, og syntes landet går i feil retning. Hun prater nå mer om Russland som et land, enn om bare Putin. Om dette kommer fra lesing av artikkelen er vanskelig å si.

Hun forteller at sanksjonene Vesten pålegger Russland fører til et mer isolert Russland. Ellers har hun ikke noen nye assosiasjoner rundt Vesten, men prater mest om hvordan Russland var

friere før, og at de nå går i feil retning. Med tanke på at hun da ser på Russland som veldig isolert, så tenker hun at det ikke hjelper med sanksjoner, og ser på bruk av det som negativt. Hun mener at det heller ikke vil bedre forholdet Vesten har til Russland. Likevel stiller hun seg negativ og veldig i mot Russlands bruk av vold og militær makt. Hun kan ikke komme opp med en løsning og blir sittende litt ambivalent.

4.3.3 Oppsummering

Det var forskjellig grad av forkunnskaper hos intervjuobjektene. Noen kunne mer enn andre. Det virket også som at de som kunne mer om Russland og Vesten, drøftet og analyserte mer enn de som ikke hadde like grunnleggende forkunnskaper. Det var tilsynelatende ikke noen stor forskjell på tolkningen og drøftingen hos de som leste den Russiskvennlige og de som leste den Vesten-vennlige artikkelen. Intervjuobjektene drøftet og tolket ut ifra sin kunnskap og synspunkter, og det var tilfeller hvor for eksempel en tolket den Russland-vennlige artikkelen som negativ mot Russland, og også en tolket den Vesten-vennlige artikkelen som negativ mot Vesten.

4.4 Å være kritisk til nyhetstekster

Det neste jeg ønsket å finne ut ved hjelp av intervjuene, var å finne ut i hvilken grad ungdommene hadde tillit til hva avisene skriver, og hvor kritisk de stiller seg til det de leser. Elevene skulle derfor lese artikler. Elevene ble delt opp i to grupper, hvor de fikk forskjellige artikler som belyste forskjellige sider av en sak. Artikkelen handlet om Krim-krisen, men var fra forskjellige medier og var forskjellig i forhold til hvilken side av Krim-krisen den støttet under. Før de fikk utlevert artikkelen skulle de fortelle meg hva de tenkte rundt ulike emner som er relevante til Krim-krisen. På denne måten ønsket jeg å finne å få et innblikk i hvordan de stiller seg kritiske til det som står i artikkelen de leste. Tar de det som full sannhet, eller stiller de seg kritiske til kildene og informasjonen i artikkelen? De ble også spurt om de stoler på aviser, om de sjekker kilder, og hvilke kilder de tror brukes for å skrive en slik artikkel avslutningsvis i intervjuet. Dette for å få innblikk i hva de kunne, og også om dette er noe de har tenkt over før.

Kine

Før Kine har lest artikkelen jeg skulle gi henne, forteller hun at hun ikke vet nok for å uttale

seg når jeg spør om hva hun tenker og vet om Russland, Vesten og Krim krisen. Etter hun har fått og lest artikkelen om Krim krisen er hun delvis skeptisk fordi hun bare har fått én artikkel og én kilde. Det kan tyde på at hun er forsiktig med å uttale seg uten å ha informasjon fra flere kilder, noe jeg ser på som positivt. Hun trekker ut det historiske perspektivet som Putin legger vekt på at er grunn til at Krim hører til Russland. Hun forteller også om språkproblematikken på halvøyen. Dette stiller hun ikke noe kritikk til, men heller forklarer at dette var noe hun ikke hadde hørt om før nå. Hun er også flink til å prøve å se begge sider, ved at hun vurderer begge sider av saken. Hun veier fram og tilbake med hva som er positivt og negativt i forhold til Russland, og på den måten gir hun inntrykk av at hun faktisk reflekterer over det hun leser. Likevel virker det ikke som at hun ender opp med noe klart standpunkt i forhold til hva hun mener. Hun prater også hovedsakelig om Russland og nevner lite om Vesten. Dette kan være fordi artikkelen hovedsakelig er basert på Putins tale og forklarer hvorfor Russland mener at Krim bør være russisk.

Når hun blir spurt om hvordan slike artikler blir til, viser hun til Putin. Putins tale er hovedkilden til artikkelen Kine akkurat har lest, og det er da naturlig at det er dette hun velger å bruke som et eksempel. Hun vet at det finnes fler, men klarer ikke komme opp med eksempler på dette. Hennes mangel på eksempler kan tyde på at dette er ikke noe hun nødvendigvis har tenkt mye over før.

Når det kommer til kildene i selve artiklene, sier Kine at hun ikke sjekker kildene hun finner i seg selv. Hun har ikke merket seg noe spesielt ved at det står at det er Russland-vennlige medier som står som kilder i deler av artikkelen hun har lest. Hun foretrekker å lese samme sak i fra forskjellige aviser og få informasjon fra flere kanaler. Dette føler hun at bidrar til å øke troverdigheten. Hun forteller også at hun opplever artikkelen hun leste i intervjuet som annerledes enn andre hun har lest, da denne var mer faktaorientert. Hun mener at nyhetsbildet ofte består av saker om uro, skudd og drap. Det er altså mere dramatiske små hendelser, og ikke det store overordnede bildet som blir fortalt av avisene. Hun sier at hun ikke alltid stoler på media, men presiserer at hun ønsker å få det fra flere hold.

Thea

Thea forteller i intervjuet at hun opplever avisenes profilering av Russland som negativ og sammenligner det med noe som kan ligne på propaganda, og tenker på Russland som en

trussel mot resten av Europa. Hun påpeker dette før hun har lest artikkelen hun fikk å lese under intervjuet. Til tross for at Thea virker klar over den negative vinklingen media kan presentere, kan virke som at hun tolker en artikkel som i utgangspunktet er en Russland-vennlig artikkel, til noe negativt rundt Russland. Hun spekulerer i hvorfor Russland er så interessert i Krim strategiske posisjon, som da er nærmere det hun kaller de allierte eller Vesten. Hun peker også ut folkeavstemningen som ble gjort på Krim-halvøya, og setter spørsmål om rehabiliteten til selve avstemningen, og ikke resultatet i seg selv. Det er gjennomgående at hun stiller seg kritisk til Russland. Det er likevel ikke bare Russland alene hun stiller seg kritisk til, da hun mener at Vesten ikke har opptrått sterkt og samlet nok mot Russland. Vesten er usikre på hva de skal gjøre forteller Thea. Det var altså ikke bare Russland hun var kritisk mot, men også Vesten. Det kan virke som at Thea brukte hovedsakelig kunnskap hun allerede hadde når hun gjennomgikk det hun leste.

Utenrikskorrespondenter er det hun oppgir som eksempel på kilder til å lage en nyhetsartikkel. Som Kine har hun ikke mer enn 1 eksempel på hvilke kilder som brukes når en nyhets artikkel blir skrevet. Det kan virke som at dette er noe Thea ikke har tenkt for mye over hun heller.

Hun sjekker kilder hvis det er hun kommer over noe overraskende av informasjon og lur på hvor det kommer fra. I tillegg leser hun gjerne samme sak i forskjellige aviser. Hun forteller at hun stoler på det hun leser i avisene.

Waheed

Waheed har ikke lest artikler om krisen før, men har hørt om at det er uroligheter i Ukraina. Etter at han har lest de to artiklene som er mest Vesten-vennlige i forhold til Vestens standpunkt i Krim-krisen, har han fått mer informasjon og har mer å fortelle en før han leste. Han mener at Russland virker voldelige. Likevel føler Waheed at folkeavstemningen, hvor det er et flertall for et russisk Krim, står veldig høyt. Dette uten å reflektere over at flere vestlige organisasjoner og politikere mener at folkeavstemningen er illegitim. Han vrir over til at han mener at EU og Europa blander seg mye i ting de ikke har noe med. Det kan virke som at han bruker egne meninger i forhold til hvordan han stiller seg til den nye informasjonen.

Når jeg spør Waheed om hvilke kilder som blir brukt for å lage en slik nyhetsartikkel, peker han til en kilde som står i artikkelen han akkurat har lest. Han nevner også VG som kilde i seg

selv. Utover er det ikke mange flere eksempler. Det virker også som at Waheed ikke har tenkt mye over akkurat dette.

Han sier han noen ganger leser om samme sak i forskjellige aviser for å få ulike vinklinger på saken. Dette til tross for at han har informert om at han kun leser nyhetsartikler gjennom sosiale medier, og ikke oppsøker nettaviser selv. Han har lite tillit til avisene, da historier fra avisene ofte har stått stikk i strid med hans egne oppfattelser av hendelser. Han forteller at han får førstehånds opplevelser beskrevet av venner og familie han har i andre land. Videre forteller han om en venn som døde i hjemlandet, og hvordan dette dødsfallet ble i avisene i Vesten knyttet til krigen i landet. Dette skjedde til tross for at det ikke hadde noe med krigen å gjøre ifølge informasjon han fikk fra venner og familie i hjemlandet. Han føler derfor at media har en tendens til å overdrive og bruke enkeltsaker for å fremme eller skape sympati for sin egen agenda, eller politiske synspunkt i saken. Det å kunne få førstehåndsinformasjon fra en kilde er veldig positivt. Likevel vil disse førstehåndsberetningene også være farget av venner og families syn, og vil være subjektiv. Vil dette fremme én side av en sak, og ikke begge slik aviser i utgangspunktet skal gjøre?

Lars Kristian

Lars Kristian blir gitt artikler som hovedsakelig er Vesten-vennlige. Når han tar opp fakta fra artikkelen peker han på at noe er markert med en kilde hvor det står «Russland-vennlige kilder». Disse virker det som at han anser som mindre pålitelige, spesielt siden han spekulerer i om folkeavstemningen er gjort på lovlig vis. Folkeavstemningen og resultatet står med Russland-vennlige kilder som kilde i artikkelen. Det er dog ikke bare dette han bruker for å være kritisk til folkeavstemningen. Siden Lars Kristian har forstått at det har vært mistanker om ,og opptøyer rundt at Putin jukset seg til å bli gjenvalgt, lurte han på om det kan være det samme med denne avstemningen. Han tar et sterkt utgangspunkt i NATO, som er den av kildene han stoler på. Det er NATO sine uttalelser i artikkelen han hovedsakelig legger til grunn for at han anser folkeavstemningen på Krim som illegal. Han stoler også på at selve den russiske inngripen i landet er ulovlig, fordi det står i artikkelen at dette er NATO sitt syn på saken. Han virker svært ukritisk til NATO, mens han er kritisk til disse Russland-vennlige kildene uten å nevne noe om hva eller hvem disse kildene egentlig er. Han mener også at det er vanskelig å dømme en hel krise ut i fra to artikler, da det blir for lite informasjon til å

kunne dømme hele krisen. Han forklarer Krim-krisen som et overtramp av Russland ovenfor Ukraina.

Lars Kristian oppgir intervjuer og uttalelser fra mektige personer som eksempler på hvor kildene for å skape en artikkel kan komme fra. Han, som de andre, har ikke mange eksempler å vise til.

Lars Kristian merker seg at det står «Russland-vennlige kilder» og «uttalelser fra NATO» som referanser i artikkelen. Han forteller at det skal være noe spesielt før han faktisk sjekker kildene i avisartikler. Lars Kristian er klar på at han forholder seg kun til én avis. Til sist forteller han at han mener avisene har en sterk troverdighet, men at han har lest mange dårlige overskrifter. Han mener det er mange overskrifter som maler et mer dramatisk bilde, enn det som er realiteten når man trykker seg inn og faktisk leser hva som har skjedd.

Einar

Einar får lese artikkelen som hovedsakelig er Russisk vennlig. Han er kritisk til begrunnelsene Putin bruker for å forklare hvorfor Russland har rett til å ta over Krimhalvøya. Til skildringer i artikkelen som at Putin fikk trampeklapp av nasjonalforsamlingen, stiller han seg kritisk til årsaken. Om dette er ut av frykt eller popularitet er han usikker på. Han er kritisk til verningen for Ukrainas nye lover som en grunn til at Russland måtte blande seg. Han føler at Putin ønsker en form for skjerming mot internasjonal innflytelse. Einar peker også ut detaljer om årsaken til Russlands inngripen som interessante, men det er det. Han mener artikkelen er både partisk og drøftende. Einar oppfatter at artikkelen setter Russland i et dårlig lys, samtidig som at han mener at den gjør at man forstår Russlands handlinger. Hvorfor han opplever den som negativ mot Russland, da den i utgangspunktet er den mest Russland-vennlige artikkelen, kan være tolkningen hans. Det kan virke som at han heller tolker Putin sine utsagn negativt, enn å ønske å skjønne Russlands side. Han konkluderer med at han trodde at hele episoden var mer dramatisk, enn det den virker som etter at han har lest artikkelen.

Einar påpeker reportere, samfunnsvitere, noen med mye kunnskap på området og statsvitere som eksempler på hvilke kilder som må til for at en slik artikkel skal bli til. Han er den av intervjuobjektene som hadde flest eksempler på dette området.

Han stoler spesielt på NRK, da mener han at han blir mest overbevist. Han sjekker ikke kilder hvis det er en artikkel eller TV-sending fra det han kaller nyhetene, men andre sider på nettet

som Wikipedia syntes han det er greit å sjekke kilder på. Einar ønsker gjerne å få to vinklinger av samme sak. Hvis han leser en artikkel fra en avis, så er det ofte han i tillegg ser nyhetene på TV. Han mener også at det er en god del sensurering i pressen. På grunnlag av dette mener han at han ikke stoler 100% på nyhetene, men han blir heller veldig overbevist.

Celine

Celine får lese artiklene som hovedsakelig er Vesten-vennlige. Hun fokuserer hovedsakelig på at Russland er isolert og voldelig land. Hun peker ut Putin som syndebukk. Hun er også skeptisk til at Vestens sanksjoner heller styrker isolasjonen, og ikke hjelper særlig. Selv sier hun at hun ikke vet helt hva man kan gjøre. På ingen punkt nevner hun noe om hvem som har sagt hva, men fokuserer mer på innholdet og hva det står av informasjon.

I forhold til hvilke kilder som ligger bak en slik artikkel, er det uttalelser fra politiske ledere som blir påpekt. Hun mener som at det virker som det er sånn det er, og artikkelen hun akkurat har lest refererer til flere utsagn fra politikere. Det tar lenger tid før hun svarer, og det virker ikke som at det er noe hun har tenkt mye over før.

Hun føler det hun leser i avisene er mer troverdig om det er referanser til kilder i teksten. Hun ser ikke etter kildene, men de kildene hun faktisk ser når hun leser en nyhetsartikkel har noe å si for hvordan hun oppfatter teksten. Altså hvis hun ser at det er referanser så oppfatter hun at selve budskapet i teksten er mer troverdig. Hun sjekker også gjerne flere sider av samme sak ved å lese samme sak i flere aviser. Hun stoler på avisene til en viss grad, men stoler aller mest på Aftenposten framfor andre nyhetsmedier.

4.4.1 Oppsummering

Fem av de seks ungdommene jeg intervjuet fortalte på et punkt i intervjuet at de opplever avisene som misvisende. De ga forskjellig grunnlag til nettopp dette. To pratet om overdramatiseringer, mens en mente at det var tendens til propaganda mot Russland fra norske medier, mens en annen fortalte om sensur. Den siste fortalte om feilinformasjon fra medias side. Slik kan det virke som at ungdommen jeg intervjuet er kritiske til det de leser og at de har svekket troverdighet til nyhetene de leser. Likevel er det klart at alle trekker ting ut fra artiklene hvor de da stoler på det som står der og bruker det som argumenter senere. Det mest åpenbare for meg var at de alle fokuserte på og plukket opp forskjellige ting i teksten.

Det virket som om dette hadde stor innvirkning på hvordan de oppfattet teksten i seg selv. Noen gikk etter hvem de stoler på av kilder som f.eks. NATO. Andre brukte mer kunnskap de allerede hadde når før de leste og baserte det de fikk ut av artikkelen i større grad på dette.

Når jeg stilte spørsmålet om hvilke kilder de mener ligger bak en nyhetsartikkel, var det flere som måtte tenke en stund før de svarte. Basert på tenketid, usikkerheten og mengden av kilder de kunne nevne hver for seg, fikk jeg inntrykk av at de ikke hadde tenkt noe særlig over dette med kilder før. Det var også noen som da høyt at dette var en godt spørsmål, eller at dette var noe de ikke hadde tenkt på før. De mest nevnte kildene var politikere eller mektige personer, som også var hovedkildene i artiklene jeg hadde gitt dem. En av guttene nevnte både reporter, statsvitere, samfunnsvitere og eksperter i hans svar. Dette var den mest utfyllende besvarelsen jeg fikk på dette spørsmålet. Selv om flere var kritisk til innholdet i artiklene, virket det som at de ikke visste mye om hvordan den journalistiske prosessen med f.eks. utvelgelse av saker og hvordan den er skrevet med journalistens egne synspunkt vevd inn, er.

5 Drøfting

I dette kapittelet vil analysen bli sett i sammenheng med teorien som er presentert i tidligere i oppgaven. Det vil bli fokusert på sammenligning av intervjuobjektene besvarelser, spesielt på de tilfellene hvor en eller flere skilte seg ut fra resten. Literacy vil bli satt i kontekst med den type tekst nyheter fra nettaviser er. Det sier således ikke noe om deres generelle literacy, da de kan gjøre det annerledes i andre oppgaver.

5.1 Hvordan leser de nyheter?

Den første problemstillingen som jeg vil drøfte er hvordan de unge leste og tolket nyhetene. I følge Gee (2009) vil alle lese en tekst forskjellig, i henhold til sin sosiale og kulturelle gruppe. Jeg vil derfor se på om dette kan stemme med mine funn. Jeg har tatt utgangspunkt i analysen av hvordan intervjuobjektene tolket tekstene, samt sett på likheter og ulikheter i forhold til hvordan de leste dem. Det har også blitt lagt vekt på deres assosiasjoner før de leste artiklene, som da tolkes som deres utgangspunkt i forhold til deres sosiale og kulturelle gruppe og hva dette hadde å si for hvordan de leste artikkelen. Det er ingen måte som blir sett på som feil i forhold til hvordan de tolker og leser, men jeg vil finne ut hvordan og hvorfor de leser som de gjør.

Først vil jeg se på hvordan den Russland-vennlige artikkelen ble tolket, deretter på den Vesten-vennlige. Til slutt vil jeg drøfte om det er en rød tråd i forhold til om de tolket artiklene først og fremst ut i fra sin egen sosiokulturelle literacy, eller om artiklene hadde noen grad av innflytelse på deres syn.

5.1.1 Den Russland-vennlige artikkelen

Før Kine leste artikkelen så hun på Russland som et land med pågående konflikter med andre land, og at det som stat jobber i mot menneskerettighetene. Hun skiller skarpt mellom folket og staten. Folket «jobber mot positive ting» mener hun. Assosiasjonene til Vesten ble veiet litt fram og tilbake mellom negative og positive aspekter. Hun nevnte at det er velstand, men likevel økonomisk krise. Videre sier hun at Vesten er for passive når det kommer til f.eks. islamistiske grupper, men at det ikke er en lett sak hvordan man egentlig skal håndtere det. På denne måten kan man si at hun ikke hadde en klar positiv assosiasjon til Vesten, men jeg

tolker den likevel som mest positiv på grunn av at hun nevnte ytringsfrihet og menneskerettigheter.

Kine leser artikkelen som positiv mot Russland. Hun føler at hun har fått mer fakta som støtter Russland i Krim-krisen. Det kan derfor virke som at hennes vurderinger har endt med at mer informasjon om Russland sitt syn på saken, har ført til en overvekt av argumenter som favoriserer Russland for hennes del. Dette har likevel ikke gått på bekostning av hennes syn på Vesten. Det kan virke som at hennes standpunkt eller assosiasjoner i utgangspunktet kanskje ikke var så klart positive eller negative, og at dette kan ha ført til at hun kanskje var mer påvirkelig. Sett i lys av Fagans teori, kan det tilsi at hennes kulturelle gruppe ikke har et klart standpunkt på hvordan hun skal tolke Krim-krisen. En svak group vil si at personen tar mer individuelle valg (Tansey & O'Riordan, 1999). Kan det være at det her er en faktor av lav group og at hun da har problemer med å finne et ståsted? Hvis man ser dette i sammenheng med Thea og Einar, som hovedsakelig tolket artikkelen negativt mot Russland, så kan dette ses som en forklaring på hvorfor Kine leste og tolket artikkelen på den måten hun gjorde.

I utgangspunktet mente Thea at Russland blir framstilt negativt i media, og også at hun tenkte på Russland som en trussel mot Europa, understreket blant annet ved inn gripen på Krim-halvøya. Hennes assosiasjoner tolker jeg mest som negative på grunnlag av disse ytringene. Vesten har hun, akkurat som Kine, også ambivalente følelser rundt. Hun nevnte velstand, NATO og forurensing, men det kom ikke klart fram om hun var mest positiv eller negativ. Likevel vil jeg tolke også henne som mest positiv, når man ser disse assosiasjonene opp mot dem hun hadde rundt Russland.

Thea oppfattet tilsynelatende denne artikkelen som negativ mot Russland. Når Putin bruker et argument om Krims strategiske posisjon, leste hun det ikke som at Russland skal kunne beskytte seg selv, men hun tolket teksten som om at dette var et aggressivt trekk mot Vesten. Hun mente også at hun følte enda mer på Russland som en trussel mot Vesten. Samtidig sa hun at Vesten ikke har slått hardt nok ned på Russlands handlinger. På denne måten kan man tolke det som at hennes assosiasjoner til Russland, som var mer utpreget negativ enn Kines mer ambivalente assosiasjoner, medførte at hun tolket artikkelen som negativ mot Russland. På denne måten kan det tilsynelatende vise seg at Theas sterkere forankrede sosiokulturelle kunnskap og syn, gjør at hun leser artikkelen i forhold til det som stemmer overens med det hun tenkte før hun leste.

Einar gir også negative assosiasjoner til Russland. Han forteller om Cuba-krisen, Sovjetunionen og Krim-krisen som han da ser negativt på. Vesten ser han som liberalt og ofte demokratisk, noe jeg tolker som positive assosiasjoner.

Han leste artikkelen som negativ for Russland. Dette i forhold til at han følte at Putins ønske om å verne om den russiske befolkningen på Krim fordi det er problemer innad i Ukraina, egentlig handlet om at han ville skjerme for innflytelse fra Vesten. Han mente også at Putin ikke legger skjul på hatet sitt mot Vesten i måten han taler på. Han følte at artikkelen belyser Russlands poenger, men at den likevel setter Russland i et dårlig lys. Assosiasjonene rundt Vesten ble beholdt som de var før artikkelen ble lest.

Som Thea tolker Einar denne artikkelen som i utgangspunktet er Russland-vennlig, til ikke å være Russland-vennlig. Det er som nevnt Kine som er den eneste som tolker den mest Russland-vennlig. Einar har på samme måte som Thea, sterkere og klarere assosiasjoner til Russland og Vesten. Dette kan tilsynelatende være avgjørende for at de tolker artikkelen ut ifra det som passer til de assosiasjoner de hadde før de leste artikkelen. På den måten kan man tolke det slik at alle tolker artikkelen ut i fra sitt eget ståsted, eller sin sosiokulturelle kunnskap, og har vist at det har ført til at de tolker den forskjellig. Det er tilsynelatende de vestlige assosiasjonene som virker mest stabile for alle tre. Fagan (1996) sier at utgangspunktet for all tolkning skjer fra den primære kulturelle gruppen. Dette kan sees i lys av at synet på Vesten er vanskeligst å endre da dette er det som ligger dem nærmest, og er mest positivt for alle.

5.1.2 Den Vesten-vennlige artikkelen

Waheed hadde i utgangspunktet ingen assosiasjoner til Russland, men nevnte kristendom som en assosiasjon til Vesten. Han leste artikkelen som at Russland er voldelige, men at folket hadde stemt, og det er det som burde gjelde. Han skjønnte ikke hvorfor Vesten blander seg så mye. Når Waheed senere i intervjuet fortalte om sitt eget hjemland hvor det er krig, kan det virke som at han projikerer inntrykk av Vesten fra hans eget land og ståsted over til Russland. Det syntes som om at han da identifiserte seg med Russland, nettopp fordi det virket som at han så på vestens omtale og politiske spill rundt krigen i hans hjemland som noe negativt. På denne måten brukte han sine sosiokulturelle tanker til å tolke situasjonen som var beskrevet i teksten. Hans tolkning framstår som en ensidig tolkning, siden han ikke drøfter det

som står i noen særlig grad. Det kan synes som om at det er hans primære kulturelle gruppe som står sterkest hos ham, og at det er her han har fått sitt syn på Vesten, og videre at han ikke identifiserer seg fullt ut med det vestlige perspektivet selv om han bor i Norge. Det kan også være at det er høy grad av group og grid i form av kollektivistisk tankegang i hans sosiokulturelle gruppe (Tansey & O'Riordan, 1999). Dette spesielt ut ifra at han nevner kristendom som assosiasjon, så kan det være et tegn på at han har en mer religiøs tilnærming, og dermed en forankring i egen religion som fungerer som en sterk ramme for ham. Utfoldelsen utenfor hans primærkultur, og hans forståelse av andre sekundærkulturer (Fagan, 1996), vil da kanskje ikke være så stor, noe som igjen resulterer i at han leser artiklene mer ensidig. Det at den kulturelle gruppen Waheed er en del av kan ha sterke rammer som gjør at han kun tolker ut i fra sin kultur, kan også ses i sammenheng med sosiokulturell kunnskap. Sosiokulturell kunnskap tilsier at man må kunne bruke kunnskapen og anvende den og tilpasse den til andre kulturer hvis det trengs for å løse oppgaven (Østerud, 2007). Det virker som at Waheed sin evne til dette er svekket.

Lars Kristian har på den annen side mange flere assosiasjoner til Russland. Han tenker på Russland som et land som er involvert i mange konflikter, og han er hovedsakelig negativ mot Putin. Han kaller også Vesten for «hjemme». Dette er ganske i motsatt av hva Waheed gir inntrykk for.

Etter å ha lest artikkelen identifiserer han klart sitt syn med det NATO sier, og det virker som at dette gjør at artikkelen styrker hans tro om at Vesten har rett. Han leser artikkelen som positivt mot Vesten, men likevel blir han ikke noe mer negativ mot Russland. Det kan derfor anses som at hans forankring i den Vestlige synet, eller hans sosiokulturelle literacy, gjør at han leser denne artikkelen som en bekreftelse på det han allerede visste.

Det kommer her klart til syne at den sosiokulturelle literacy ungdom besitter, gjør at de leser samme tekst forskjellig. Sett i forhold til at artikkelens formål er å påvirke, så kan det virke som at ungdommene her heller velger å fokusere og leser det som støtter deres eksisterende syn. Celine sin tolkning av artikkelen støtter også opp om dette. I utgangspunktet hadde også hun, som Lars Kristian, hovedsakelig negative assosiasjoner til Russland og Putin. Hun fortalte imidlertid om assosiasjoner til Vesten som framsto som mer negative enn det Lars Kristian gjør. Hun trekker blant annet fram rikdom og makt, men bruker fremdeles «vi» om Vesten, noe som jeg ser på et tegn at hun ser seg selv som en del av Vesten.

Artikkelen leser Celine som negativ mot Russland. Det kan virke som at hennes tanker om at Russland er voldelige og isolert har blitt styrket. Hun mener likevel at Vestens sanksjoner har vært med på å styrke Russlands isolerte situasjon. Celine er altså i mot Vestens reaksjoner på Russlands inngripen på Krim-halvøya. På denne måten skiller hun seg fra Lars Kristian ved at hennes mer negative assosiasjoner til Vesten tilsynelatende har også gjort at hun leser artikkelen mer negativt mot Vesten, i tillegg til også negativ mot Russland.

5.1.3 Vurdering av lesing uavhengig av artikkel

Det er tydelig at selv om artiklene har forskjellige budskap, så er det ikke den retoriske appellen i artiklene som virker avgjørende på hvordan artiklene blir lest. Det er tilsynelatende slik at alle tolker artiklene litt forskjellig uavhengig av om de fikk Russland-vennlig eller Vesten-vennlige artikler. Det kan ses som at Gee (2009) sin teori om at alle vil lese tekst forskjellig ut i fra deres sosiale og kulturelle gruppe, kan stemme med mine funn. Det virker også at det ikke nødvendigvis er hvor mye forkunnskaper de har som avgjør om de har evne til å tolke noe ut fra artikkelen. Waheed har svært lite assosiasjoner, men tar likevel klart standpunkt og leser artikkelen på med et klart sosiokulturelt syn. Kine hadde mer forkunnskaper enn Waheed, men var mer avhengig av informasjonen i artikkelen i forhold til hvordan hun leste den. Hennes forkunnskaper, eller assosiasjoner, var ikke i stor grad forankret i verken de negative eller positive, da hun hovedsakelig veide informasjonen fram og tilbake med positive og negative assosiasjoner for både Vesten og Russland. Det kan være at alle leser ut i fra deres sosiokulturelle literacy, men at hvor sterkt kulturen og det sosiale er eller hvor klare assosiasjoner en har til et emne, jo mer leser man ut i fra kulturen og det sosiale. Hvis dette er tilfellet vil man da ikke være så avhengig av selve teksten til å forme tolkningen sin.

5.2 Kritisk syn på nyheter

Selv om det er forskjell på hvordan ungdommen tolket artiklene, vil ikke dette nødvendigvis si noe om deres kritiske vurderingsevne. I følge Østerud (2007), vil sosiokulturell literacy tilsi at man kan utmerke seg i noen oppgaver, mens man har begrenset evner i andre, og derfor kan man ikke kunne snakke om begrenset eller god sosiokulturell literacy på et generelt nivå. Man må derfor se på oppgaven og konteksten separert. I drøftingen som omhandler kildekritikk trekkes intervjuobjektene som skilte seg ut fram, for så å sammenlignes med resten.

Intervjuobjektene blir tolket som kritiske eller ikke ut ifra hvilken grad de drøfter, viser tegn til mestringstro, ser på kilder og drar slutninger. Som tidligere konkludert i teori kapittelet, er alle disse elementene faktorer som sier noe om personenes sosiokulturelle literacy.

Det var to som skilte seg ut i forhold til medievaner. Det var eksempelvis en som kun leste overskrifter. Hva har dette har å si i forhold til kritisk evne og sosiokulturell literacy vil først bli problematisert. Videre så skilte en av intervjuobjektene seg ut i forhold til drøftingen som ble gjort, samt at denne personen kun leste nyheter gjennom sosiale medier. Det vil videre også bli belyst hvorvidt ungdommene rapporterer at de stoler på nyhetene generelt, og hvilke kilder de har tillit til. Til slutt ser jeg på om og hvorfor de tok eller ikke tok et standpunkt i saken.

5.2.1 Kritisk vurdering, medievaner og drøfting

Einar var den eneste som fortalte at han for det meste kun leser overskrifter når han leser nettaviser. Resten informerte om at de tidvis trykket seg inn og leste hele artikler.

Det vil være rimelig å anta at man ikke vil få tilstrekkelig informasjon om hendelser gjennom kun å lese overskrifter, men dette betyr ikke nødvendigvis at Einars grad av literacy er svak. Einar er den som oppgir flest eksempler på kilder som kan tas i bruk når en avisartikkel blir laget. Han tar for seg Putins argumenter og det han mener ligger implisitt i uttalelsene. På den måten opplever jeg at han drøfter og stiller seg kritisk til det Putin sier. Det tyder da på at han ikke har en lav grad av literacy slik begrepet er definert i denne oppgaven. Han har evne til å være kritisk og har forkunnskaper som han bruker når han leser den nye informasjonen som blir presentert i den Russland-vennlige artikkelen. Som poengtert finnes det flere forskjellige sosiale og kulturelle grupper man kan få sin literacy fra, og ulike kontekster vil ha en avgjørende faktor for hvordan man leser og løser spesifikke oppgaver (Østerud, 2004). Det er åpenbart at Einar har mulighet til å få informasjon også fra andre steder enn nettaviser. Einar forteller at han gjerne ser NRK-nyhetene på TV. Han forteller også at faren er pro Russland. Siden han vet dette om faren kan dette være en indikator på at det prates om politikk hjemme. Det har tilsynelatende likevel ikke gjort ham spesielt utpreget pro Russland selv om faren er det.

Til tross for at det først og fremst er den primære kulturelle gruppen som farger tolkninger og forståelser til et menneske, er det i følge Fagan (1996) fullt mulig at man i

selvrealiseringsprosessen også tar til seg deler fra andre sekundære kulturelle grupper. Det er sannsynlig at både skolen og nyhetene på TV har bidratt her. Einar har nødvendigvis derfor ikke en begrenset literacy, også sett i forhold til at han drøfter godt under intervjuet. Likevel innehadde han en opplevelse av Russland som voldelige under Krim-krisen, noe han endret mening om etter å ha lest artikkelen. Han mente da at hendelsen var mer et overtramp og ikke fullt så dramatisk og voldelig som han opprinnelig satt med inntrykk av. Det kan derfor være mulig at selv om han får informasjon fra andre kanaler, så kan hans vanlige lesing av kun overskrifter gi ham feil inntrykk av de faktiske hendelsene. Bråten (2007) forteller at forkunnskaper er viktige for å kunne fylle tomrom og dra slutninger, noe han tilsynelatende hadde gjort for å komme fram til sitt dramatiske inntrykk av situasjonen. Kanskje da tomrommet de mer dramatiske overskriftene gir vil være for stort uansett hvor mye forkunnskaper man har? Evnen til å kunne stille seg kritisk til hva kildene er (Østerud, 2004), er likevel tilsynelatende svært begrenset sett i konteksten hvordan han kun leser overskrifter og ikke leser artikkelen.

I forhold til Kine, Thea, Lars Kristian og Celine, som på samme måte som ham også drøftet fram og tilbake, var det ikke noen framtrede forskjeller mellom dem og Einars drøfting. Det er ved hans inntrykk av situasjonen han skiller seg ut, noe som han tilsynelatende fått fra at han kun leser overskrifter. Det er derfor tegn på at han innehar begrenset literacy i forhold til hvor kritisk han tilsynelatende viser seg å være til kildene som står bak overskriften og innholdet i nyhetsartikler som gjør at han skiller seg ut fra de andre.

Waheed viste seg å gi en drøfting som skilte seg ut fra de andre intervjuobjektene. Det gjorde hans medievaner også. Waheed er den eneste som forteller at han ikke har noen assosiasjoner til Russland. Dette kan anses å være en indikator på at han har lite kunnskap om landet. Han har også bare hørt om Krim-krisen, men kan ingenting om den. Videre, drøfter han innholdet i artiklene mindre etter han har lest enn de andre intervjuobjektene. Han fokuserer mest på folkeavstemningen, som det står om i artikkelen, hvor resultatet var at flertallet stemte at de ønsket at Krim skulle være en del av Russland. Dette brukte han som argument uten å også nevne at det er presisert i artikkelen at flere vestlige land og organisasjoner mener at avstemningen var ugyldig. Det vil være vanskelig å fylle tomrommene i en tekst om man ikke har tilstrekkelig med kunnskap på emnet (Bråten, 2007). Derfor kan en anta at Waheeds manglende tanker og assosiasjoner rundt Russland og Krim-krisen kan tilsi at hans grad av forkunnskaper var svekket. Hans ensidige drøfting og fraværende kildekritikk kan også ses i

sammenheng med Østerud sin tolkning av literacy, som at han besitter en begrenset literacy. Waheed opplever at Vesten blander seg inn i ting de ikke har noe med å gjøre. Dette til tross for at assosiasjonen han har fått til Russland etter at han leste artikkelen er at de er voldelige. Siden han da går ut i fra dette, er det lite drøfting fram og tilbake i forhold til Vesten og Russlands rolle. Østerud (2004) påpeker at literacy vil definere evnen til å drøfte og analysere, noe Waheed gjør lite av. Det kan også virke som at han overser andre kilder og argumenter som forklarer hvorfor sanksjoner mot Russland må til, og hvorfor folkeavstemningen er ugyldig. Dette viser at det er tendenser til at han er kritisk til Vestens rolle, men at det ikke nødvendigvis er basert på argumentene i artikkelen. Som nevnt tidligere kan dette altså være mer forankret i det sosiokulturelle i hans literacy, ved at hans erfaring tilsier at han er svært kritisk til Vesten.

Kine, Thea og Lars Kristian nevner også folkeavstemningen som ble gjort i Ukraina. Den største forskjellen fra Waheed er at alle disse tre problematiserer og stiller seg kritiske til gyldigheten av avstemningen. Det blir trukket linjer til Putins gjenvalg, hvor det var spekulasjoner om valgfusk, og også stilt spørsmål om folk egentlig hadde noe valg. På denne måten kan en se det slik at de bruker forkunnskaper og stiller seg kritisk i form av literacy i større grad enn det Waheed gjør når det kommer til å lese utenriksnyheter. Celine problematiserer selv at hun ikke vet så mye om omstendighetene rundt Krim-krisen og syntes derfor det er vanskelig å ta et standpunkt. Waheed og Celine har begge tilsynelatende mindre forkunnskaper når det kommer til Krim-krisen, men forskjellen er at Celine velger å påpeke det selv, noe Waheed ikke gjør.

Waheed skiller seg også ut fra resten ved at han kun leser nyheter på nett gjennom sosiale medier. Som nevnt i St. Meld. 57, vil slike nisjekanaler skreddersy hva man får av informasjon (Det Kongelige kultur- og kirkedepartementet, 2001). Waheed oppgir at han leser de artiklene vennene hans deler på sosiale medier, og på denne måten vil vennene hans skreddersy hans utvalg av nyheter. I motsetning til Einar som leser kun overskrifter og da vil mest sannsynlig få et veldig generelt overblikk, vil Waheed få et smalere utvalg av informasjon. I følge St. Meld. 57 kan dette bidra til at informasjonen blir så spesialisert at det vil erstatte den generelle samfunnsinformasjonen man vanligvis får av pressen, og at dette kan bli et demokratisk problem (Det Kongelige kultur- og kirkedepartementet, 2001). Demokrati er allment kjent som en form for folkestyre, noe som tilsier at en tar stilling til at en form for styresett er det rette. På denne måten kan en se det rimelig å tolke det slik at en må vurdere å

stille seg kritisk til hva som faktiske er det beste og rette, og da forutsetter dette i følge St. Meld. 57 en breddekompetanse på hva som skjer i samfunnet. Sett i lys av Waheeds lave forkunnskaper om det aktuelle emnet, vil denne snevre informasjonskanalen derfor bidra til at han kan ende opp med færre innfallsvinkler i en sak, samt mindre breddekompetanse, noe som kan resultere i at han da vil få svekket evne til å stille seg kritisk til og vurdere samfunnet. En sak som Krim-krisen kan regnes som noe som angår Europa som samfunn, og det kan tilsi at hans evne til å stille seg kritisk i denne saken er svekket på grunnlag av hans form for bruk av sosiale medier som nyhetsformidler.

5.3 Stoler de unge på nyhetene?

Flere av ungdommene forklarte at de opplevde avisene som overdrevent dramatisk til tider. En av ungdommene fortalte at han hadde lest en overskrift om en buss som hadde veltet. Han fortalte videre at han da antok at det var en stor rutebuss, hvor det var mulig at flere hadde blitt skadet. Når han åpnet selve artikkelen fant han ut at det dreide seg om en privateid minibuss, og dermed var historien mye mindre dramatisk enn det inntrykket han fikk av kun å lese overskriften, siden det da naturlig nok ikke var veldig mange mennesker involvert. Det er kun en av ungdommene som forteller at hun helt og holdent stoler på nyhetene. Resten svarer at de til en viss grad stoler på nyhetene, men ikke helt.

Vil dramatik over tid vil virke desensibiliserende? Som nevnt i teori-kapittelet vil opplevelsen av overdreven bruk av pathos føre til en negativ innstilling (Fafner, 1977). I den kjente fabelen om gjeterguttene som passet på bygdens sauer, ga gutten falsk alarm til innbyggerne om ulv gjentatte ganger. Folk kom løpende til, og ble sure når det ikke var noen reell fare. Da gjeteren så ropte «ulv ulv» da det faktisk var en ulv der og således en reell fare, var det ingen som trodde på ham. Han hadde ropt ulv så mange ganger uten grunn at innbyggerne ikke tok varslingen seriøst, som igjen resulterte i at ingen kom og hjalp ham - med de følgende det fikk. De som ikke stolte helt på nyhetene fortalte at de trodde det var mye sensur, løyn, bruk av feil informasjon for å fremme egen agenda og at det som ble skrevet til tider var misvisende.

Forskning har vist at om en oppfatter en kilde som uavhengig og ikke påvirkelig, så vil en anse kilden som mer troverdig (McCrudden et.al, 2015). Det er tilsynelatende en større del av intervjuobjektene som ikke oppfatter nyhetskanalene som nøytrale nok. Som i

validitetsarbeidet i forskningen, hvor man kan bli for kritisk slik at ingenting blir riktig, kan det være rimelig å anta at dette gjelder all kunnskap man vurderer. Selv om majoriteten av ungdommene ikke stolte 100% på nyhetene, ble det også brukt ord som tilsa at de ble oppfattet som overbevisende og at de hadde sterk troverdighet. På bakgrunn av dette har intervjuobjektene tilsynelatende ikke hatt et over-kritisk standpunkt, men kanskje heller en «sunn» skepsis. Waheed er den eneste som ikke stolte på nyhetene i det hele tatt. Dette kan være på grunn av hans opplevelse hvor han opplevde at en hendelse han kjente godt til, i følge ham, ble rapportert feil for å fremme medias politiske agenda.

Lars Kristian er en av de som mener at nyhetene har sterk troverdighet, men sier ikke at han stoler 100% på dem. Det at det refereres til NATO sine uttalelser i artikkelen han fikk lese, gjør at han tar et klart standpunkt i forhold til at folkeavstemningen er ikke gyldig. På denne måten finner han kilder innad i artikkelen som han stoler på, selv om han ikke stoler 100% på pressen som nyhetsformidler i seg selv. Einar omtaler NRK som et medium som han oppfatter som troverdig. Celine forteller at Aftenposten er den kilden hun i utgangspunktet tror mest på.

Lars Kristian, Einar og Celine tar også klare standpunkt i forhold til hvilke kilder de har troverdighet til. Disse kildene har tydeligvis på en eller annen måte gjort at de stoler på dem. De andre er litt mer forsiktig, dvs. mer kritiske. Kan denne forsterkede tilliten til noen kilder være problematisk, da det kanskje kan gjøre at en blir mer ukritisk til tekst som kommer nettopp fra disse aktuelle kildene?

Selv om majoriteten forteller at de ikke stoler på alt de leser i nyhetene, viser det seg likevel at de ikke kan navngi særlig mange eksempler når de blir spurt om kjennskap til kilder som blir brukt når en nyhetsartikkel blir laget. Det er for eksempel ingen som nevner journalistens egne påvirkninger. Flere av intervjuobjektene tenkte også ekstra lenge på dette spørsmålet. Manglende innsikt om kilder som brukes når en artikkel lages, kan i følge Østerud (2004) være et argument for at deres kildekritiske evner har en svakhet.

Det kan likevel virke som at ungdommen er klar over pressens retoriske språkbruk, og dens ønske om å påvirke. Noen av dem forteller om måten pressen fremstiller sakene på som en negativ ting. Likevel er alles drøfting basert på det som står i artikkelen de har lest, og de bruker denne artikkelen som kilde når de drøfter. Studier som er gjort tidligere sier at om man føler seg kompetent nok og vet nok om saken som skal diskuteres, så vil man se på innhold og ikke være så avhengig av forfatter og kilder (McCrudden et.al, 2015). I følge Bandura (2002)

vil det foreligge en grad av mestringstro, som sier noe om hvor vidt en føler at en er kompetent nok eller ikke. Dette vil jo ikke nødvendigvis bety at ungdommen faktisk er kompetente nok, men at de føler at de er det selv. På grunnlag av dette kan det virke som at alle føler at de har en grad av kunnskap som gjør at de uttaler seg om innholdet.

Hvis pressen har en svekket troverdighet hos disse unge vil det uansett være problematisk, uavhengig av om de kan se på innholdet og ikke være avhengig av kilder og forfatter. I følge St. Meld. 57 er målet til pressen å sikre ytringsfriheten, noe som anses som en forutsetning for et levende folkestyre, eller et demokrati (Det Kongelige kultur- og kirke departementet, 2001). Hvis pressen mister sin troverdighet vil altså en av de viktigste delene av et demokrati bli komprimert, noe som vil være svært negativ utvikling for samfunnet. Således kan man se det slik at PFU's «vær varsom» plakat vil være viktigere enn noensinne, og at det er viktig og nødvendig at denne håndheves av PFU.

5.3.1 Danning av standpunkt

Selv om flere av intervjuobjektene viste at de kunne drøfte en sak, viste det seg at dette ikke tilsa at de nødvendigvis klarte å ta eller ville ta et klart standpunkt i forhold til Krim-krisen. Kine forteller for eksempel at hun ikke har nok informasjon til å bedømme krisen, men likevel drøfter hun saken. Det er kun Waheed som tar et klarere standpunkt i saken. Waheed tar standpunkt til fordel for Russland, basert på hans forståelse over situasjonen etter lesing av artikkelen.

I følge Bråten (2007) er det gjennom nok forkunnskaper at en kan dra helhetlige konklusjoner til en tekst som har mangel på informasjon. Vi har allerede konstatert at Waheed ikke hadde stor grad av forkunnskaper. Kine, Thea Einar, Lars Kristian og Celine viste at de hadde forkunnskaper, men de tok ikke et klart standpunkt til krisen for det. Det er derfor tilsynelatende ikke forkunnskaper som har ligget til grunn for om de har tatt standpunkt eller ikke. Deres drøfting belyste begge sider av saken, og var alle hovedsakelig mest negative mot Russland sin inngripen, men ville likevel ikke si noe om hvem som hadde rett. Altså selv om deres drøfting tilsa at de støttet Vesten sitt standpunkt i større grad, var de ambivalente når de skulle komme med en form for konklusjon.

Lars Kristian, Kine, Thea og Einar sin literacy, i form av hvordan de drøftet innholdet i artikkelen og stilte seg kritisk til teksten, er derfor tilsynelatende ikke begrenset i forhold til

nyhetsartikler. Hvor vidt de tok et klart standpunkt kan derfor ligge i graden av mestringstro. Det vil si at de vurderte selv om de var kompetente nok til å ta et standpunkt eller ikke. Som nevnt forteller Kine at hun ikke føler hun kan nok til å ta et standpunkt. Dette kan da tolkes som en indikator på manglende mestringstro.

6 Konklusjon

Avisene er en maktfaktor i samfunnet. De velger hva som skal stå på dagsordenen og opplyser folket. Teknologi og internett har delvis også endret hvordan nyhetene ser ut og blir distribuert. Kilder og informasjon er allemannseie, nyheter blir presentert og oppdatert fortløpende og nyhetsbildet er mer preget av enkeltsaker. Dette fører til at folks evne til og kritisk å vurdere informasjon vil være viktig for å opprettholde demokratiet i samfunnet. Spesielt når det kommer til utenriksnyheter, hvor hendelsene som rapporteres ikke skjer i det nære samfunnet, vil folk være avhengig av det nyhetene forteller for å tilegne seg kunnskap. På denne måten vil nyhetene stå for en større del av folks oppfatning av hendelser, i forhold til hva innenriksnyheter nødvendigvis vil.

Det er tydelig at en nyhetsartikkel er skrevet med en intensjon om å påvirke. Dette fordi funksjonen til pressen ville vært uten formål, om de ikke ønsket å bringe et budskap. I tillegg vil det i et retorisk lys ses som at man alltid vil føre en form for retorikk når man skal forklare noe, noe som tilsier at journalisten vil sette sitt preg på det han skriver.

Sosiokulturell literacy er et bredt begrep og omfatter mye. Det første og kanskje mest åpenbare er at det foreligger en ordforståelse og leseferdighet. Dette lærer man gjennom 10-årig obligatorisk skole, og er derfor ikke lagt vekt på i denne oppgaven. Det sosiokulturelle perspektivet byr også på en forståelse av hvordan unge leser tekst. Dette er et perspektiv som på en måte gir innsikt i hvordan hver enkelt har forskjellige forkunnskaper og måter å tolke verden på gitt gjennom de sosiale og kulturelle gruppene de kommer fra. De kulturelle og sosiale gruppene blir en del av en person gjennom blant annet familie, skole, venner eller tv-serier.

Alle har en primærkultur som en tolker og møter andre nye kulturer med. De nye kulturene kan man ta deler av og også bli en del av hvordan man tolker verden rundt seg. Funksjoner innenfor kulturen vil også ha en avgjørende faktor for hvor mye en blir påvirket av andre kulturer man møter. Dette kommer fram i prinsippene om group og grid. Det kan også ses som viktig å ha kunnskap om emnet man leser om. På den måten får man et verktøy man kan bruke til kunne forstå teksten bedre.

En kan ikke snakke om god eller begrenset sosiokulturell literacy generelt. Hver oppgave og tekst vil presentere en kontekst, hvor man må se på hvilke evner personen har og hvilken grad

av sosiokulturell literacy personen besitter i den spesifikke oppgaven eller teksten. Hvis man har en grad av sosiokulturell literacy i den aktuelle oppgaven en står foran, vil en kunne analysere innholdet på en god måte. Hver persons sosiokulturelle literacy vil også gjøre at man kan lese samme tekst på forskjellig måte. Det vil være den enkelte personens sammensetting av kulturelle og sosiale grupper som vil da si noe om hvordan en vil tolke en tekst.

Den spesifikke oppgaven ungdommen ble presentert for var lesing av en nyhetsartikkel. Den retoriske tanken om at man skal få fram sitt budskap gjennom språklige grep vil være vanskelig å gjennomføre her, da publikum er hele det norske folk. Dette fordi de forskjellige kulturelle og sosiale gruppene det multikulturelle Norge består av i dag, vil kreve at man tilpasser argumentasjonen til disse. Det kan tilsynelatende være pathos som er det sterkeste virkemiddelet pressen kan bruke, da negative og positive forsterkning av følelser er noe som fungerer på kryss av kulturer. Det er også viktig å ta med at pressen ofte presenterer breddekunnskap gjennom sine enkeltsaker, noe som stiller større krav til at leseren har forkunnskaper om emnet artikkelen handler om.

Den store mengden informasjonen og pressens funksjon stiller krav til at folk stiller med kritisk evne. Dette er også viktig innenfor sosiokulturell literacy. Med en sosiokulturell kunnskap, vil man kunne tilpasse kunnskapen slik at den passer inn med opplevelser og samfunn og på den måten er anvendbar. Det viktigste er at elevene stiller seg kritiske til hvem som har skaffet faktaene, hvordan noen har kommet fram til den og hvorfor nettopp disse faktaene er viktig og for hvem i samfunnet de er for. For at man kan dra slike konklusjoner kan det tilsynelatende være en fordel om personen besitter en viss grad av mestringstro. Det vil altså være viktig at personen gjennom erfaring har tro på at han eller hun er kompetent nok til å kunne trekke slutninger og stille seg kritisk. Retorikkens pathos vil også kunne bli overbrukt, noe som gjør at personer vil kunne oppleve et budskap som negativt. Hvis pressen spiller for mye på dramatiske og følelsesmessige forsterkninger, vil folk ikke oppfatte dem som troverdige og således stille seg kritisk til informasjonen som blir gitt.

Det ble foretatt et kvalitativt forskningsintervju for å få dypere forståelse av hvordan og om det sosiokulturelle literacy begrepet fungerer når ungdom leser utenriksnyheter på nett. Seks ungdommer ved en videregående skole ble intervjuet om Krim-krisen, hvor de ble først spurt om sine assosiasjoner til blant annet Russland og Vesten, og så fikk de en artikkel å lese. En gruppe på tre fikk en artikkel med innhold som var Russland-vennlig og den andre gruppen på

tre fikk to artikler med innhold som var Vesten-vennlige. De ble så intervjuet og igjen spurt om sine assosiasjoner. Intervjuene ble transkribert og analysert, for så å bli satt opp mot den aktuelle teorien.

Gee (2007) sin teori om at forskjellige sosiale og kulturelle grupper vil lese og tolke samme tekst forskjellig, viste seg å stemme. Artikkelen hadde ikke så stor påvirkning i forhold til at det virket som at de leste det som sto ut i fra assosiasjonene de hadde fra før. Jo klarere disse assosiasjonene var, jo mer virket det som at de tolket artikkelen ut ifra dette. Det at den ene var Russland-vennlig og de andre var Vesten-vennlige artikler, så ikke ut som at hadde mye å si. Det var kun et tilfelle hvor en av elevene var mer avhengig av teksten enn de andre. Dette tilfellet var en som ikke hadde sterke og klare assosiasjoner den ene eller andre veien.

Når det gjaldt til å stille seg kritisk til artiklene, var det to som hadde andre medievaner enn resten. Nærmere bestemt leste én kun overskrifter, og en annen leste kun nyheter han fikk gjennom sosiale medier. Dette resulterte tilsynelatende i at de hadde en svakhet i deres sosiokulturelle literacy, siden de ikke vil ha samme mulighet eller evne til å være kritisk uten at den ene leser selve artikkelen eller den andre som får smalere utvalg gjennom sosiale medier leser et bredere utvalg av nyheter. Elevene drøftet innholdet i artiklene på en god måte, og brukte sånn sett sosiokulturell literacy når de leste teksten. En av dem stilte likevel svakere enn de andre når det kom til drøftingen. Waheed hadde en svært ensidig drøfting hvor han fremmer kun et synspunkt. Dette kan tilsynelatende være et tegn på begrenset sosiokulturell literacy i den grad han kan sies å være kritisk.

Nyhetenes troverdighet er tilsynelatende det største problemet. De fleste forteller at de ikke stoler 100% på nyhetene. Dette mener de på grunnlag av egne oppfatninger om at det gjøres bruk av blant annet sensur, løyn og overdramatiseringer. Forskning viser også at oppfatningen av kilden, kan påvirke hvor kritiske man stiller seg til informasjonen i teksten. Hvis pressen mister sin troverdighet vil også dens samfunnsrolle bli komprimert. De har alle problemer med å fortelle hvilke kilder som ligger bak en slik artikkel. Det nevnes noen, men hovedsakelig er dette noe de fleste ikke har tenkt mye over. Dette kan da ses som et eksempel på at en kreativ kritisk sans ikke blir brukt, og dermed også en begrenset sosiokulturell literacy i forhold til kritisk evne. Majoriteten av ungdommene slet med å ta et klart standpunkt i Krim-krisen. Dette viste seg og mest sannsynlig å være basert på en mangel på mestringstro, da de ikke følte at de var kompetente nok eller visste nok for å ta et klart standpunkt.

Som en oppsummering er det rimelig å si at sosiokulturell literacy viser seg å være en svært viktig faktor når ungdommen leser nyhetsartikler. Det viser seg gjennom hvordan de tolker teksten, og også hvor kritisk de stiller seg til den.

Litteraturliste

- Augoustinos, Martha, Walker Iain & Donaghue, Ngaire (2014a). Theoretical Foundations . I.A. Charmichael, Michael (Red.), *Social Cognition*. (3rd ed., s. 15-64). London: Sage
- Augoustinos, Martha, Walker Iain & Donaghue, Ngaire (2014b). Social Perception. I.A. Charmichael, Michael (Red.), *Social Cognition*. (3rd ed., s. 67-108). London: Sage
- Bandura, A. (2002). Social cognitive theory of mass communication. In J. Bryant, & D. Zillman (Eds.). *Media effects: Advances in theory and research* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bjørnstad, Nina & Tornes, Knut A. (2014). Mediebruk og Trender. Institutt for informasjons- og medievitenskap. *Medieåret 2013–2014*. (s7-36). Bergen: medienorge
<http://medienorge.uib.no/files/publikasjoner/Mediearet-2013-2014-WEB.pdf>
- Blakar, Rolv Mikkel (2006). *Språk er Makt*. (7utg.) Oslo: Pax Forlag
- Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, s 77-101
- Bråten, Ivar (2007). Leseforståelse - om betydningen av forkunnskaper, forståelsesstrategier og lesemotivasjon. *Tidsskriftet viden om læsing*, (Nr. 2)
- Bø, Inge & Helle, Lars (2008). *Pedagogisk Ordbok*. Oslo: Universitetsforlaget
- Det Kongelige kultur- og kirke departementet (2001). *I ytringsfrihetens tjeneste*. St.meld. nr. 57 (2001). Oslo: Det Kongelige kultur- og kirke departementet
- Fafner, Jørgen (1977). *Retorik, klassisk og moderne*. København: Akademisk forlag
- Fagan, William T. (1996). Literacy and Cultural Thoughtfulness: The Power and Helplessness within and beyond Cultural Boundaries. Hentet 1. Oktober 2015, fra <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED416309.pdf>
- Gee, James Paul. (2009). The New Literacies: Multiple Perspectives on Research and Practice. *A situated sociocultural approach to literacy and technology*. (kapittel 8). New York: The Guilford Press.

- Gynnild, Astrid (1990). Innleiing. *Avisene fangar blikket : analyse av framsider i 1970 og 1987*. (s. 14-20). Oslo : Samlaget, 1990
- Helsebiblioteket.no/ Helsebiblioteket (2015). *Posttraumatisk Stresslidelse*. Hentet 6. juni 2015 fra <https://www.helsebiblioteket.no/pasientinformasjon/brosjyrer/posttraumatisk-stresslidelse>
- Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2011). *Social Psychology sixth edition* (s. 568-578)
Edinburgh: Pearson Education
- Høst, Sigurd (2014, 31. mars). Nyheter fra papir og nett. *Dagens Næringsliv*. Hentet 13. juni 2015, fra <http://www.dn.no/meninger/debatt/2014/03/31/Medier/nyheter-fra-papir-og-nett>
- Krinsky, Charles (2013). *The Ashgate Research Companion to Moral Panics* (revidert utgave, introduksjon). USA: Ashgate Publishing
- Kristiansen, H (2012). *Retorikk håndboken*. Oslo: Forlag 1.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Opplæringslova (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 27.11. 1998*
§ 2-1
- McCrudden, M.T., Stenseth, T., Bråten, I., & Strømsø, H.I. (2015). *The effects of author expertise and content relevance on document selection: A mixed methods study*. *Journal of Educational Psychology*.
- medienorge (2015). Lesing av papiravis og nettavis en gjennomsnittsdag. Hentet 4 juli 2015, fra <http://medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/360>
- Nauert, R. (2012). Emotion can heighten memories. [Psychcentral.com](http://psychcentral.com) Hentet 2 november 2015, fra <http://psychcentral.com/news/2012/08/21/emotion-can-heighten-memories/43437.html>
- Nygård, Roald (2007). *Aktør eller brikke? Søkelys på menneskets selyforståelse*. (s. 50-82). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2012). Hentet 2. Oktober 2015, fra <http://www.oecd.org/site/piaac/mainelementsofthesurveyofadultskills.htm>
- Pressens Faglige Utvalg (2015). Hentet 16. september 2015 fra, <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Regjeringen.no/ Institutt for samfunnsforskning (2014). *Stemmerett for 16-åringer*. Hentet 3. mars 2015, fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/komm/rapporter/rapport_stemmerett_for_16-aaringer.pdf
- Statistisk Sentralbyrå (2014). *Norsk Mediebarometer*. Hentet 17. september 2015 fra, <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/medie/aar/2015-04-14#content>
- Statsministerens kontor (2004-2005) . *Makt og demokrati*. St.meld. nr. 17. Oslo: Statsministerens kontor.
- James Tansey & Tim O’Riordan (1999). Cultural Theory and risk: a review. *Health, Risk & Society, Vol 1 No.1, 1* (s. 79-89)
- Utdanningsdirektoratet (2009). Læreplan i Historie – kompetansemål. Hentet 7. mai 2015, fra <http://www.udir.no/k106/HIS1-02/Kompetansemaal/?arst=1858830314&kmsn=2002656462>
- Utdanningsdirektoratet (2012). Prinsipp for opplæring. Hentet 7. mai 2015, fra <http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Prinsipp-for-opplaringa/Elevmedverknad/>
- Østerud, Svein (2004). Kunnskap –kompetanse – “literacy”. Universitetsforlaget (Red.) *Utdanning for informasjonssamfunnet* . (s161-189). Oslo: Universitetsforlaget

Vedlegg

VEDLEGG 1

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Ungdom og deres forståelse av nyhetsartikler”

Bakgrunn og formål

Jeg ønsker, i regi av min masteroppgave som jeg tar ved Universitetet i Oslo, å intervjuere videregående elever rundt hvordan de oppfatter media. Media er med på å forme ungdoms verdenssyn og meningsgrunnlag, og jeg ønsker å intervjuere for å finne ut mer om hvordan de selv analyserer og tolker nyhetsartikler. Dette er del av å forstå viktigheten av medias rolle, og viktigheten av og kritiske og korrekte nyhetsartikler. Masteroppgaven skrives ikke i samarbeid med noen forskergruppe, ekstern oppdragsgiver eller institusjoner.

Jeg har kommet i kontakt med en norsklærer ved en videregående skole, gjennom personlige kontakter. Ut i fra norskklassen vil 6-8 elever bli randomisert ut i fra denne klassen med kontroll i forhold til kjønn. Elevene går i 3. klasse da statistisk sett denne gruppen leser mer nyheter enn yngre, og at de har fått stemmerett ved at de er i året de fyller 18.

Hva innebærer deltakelse i studien?

I studien vil jeg dele gruppen i to hvor de vil bli spurt om assosiasjoner og tanker har rundt land og konflikter. Deretter vil de to gruppene bli presentert med forskjellige artikler, og jeg vil deretter ønske å få innblikk i om elevene har fått styrket eller svekket tidligere assosiasjoner og tanker. Jeg vil også intervjuere dem av grad av kildekritikk. Det hele vil bli tatt opp med hjelp av lydopptak.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun jeg, Hannah Synnøve Gallagher, og min veileder, Hans Christian Arnseth, som vil kunne ha tilgang til besvarelsene. Besvarelsene vil bli lagt inn på telefon og data med passord slik at ingen andre kan få tak i de. Det vil ikke være mulig å gjenkjenne deltakeren i masteroppgaven.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1.juli 2014. Opptak og opplysninger vil da bli anonymisert.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Hannah Synnestvedt Gallagher ved telefonnummer 98827701. Veileder Hans Christian Arnseth kan kontaktes på telefonnummer 22855348.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 2

Intervjuguide

Eleven vil på forhånd bli informert at han/hun er anonym, og at de skal få en tekst å lese etter et par spørsmål, hvor det videre vil bli noen oppfølgingsspørsmål. De vil også bli informert om at det ikke finnes noe rett eller galt svar, men at jeg kun er interessert i hans/hennes egne meninger. Telefon vil bli brukt som opptager.

- Hvor gammel er du?
- Hvor ofte er du innom en nettavis i løpet av en uke?
- Hvor ofte klikker du deg inn på og leser nyhetsartiklene i nettavisen?
- Hvilket forhold har du til Russland?
  - Hvilke assosiasjoner kommer til deg? Det er bare å nevne korte ord setninger, følelser og tanker som faller deg inn.

Hvis vi her enkelt definerer Vesten i form av USA og Europa.

- Har du noe forhold til "Vesten"?
  - Hvilke assosiasjoner har du til Vesten?
- Hva kan du om forholdet mellom Vesten og Russland?
  - er det et godt eller dårlig forhold?
- Har du hørt om Krim-krisen?
- Hva kan du om konflikten?
- Hvilke tanker har du om Krim-krisen?

Jeg skal nå gi deg en/to artikler som du skal lese. Og så vil jeg spørre deg litt om det du har lest.

(Jeg vil så gå ut mens eleven leser artikkelen, slik at eleven ikke vil føle at jeg sitter og venter på at han/hun skal bli ferdig og at eleven skal bli stresset av dette)

ARTIKKEL

A+B:

<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/ukraina/russland-straftes-av-vesten-etter-krim-inngripen/a/10138362/>

<http://www.dagbladet.no/2014/03/18/nyheter/utenriks/russland/krim/ukraina/32370587/>

C:

<http://www.nrk.no/verden/-krim-en-umistelig-del-av-russland-1.11612885>

- Er det noe spesielt i artikkelen som står ut, eller som du la ekstra godt merke til? Ord, uttrykk setninger?

- Var det noe som var vanskelig å forstå?

Spm. For gruppen som har lest artikkel A+B:

"Konflikten på Krim har gått fra et politisk til et militært stadium"

Kan du gi noe kritikk til denne setningen? Er du enig eller uenig med utsagnet?

Spm. For gruppen som har lest artikkel C:

"Krim har stor strategisk betydning og bør og må være under stabil kontroll. Den stabiliteten er det kun Russland som har i dag"

Kan du gi noe kritikk til denne setningen? Er du enig eller uenig med utsagnet?

- Hvilke assosiasjoner har du til Russland?

- Hvilke assosiasjoner har du til Vesten?

- Hva tenker du om Krim-krisen nå?

- Føler du at du har endret syn på krisen?

- Er denne artikkelen lik eller ulik det du har lest om krisen før?

- Hvilke kilder tror du avisene bruker for å skrive slike artikler?

- Sjekker du noen ganger kildene når du leser en nyhetsartikkel?

- leser du noen gang andre avisers artikler for å se flere sider av samme sak?

- Er det noen ord eller andre ting ved artikkelen du syntes var vanskelig å forstå?

- Stoler du på det du leser i avisene?

VEDLEGG 3

Vesten-vennlig artikkel brukt i forskningsintervjuene (a)

Russland straffes av Vesten etter Krim-inngripen

** EU og USA innfører sanksjoner mot Russland

** Utelukker ikke flere sanksjoner

** NATO: - Folkeavstemningen på Krim ulovlig

EUs utenrikssjef Catherine Ashton og Storbritannias utenriksminister William Hague var blant EU-toppene som møttes i Brussel i dag for å diskutere straffesanksjoner mot Russland etter Krim-avstemningen. Foto: REUTERS

Av PÅL ERTZAAS

(VG) 17.03.2014 12:48 - oppdatert 17.03.2014 15:57

Vesten straffer Russland etter Krim-inngripen ved å innføre sanksjoner mot 21 russere og borgere på Krim-halvøya i Ukraina. USA har også vedtatt å innføre sanksjoner.

EUs utenriksministre vedtok sanksjonene på et møte i Brussel mandag. Det er hovedsakelig politikere og militære personer i Russland og på Krim som rammes av sanksjonene, melder NTB.

De 21 blir ilagt innreiseforbud og får kontoer sperret i Europa, tvitrer den litauiske utenriksministeren Linas Linkevicius etter EUs utenriksministermøte i Brussel mandag.

Hvem disse personene er vil først bli kjent i kveld, men 13 av dem som straffes, skal være russere. Ifølge Reuters skal blant annet Ukrainas tidligere president Viktor Janukovyjtj være blant dem som vil bli straffet med sanksjoner.

USA innfører sanksjoner

VG følger

Ukraina

Krim-avstemningen

Regionforsamlingen på Krim har vedtatt en folkeavstemning der alternativene er økt selvstyre ved å gå tilbake til grunnloven fra 1992, eller tilslutning til Russland.

Vedtaket kom i etterkant av regimeskiftet i Ukraina 22. februar og ble fattet mens væpnede menn i umerkede uniformer hadde tatt kontroll over regionforsamlingen.

Russland er støttespiller og pådriver for folkeavstemningen. Ukrainske myndigheter fordømmer den som

Samtidig innfører USA sanksjoner mot russiske ledere som har vært involvert i intervensjonen på Krim-halvøya i Ukraina, opplyser Det hvite hus ifølge NTB.

grunnlovsstridig, og støttes av USA og EU.

Storbritannias utenriksminister William Hague sier EU ikke kan godta Russlands inngripen i det ukrainske området Krim.

- Det vil få langsiktige konsekvenser for Russland om de fortsetter å handle slik, sier Hague.

Han og 27 andre utenriksministrene i EU møttes mandag i Brussel for å vedta straffereaksjoner mot Russland.

NATO:- Valg ikke gyldig

96,8 prosent av befolkningen på Krim-halvøya stemte ifølge de russisk-vennlige myndighetene på Krim for å løsrive seg fra Ukraina.

- Vi prøver å sende et sterkt signal, sier EUs utenrikssjef Catherine Ashton ifølge NTB.

Tysklands utenriksminister vil unngå ytterlige opptrapping av konfliktene, men mener det likevel må alvorlige sanksjoner til:

- Det må være en reaksjon som blir klart forstått i Russland, sier Frank-Walter Steinmeier.

NATO uttalte mandag at de betrakter avstemningen på Krim som ulovlig.

Avstemningen bryter med både den ukrainske grunnloven og med folkeretten, slår NATOs 28 ambassadører fast i en uttalelse.

- Videre var forholdene den ble holdt under, svært mangelfulle og derfor uakseptable, sier ambassadørene og viser til blant annet til hast, mediemanipulasjon og mangel på fri debatt som kritikkverdige forhold rundt avstemningen, som også fant sted midt i en russisk militær innripen på halvøya.

- Den såkalte folkeavstemningen undergraver innsatsen for å finne en politisk løsning på krisen i Ukraina, mener NATO.

Straff

- Det må komme et svar, sa Ashton og uttalte at «den såkalte folkeavstemningen» på Krim i helgen er ulovlig i henhold til ukrainsk grunnlov og til folkeretten.

BAKGRUNN VGTV: Konflikten om Krim

Det lå også an til at EU avlyser et planlagt toppmøte med Russland i juni, ifølge utkastet til uttalelse fra ministrene.

Utkastet omtaler helgens avstemning på Krim konsekvent som en ulovlig «folkeavstemning». Ukraina og Russland har likevel inngått en våpenhvile frem til fredag.

USAs president Barack Obama sa etter en telefonsamtale med sin russiske kollega søndag at USA aldri vil anerkjenne folkeavstemningen på Krim.

Les mer: Krim-tatarer flykter

Flere sanksjoner senere

Danske Martin Lidegaard sier at EU også kan velge å stramme sanksjonsgrepet ytterligere.

- Trusselen om flere sanksjoner skal vi stadig ha i bakhånd, sier han mens den litauiske utenriksministeren Linas Linkevicius mener Russland er i ferd med å vikle seg inn i en politisk og juridisk floke.

Polens Radoslaw Sikorski sier det er viktig å vise solidaritet med Ukraina og mener Russland ikke har gitt EU noe valg.

- Det er uakseptabelt å prøve å avgjøre konflikter i Europa i det 21. århundret med våpenmakt og trusler om annektering, understreker Hague.

- Samtidig forblir alle diplomatiske kanaler fortsatt åpne for Moskva, sier han.

VG/NTB

VEDLEGG 4

Vesten-vennlig artikkel brukt i forskningsintervjuene (b)

[Dagbladet](#)

- Russiske militære har avfyrt skudd mot base på Krim, publisert tirsdag 18. mars 2014 kl. 16:03

- Russiske militære har avfyrt skudd mot base på Krim

En ukrainsk offiser har blitt drept i angrepet.

HENNING LILLEGÅRD HARALD SKOTHEIM
hli@dagbladet.no harald.skothheim@dagbladet.no

Tidligere i dag [signerte Putin et dekret](#), sammen med regionale ledere fra Krim, som er første steget mot å innlemme Krim i Russland.

Ikke lenge etterpå uttalte myndighetene i Kiev at de nektet å oppgi Krim.

Nå meldes det om en offiser har blitt drept i kamphandlingene på en base i Simferopol.

En ukrainsk soldat har blitt drept i angrepet i Simferopol, melder nyhetsbyrået Interfax som har snakket direkte med en ukrainsk militærkilde, melder [BBC](#).

En talsperson for det ukrainske forsvarsministeriet, Vladislav Seleznyov, sier til Reuters at tjenestemann døde av skadene, og at en annen ble såret under angrepet.

- Konflikten på Krim har gått fra et politisk til et militært stadium, sier Ukrainas statsminister Arsenij Jatsjenjuk.

Han viser til et angrep på ukrainske soldater, som han hevder russiske soldater står bak.

- I dag begynte russiske soldater å skyte på ukrainske soldater. Dette er en krigsforbrytelse, sa Jatsjenjuk da han tirsdag deltok på et krisemøte for regjeringen.

Et ukrainsk nyhetsbyrå melder at russiske soldater sto bak stormingen, men øyenvitner sier til nyhetsbyrået Reuters at det foreløpig ikke finnes opplysninger som bekrefter at de væpnede mennene var russiske. Det er på det rene at de fleste soldatene som har oppholdt seg i området uten distinksjoner de siste ukene, kommer fra Russland.

Ifølge CNN har væpnede menn åpnet ild mot soldater på militærbasen, og en person er såret. TV-kanalen siterer det ukrainske forsvarsdepartementet, mens nyhetsbyrået Reuters viser til en talsmann for det ukrainske forsvaret.

- Vi har blitt stormet av russiske soldater, og har måttet søke tilflukt i tredje etasje av bygningen vi er i nå. Hovedkvartere vårt har blitt tatt, og de har tatt en av lederne våre til fange. De vil at vi skal legge ned våre våpen, men vi har ikke til hensikt å gi opp, melder det ukrainske nyhetsbyrået Interfax.

Ukrainas fungerende president Oleksandr Turtsjynov uttalte følgende i ettermiddag:

- Vi vil advare president Vladimir Putin, som er ansvarlig for denne provokasjonen, at det politiske lederskapet for den russiske føderasjonen fra nå av må stå til ansvar for en hel verden for de kriminelle handlingene de utfører i vårt land, sa han.

Meldingen om skytingen kom samtidig som Putin lot seg hylle av en folkemengde som hadde samlet seg på Den røde plass i Moskva for å feire erklæringen om å gjøre Krim til en del av Russland.

- Krim og Sevastopol kommer hjem, sa presidenten til de oppmøtte.

USAs visepresident Joe Biden kaller det hele et «landran» og mener Russlands opptreden er en utfordring for hele den frie verden.

Ytterligere sanksjoner

- Russlands politiske og økonomiske isolasjon kommer bare til å øke dersom de fortsetter langs denne linjen, og de vil se ytterligere sanksjoner fra både USA og EU, sa Biden på en felles pressekonferanse med Polens statsminister Donald Tusk i Warszawa tirsdag, før han reiste videre til Vilnius for å møte presidentene fra de tidligere sovjetstatene Estland, Latvia og Litauen.

- Hendelsene nylig minner oss om at grunnvollen i vår allianse er kollektivt forsvar, slik det er

nedfelt i artikkel fem i NATO-traktaten. Vi tar det på største alvor og står urokkelig ved våre forpliktelser, sa Biden ifølge NTB.

Saken oppdateres.

Lik Dagbladet på Facebook.

VEDLEGG 5

Russisk-vennlig artikkel brukt i forskningsintervjuene (c)

Journalist

– Vi retter opp historiske feilgrep

Den russiske presidenten Vladimir Putin foreslår at byen Sevastopol og Krimhalvøya blir innlemmet i Russland.

– Det eneste vi gjør, er å rette opp historiske feiltrinn, mener Putin.

President Vladimir Putin under sin tale til den russiske nasjonalforsamlingen.

FOTO: ALEXANDER ZEMLIANICHENKO / AP

Laila Ø. Bakken

Amund Aune Nilsen

- ● MER OM UKRAINA
- ● MER OM RUSSLAND

🕒 Oppdatert 18.03.2014, kl. 15:47

Putins orientering om situasjonen på Krim til den russiske nasjonalforsamlingen var omfattet med stor internasjonal interesse og direkteoverført på vestlige tv-kanaler.

Da Putin entret salen og talerstolen ble han mottatt med stående applaus fra de folkevalgte. Applausen ble gjentatt en rekke ganger i løpet av de første minuttene som presidenten talte, og slik fortsatte det utover. Under hele talen smilte, lo og klappet forsamlingen. Ved enkelte anledninger reiste de seg for å virkelige markere sin enighet.

> **Siste: Ukraina nekter å gi opp Krim-halvøya**

– Krim har alltid vært viktig

– Folkeavstemningen på Krim ble holdt i full overensstemmelse med demokratiske prosedyrer og Folkeretten. Den er derfor både lovlig og demokratisk, innledet Vladimir Putin.

Han trakk opp lange historiske linjer og erklærte at Krim hadde stor historisk og symbolsk betydning for Russland – både under det russiske tsarimperiet, 2. verdenskrig og sovjettiden.

– **Krim har alltid vært svært viktig for oss historisk. Krim har vært vår store stolthet. I våre hjerter har Krim alltid vært en umistelig del av Russland, sa Putin.**

> **Bakgrunn: Derfor er Krim så viktig**

Tidligere i dag gjorde Putin det klart at han mener det er hensiktsmessig å undertegne en traktat som gjør at den symboltunge halvøya igjen blir en del av Russland, etter at de nye, russiskvennlige myndighetene etter helgens folkeavstemning formelt har spurt om å få bli en del av Russland.

Det som nå skjer handler rett og slett om å rette opp historiske feiltrinn, ifølge presidenten.

Både «feiltrinnet» fra 1954, da Krim ble gitt fra sovjetrepublikken Russland til sovjetrepublikken Ukraina av daværende Nikita Khrusjtsjov, som selv var ukrainer. Og «feiltrinnet» i 1991, da Sovjetunionen falt sammen og ble delt opp i nye, selvstendige land. Krim ble da på grunn av republikkstatusen en del av Ukraina og ikke Russland.

– **Overføringen i 1954 var ureglementert, mener Putin.**

Han hevdet at partisjef Khrusjtsjov ikke hadde formell makt til å gjøre det han gjorde, blant annet fordi det skjedde bak lukkede dører og ikke som et resultat av et partivedtak.

Det som skjedde i 1991 under den sovjetiske supermaktens oppløsning og hva som da og senere ble diskutert med Ukrainas første president Leonid Kravtjuk, ble også gjennomgått i detalj.

Putin beklaget at Russland da ikke var i stand til å holde på Krim.

> **Bakgrunn: Ukraina og det historiske hatet**

(Artikkelen fortsetter under bildet.)

Lederen av det russiske føderasjonsrådet Valentina Matvijenko og Krims nye prorussiske statsminister Sergej Aksionov etter Putins tale.

FOTO: MAXIM SHEMETOV / REUTERS

Den russiske presidenten møtte kun velvilje hos de folkevalgte.

Ønsker seg bare Krim

Vladimir Putin understreket i talen at Russland ikke har noe ønske om å splitte opp Ukraina og at de ønsker et vennskapelig forhold til nabolandet og dets folk, som alltid vil være viktig for Russland.

– Vi ønsker ingen deling av Ukraina. Men Krim har stor strategisk betydning og bør og må være under stabil kontroll. Den stabiliteten er det kun Russland som har i dag, sa presidenten, til trampeklapp fra de folkevalgte.

Enda heftigere var applausen da presidenten foreslo at Krim og den viktige byen Sevastopol, hvor den russiske Svartehavsflåten er stasjonert, innlemmes i Russland.

– Basert på resultatet av folkeavstemningen i Krim, legger jeg frem forslag om at regionen Krim og byen Sevastopol blir en del av Russland, sa Putin.

› **Forsker:** – Dette er en ren annektering

Han bad videre nasjonalforsamlingen om å vedta loven som gjør Krim til russisk territorium.

Sammen med representanter for de nye regionale myndighetene på Krimhalvøya signerte Putin forslaget rett etter talen, som nå skal til vurdering hos konstitusjonsdomstolen i St. Petersburg før det blir avstemning i overhuset og underhuset, trolig om få dager.

I våre hjerter har Krim alltid vært og er en umistelig del av Russland.

RUSSLANDS PRESIDENT VLADIMIR PUTIN

– Nok er nok for russerne på Krim

Etniske russere i Ukraina har fått nok av den ukrainske regjeringen, hevdet Putin.

– Folket på Krim har talt, de vil være en del av Russland, slo han ettertrykkelig fast.

Han underbygget dette med tallene fra folkeavstemningen. Den er internasjonalt omtalt som ulovlig, gitt at den ble vedtatt holdt og gjennomført under militært nærvær av en fremmeds makt soldater.

Putin fordømmer den nye ukrainske regjeringen og fastholdt at opposisjonen og tidligere allierte utførte et statskupp da president Viktor Janukovitsj ble avsatt gjennom avstemningen i nasjonalforsamlingen .

De nye makthaverne i Kiev betegner han som neonazister, fascister, «russlandofober» og antisemitter som vil gjøre alt for å oppnå makt, og som mener de har enerett på å bestemme Ukrainas veivalg og fremtid.

Krim har stor strategisk betydning og bør og må være under stabil kontroll. Den stabiliteten er det kun Russland som har i dag.

RUSSLANDS PRESIDENT VLADIMIR PUTIN

Ukraina er nå ifølge Putin et land uten kontroll, hvor det foregår systematisk undertrykkelse. Den russiske minoriteten var det første målet for regjeringen.

– Terror, drap og utrenskninger ble utført, sa Putin og la til:

– De såkalte ukrainske myndighetene vedtok en skandaløs lov med endring av språkpolitikken, som var et direkte brudd med rettighetene til de nasjonale minoritetene.

Noe av det første den ukrainske nasjonalforsamlingen gjorde etter avsettelsen av Janukovitsj, var å oppheve loven som sidestilte russisk og ukrainsk språk i deler av landet, en lov som var svært kontroversiell da den i sin tid ble vedtatt.

Derfor måtte Russland gripe inn på Krim, for å beskytte sine egne, slo presidenten fast.

Han lovet også at de i fremtiden vil gjøre det Russland må gjøre for å beskytte russiske borgere i utlandet, noe som kan åpne for en mulig inngripen i de sørøstlige regionene i Ukraina.

Samtidig, trolig for å berolige dem som frykter en storstilt russisk invasjon eller en deling av landet, sa Putin at Russland ikke har noe interesse av et oppsplittet Ukraina.

– Ikke tro på dem som forsøker å skremme dere med Russland og som roper at andre regioner vil følge etter Krim, sa Putin.

I fremtiden kommer det til å være tre likeverdige språk på Krim: russisk, ukrainsk og krimtatarsk. Alle folkegrupper kommer til å bli respektert, forsikret Putin.

(Artikkelen fortsetter under bildet.)

Vladimir Putin sammen med Krim's nye statsminister Sergej Aksionov, lederen av regionalforsamlingen Vladimir Konstantinov og Aleksej Tsjalij, den nye borgermesteren i Sevastopol som lenge har drevet kampanje for at byen skal være en separat enhet under Russland.
FOTO: RIA NOVOSTI / REUTERS

– Ingen militærintervensjon

Putin avviste at det er en russisk militærintervensjon på Krim, og hevder at de titusener av russiske soldater som beviselig står på halvøya er i overensstemmelse med avtalen Russland har med Ukraina om militært nærvær.

Russland har som nevnt Svartehavsflåten, som de overtok fra Sovjetunionen, stasjonert i Sevastopol, en avtale de fikk fremforhandlet i 1997 og som de betaler en stor årlig sum for.

Putin takket likevel de mange tusen ukrainske soldatene for at de under krisen har holdt seg i ro og unngått konfrontasjoner som kunne ha kostet mange menneskeliv.

Bitterheten mot Vesten

Tysklands forbundskansler Angela Merkel har advart den russiske presidenten om at det vil få kraftige følger hvis Russland annekterer Krim.

Putin sa i dag at Russland i sin tid støttet den tyske gjenforeningen, og mente underliggende at det som nå skjer bare er en lignende gjenforening mellom Krim og Russland.

Han la ikke skjul på sin bitterhet overfor Vesten, og mener at Russland etter Sovjetunionens sammenbrudd er blitt presset og presset, med null respekt for landets interessesfære.

– Når det gjelder Ukraina, krysset Vesten en grense, sa Putin og trakk frem et scenario med NATO-soldater på Krim. Dette til tross for at Ukrainas fungerende statsminister har utelukket at NATO-medlemskap er aktuelt.

Ifølge Putin er USA's utenrikspolitikk diktert av den sterkestes rett og ikke av internasjonal rett.

– Russland vil ikke fremprovosere konfrontasjon med Vesten, men vi vil forsvare russiske interesser. Vi ser vestlige forsøk på å skremme Russland med sanksjoner som aggresjon, og vil svare på dette, fastslo den russiske presidenten.

🕒 Publisert 18.03.2014, kl. 12:18 🕒 Oppdatert 18.03.2014, kl. 15:47

Fakta om folkeavstemningen på Krim

- 96,77 prosent av dem som deltok i folkeavstemningen, stemte for at Krim skal slutte seg til Russland, ifølge den regionale valgkommisjonen.
- Valgdeltakelsen var ifølge valgkommisjonen på om lag 75 prosent.
- De aller fleste av minoritetsgruppen krimtatarene boikottet avstemningen. Krimtatarene utgjør om lag 10 prosent av befolkningen på halvøya.
- Etter at det endelige resultatet var klart, vedtok regionforsamlingen å erklære Krim selvstendig og søkte samtidig om å bli innlemmet som republikk i den russiske føderasjonen.
- Kilde: NTB

Personer fra Russland omfattet av EUs sanksjoner

- Viktor Oserov, formann for sikkerhets- og forsvarsutvalget i det russiske Føderasjonsrådet. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Vladimir Dzjabarov, første nestformann i Føderasjonsrådet. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Andrej Klisjas, formann i forfatningsutvalget i Føderasjonsrådet. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Nikolaj Ryzjkov, medlem av utvalget for føderale anliggende, regionpolitikk og Norden i Føderasjonsrådet. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Evgenj Busjmin, nestformann i Føderasjonsrådet. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Aleksandr Tootonov, medlem av kultur-, vitenskaps- og informasjonsutvalget i Føderasjonsrådet. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Oleg Panteleev, første nestformann i utvalget for parlamentsanliggender. Ga 1. mars støtte til å sende russiske styrker til Ukraina.
- Sergej Mironov, medlem av Dumaen, den russiske nasjonalforsamlingens underhus. Initiativtaker til loven som gir Russland anledning til å innlemme fremmede lands territorier under påskudd av å beskytte russiske statsborgere.
- Sergej Zjeleznjak, nestformann i Dumaen. Har aktivt støttet bruk av russisk militærmakt i Ukraina og annekteringen av Krim.
- Leonid Slutski, formann for SNG, som er sammenslutningen av tidligere sovjetrepublikker. Har aktivt støttet bruk av russisk militærmakt i Ukraina og annekteringen av Krim.
- Aleksandr Vitko, sjef for Svartehavsflåten. Ansvarlig for de russiske troppene som har inntatt ukrainsk territorium.
- Anatolij Sidorov, øverstkommanderende for Russlands vestre militærdistrikt, som har tropper stående på Krim.
- Aleksandr Galkin, øverstkommanderende for Russlands sørlige militærdistrikt, som har tropper stående på Krim og omfatter Svartehavsflåtens område.

(Kilde: NTB)

Personer fra Krim omfattet av EUs sanksjoner

- Sergej Aksionov, valgt som statsminister på Krim 27. februar med væpnede menn til stede. Har ført en aktiv kampanje for folkeavstemningen.

- > Vladimir Konstantinov, leder for regionforsamlingen på Krim. Har deltatt i beslutninger om folkeavstemningen og oppfordret velgere til å stemme ja.
- > Rustam Temirgaljev, nestformann i Krims ministerråd. Har deltatt i beslutninger om folkeavstemningen og arbeidet for å integrere Krim i Russland.
- > Denis Beresovskij, som 1. mars ble utnevnt til øverstkommanderende i Ukrainas marine, men gikk over til de væpnede styrkene på Krim. Etterforskes for høyforræderi i Ukraina.
- > Aleksej Tsjalij, utnevnt til borgemester i Sevastopol 23. februar. Har drevet kampanje for at byen skal være en separat enhet under Russland.
- > Pjotr Zima, utnevnt av statsminister Sergej Aksionov til ny sjef for sikkerhetsstyrkene på Krim 3. mars. Skal ha forsynt russisk etterretningstjeneste med opplysninger om menneskerettighetsaktivister på Krim og EuroMaidan-aktivister.
- > Jurij Zjerebtsov, rådgiver for lederen for regionforsamlingen på Krim. En av hovedarrangørene for folkeavstemningen.
- > Sergej Tsekov, nestformann i regionforsamlingen. Sammen med Sergej Aksionov ansvarlig for avskjedigelsen av den tidligere regjeringen. Har offentlig bedt Russland annektere Krim.

(Kilde: NTB)

MER OM UKRAINA

MER OM RUSSLAND

Opphavsrett NRK © 2015

Ansvarlig redaktør: Thor Gjermund Eriksen

Nettsjef: Frank Gander

